

Nowa Edukacja Globalna

Część Teoretyczna

Moduły szkoleniowe dla osób pracujących z młodzieżą i trenerów

Nowa Edukacja Globalna

Autorzy projektu:

Fundacja Polska Debatuje
Radosław Czekan
Paweł Sieprawski

International Debate Education Association
Anastazija Stupar
Daan Welling

Asociace Debatních Klubů
Jakub Hlaváček

Chcemy również wyrazić uznanie i wdzięczność wszystkim naszym wolontariuszom, którzy testowali te materiały i przekazywali swoje uwagi przez cały czas trwania projektu.

Ten projekt obejmował wytworzenia:

1. Modułów szkoleniowych dla osób pracujących z młodzieżą i trenerów;
2. Narzędzia dla osób pracujących z młodzieżą do podejścia do współczesnych problemów;
3. Cyfrowego środowiska nauki.

Ten projekt został sfinansowany przez Unię Europejską. Poglądy i opinie wyrażone w nim są jednak wyłącznie poglądami autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Unii Europejskiej ani Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie mogą być za nie odpowiedzialne.

Globalna edukacja obywatelska: Wprowadzenie pedagogiczne dla trenerów

W naszym coraz bardziej połączonym świecie kluczowe znaczenie ma priorytetowe traktowanie edukacji dzisiejszych młodych ludzi jako globalnych obywateli. Uczenie ich bycia globalnymi obywatelami wyposaża ich w wiedzę, umiejętności i postawy niezbędne do poruszania się i pozytywnego wkładu w nasze złożone globalne społeczeństwo.

Po pierwsze, globalizacja połączyła narody i ludzi jak nigdy dotąd. Młodzi ludzie dorastają w czasach, w których granice stają się coraz bardziej otwarte, technologia łączy nas natychmiast, a globalne wyzwania, takie jak zmiany klimatu, ubóstwo i konflikty, wymagają wspólnych działań. Ucząc ich bycia globalnymi obywatelami, dajemy im możliwość zrozumienia i zaangażowania się w te kwestie, wspierając poczucie odpowiedzialności i sprawczości w tworzeniu pozytywnych zmian.

Po drugie, globalna edukacja obywatelska pomaga młodym ludziom rozwijać poczucie przynależności do szerszej globalnej społeczności. Zachęca ich do uznania wspólnych wartości i zrozumienia wzajemnych powiązań całej ludzkości. Wspierając to poczucie przynależności i zrozumienia, możemy przeciwdziałać dzielącym narracjom i wspierać kulturę tolerancji, inkluzywności i poszanowania praw człowieka.

Ponadto, uczenie młodych ludzi bycia globalnymi obywatelami przyczynia się do tworzenia bardziej sprawiedliwego, pokojowego i zrównoważonego świata. Dbając o prawidłowe zrozumienie sprawiedliwości społecznej oraz ochronę środowiska i praw człowieka, umożliwiamy im zaangażowanie się w działania dążące do niwelowania nierówności społecznych, promowanie idei zrównoważonego rozwoju i stanie się orędownikami pozytywnych zmian społecznych.

Moduł ten wprowadza trzy koncepcje. Po pierwsze, globalna edukacja obywatelska: jej znaczenie, cele i zadania. Tę część modułu można uznać za treść tego, czego chcemy, aby nasi uczniowie nauczyli się z materiałów tego projektu. Po drugie, pedagogika krytyczna: postawa, którą chcemy przyjąć jako trenerzy, aby nauka w naszej grupie była skuteczna. I wreszcie, edukacja debatancka: narzędzie, którego używamy, aby pomóc naszym uczniom w efektywnej nauce.

Kluczowe koncepcje

Koncepcja	Definicja
Argumentacja	Proces konstruowania i przedstawiania argumentów w logiczny i przekonujący sposób w celu przekazania punktu widzenia lub poparcia twierdzenia.
Pedagogika krytyczna	Podejście edukacyjne, które ma na celu wzmocnienie pozycji uczniów poprzez wspieranie krytycznego myślenia, kwestionowanie nierówności społecznych i promowanie działań transformacyjnych na rzecz sprawiedliwości społecznej.
Krytyczne myślenie	Umiejętność analizowania, oceniania i interpretowania informacji w sposób obiektywny i logiczny, z uwzględnieniem wielu perspektyw i dowodów w celu formułowania dobrze uzasadnionych osądów i decyzji.
Debata edukacyjna	Praktyka angażowania uczniów w debaty w celu rozwijania umiejętności prowadzenia badań, konstruowania argumentów, wystąpień publicznych i krytycznej analizy różnych punktów widzenia.
Globalna Północ	Odnosi się do krajów rozwiniętych gospodarczo, zlokalizowanych głównie na półkuli północnej, zazwyczaj charakteryzujących się wyższymi standardami życia, uprzemysłowieniem i postępową technologią.
Globalne Południe	Odnosi się do krajów rozwijających się gospodarczo, zlokalizowanych głównie na półkuli południowej, często stojących przed wyzwaniem społeczno-gospodarczymi oraz niższym poziomem uprzemysłowienia i infrastruktury.
Globalna edukacja obywatelska	Ramy edukacyjne mające na celu rozwijanie wiedzy, umiejętności, postaw i wartości jednostek, aby zrozumieć i aktywnie angażować się w kwestie globalne, promując poczucie globalnej odpowiedzialności.
Globalizacja	Zjawisko rosnących wzajemnie powiązań i współzależności krajów, gospodarek, kultur i ludzi na całym świecie, ułatwione dzięki postępowi technologicznemu, komunikacji i globalnemu handlowi.
Interakcja tematyczna	Metoda interakcji grupowej opracowana przez Ruth Cohn, która kładzie nacisk na odkrywanie tematów, integrację aspektów poznawczych, emocjonalnych i społecznych oraz wspieranie rozwoju osobistego i grupowego oraz uczenia się.
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury, agencja Organizacji Narodów Zjednoczonych promująca międzynarodową współpracę w dziedzinie edukacji, nauki, kultury i komunikacji.

Globalna edukacja obywatelska

Globalna edukacja obywatelska to podejście edukacyjne, które ma na celu wspieranie wiedzy, umiejętności, postaw i wartości niezbędnych do tego, aby jednostki stały się aktywnymi, odpowiedzialnymi obywatelami świata.

Globalna edukacja obywatelska obejmuje trzy kluczowe wymiary: poznawczy, społeczno-emocjonalny i behawioralny. Jej celem jest umożliwienie uczniom przyczyniania się do bardziej sprawiedliwego, pokojowego i zrównoważonego świata poprzez promowanie krytycznego myślenia, empatii i poczucia współodpowiedzialności.

Wymiar poznawczy: Obejmuje zdobywanie wiedzy i rozumienie globalnych zagadnień, systemów i wzajemnych powiązań. Obejmuje rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia, analizowanie wielu perspektyw i rozpoznawanie złożoności globalnych wyzwań.

Wymiar społeczno-emocjonalny: Skupia się na rozwijaniu empatii, szacunku i zrozumienia międzykulturowego. Obejmuje rozwijanie poczucia tożsamości i przynależności zarówno do społeczności lokalnych, jak i globalnych, docenianie różnorodności i promowanie sprawiedliwości społecznej.

Wymiar behawioralny: Skupia się na umożliwieniu jednostkom podejmowania działań i angażowania się w odpowiedzialne, aktywne obywatelstwo. Obejmuje on rozwijanie umiejętności skutecznej komunikacji, współpracy i pokojowego rozwiązywania konfliktów. Podkreśla również znaczenie zrównoważonych i etycznych zachowań.

Zgodnie z wytycznymi UNESCO, globalna edukacja obywatelska ma na celu umożliwienie uczniom rozwijanie zrozumienia globalnych struktur zarządzania, praw i obowiązków, kwestii globalnych oraz powiązań między globalnymi, krajowymi i lokalnymi systemami i procesami.

Rozpoznawanie i docenianie różnic i wielorakich tożsamości, takich jak m.in. kultura, język, religia, płeć, a także rozwijanie umiejętności funkcjonowania w coraz bardziej zróżnicowanym świecie.

Rozwijanie i stosowanie krytycznych umiejętności w zakresie umiejętności obywatelskich, w tym krytycznego dociekania, technologii informacyjnej, umiejętności korzystania z mediów, krytycznego myślenia, podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów, negocjacji, budowania pokoju oraz odpowiedzialności osobistej i społecznej.

Rozpoznawanie i analizowanie przekonań i wartości różnych grup społecznych oraz ich wpływ na podejmowanie decyzji politycznych i społecznych, rozumienie pojęcia sprawiedliwości społecznej i zaangażowanie obywatelskie.

Rozwijanie postaw troski i empatii wobec innych i środowiska oraz szacunku dla różnorodności.

Rozwijanie wartości uczciwości i sprawiedliwości społecznej oraz umiejętności krytycznej analizy zjawiska nierówności ze względu na płeć, status społeczno-ekonomiczny, kulturę, religię, wiek i inne cechy.

Uczestniczyć i wносить wkład we współczesne kwestie globalne na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym jako świadomi, zaangażowani, odpowiedzialni i reagujący obywatele świata.

Definiowanie globalizacji

Aby zrozumieć, na czym koncentruje się globalna edukacja obywatelska, musimy przedstawić krótki przegląd globalizacji. Globalizacja odnosi się do zjawiska rosnących wzajemnych powiązań i współzależności krajów, gospodarek, kultur i ludzi na całym świecie. Obejmuje ona wymianę towarów, usług, informacji, pomysłów i technologii w skali globalnej.

Globalizacja obejmuje różne wymiary, w tym aspekty gospodarcze, polityczne, społeczne, kulturowe i technologiczne.

Z ekonomicznego punktu widzenia globalizacja odnosi się do integracji gospodarek krajowych z globalnym systemem gospodarczym. Obejmuje ona liberalizację handlu i inwestycji, usuwanie barier w przepływie towarów, usług i kapitału oraz tworzenie międzynarodowych korporacji działających ponad granicami państwowymi. Wzrost globalnego handlu, międzynarodowe przepływy finansowe i pojawienie się globalnych łańcuchów dostaw są głównymi przejawami globalizacji gospodarczej.

Z politycznego punktu widzenia globalizacja zmieniła dynamikę stosunków międzynarodowych. Doprowadziła do powstania międzynarodowych organizacji i instytucji, takich jak Organizacja Narodów Zjednoczonych, Światowa Organizacja Handlu i Międzynarodowy Fundusz Walutowy, których celem jest promowanie globalnej współpracy i stawianie czoła globalnym wyzwaniom. Globalizacja przyczyniła się do intensyfikacji debat na temat suwerenności, tożsamości narodowej i równowagi sił między narodami.

Globalizacja ułatwiła wymianę idei, wartości i praktyk kulturowych między różnymi społeczeństwami. Spowodowała też rozprzestrzenianie się kultury popularnej, dyfuzję wiedzy i informacji za pośrednictwem środków masowego przekazu i Internetu. Przyczyniła się także do pojawienia się globalnych ruchów społecznych. Wywołało to również obawy o zagrożenia związane z homogenizacją kulturową, erozją lokalnych tradycji i dominacją zachodnich norm kulturowych.

Pod względem kulturowym globalizacja sprzyja różnorodności kulturowej. Doprowadziła do mieszania się różnych tradycji kulturowych, języków i stylów życia. Globalizacja ułatwiła wymianę kulturową i dialog, umożliwiając jednostkom angażowanie się w zróżnicowane inicjatywy życia społecznego. Jednocześnie dała początek debatom na temat imperializmu kulturowego i zachowania dziedzictwa kulturowego. Pokrewnymi koncepcjami są tzw. "amerykanizacja" lub "westernizacja", związane ze zjawiskiem dominowania zachodnich wzorców kulturowych i masowej kultury na całym świecie..

Pod względem technologicznym globalizacja została ułatwiona dzięki postępowi w transporcie, komunikacji i technologiach informacyjnych. Innowacje w transporcie sprawiły, że przepływ towarów i ludzi stał się bardziej wydajny, podczas gdy postęp w technologiach komunikacyjnych zmienił sposób, w jaki informacje są dostępne i udostępniane na całym świecie. Internet zrewolucjonizował globalną łączność i ułatwił transgraniczną komunikację i współpracę.

Historyczny rozwój globalizacji można prześledzić już od czasów starożytnych, kiedy sieci handlowe i szlaki wymiany kulturowej łączyły odległe cywilizacje. Jednak współczesna faza globalizacji nabrała rozpędu pod koniec XX wieku. Postęp technologiczny, w szczególności w obszarze rozwoju Internetu i zwiększania usprawnień w transporcie, odegrał znaczącą rolę w przyspieszeniu tego procesu we wskazanym.

Globalizacja powinna być omawiana z uwzględnieniem kontekstu nierównomiernie podzielonego świata, w którym władza gospodarcza, polityczna i kulturowa była w dużej mierze zdominowana przez interesy globalnej Północy. W ostatnich dziesięcioleciach dostęp do tej władzy otworzył się na bardziej zróżnicowane elity, wraz ze wzrostem potęgi gospodarczej i kulturowej krajów takich jak Chiny, Korea Południowa, Brazylia i Indie. Otwarcie to wiąże się z różnymi podejściami do sposobu, w jaki kraje te rzucają wyzwanie zachodniej potędze. Kluczowe jest także to jak istotny wpływ mają te działania na resztę krajów globalnego Południa.

Cele globalnej edukacji obywatelskiej

Wyznaczając cele tego, czego mamy nadzieję nauczyć w tym projekcie, kierujemy się celami edukacyjnymi zdefiniowanymi przez UNESCO dla nastolatków i młodych dorosłych. Poniżej można znaleźć te cele w formie tabeli, zaczerpniętej z przewodnika UNESCO na temat edukacji globalnej.

Tematy	Cele nauczania
1. Lokalne, krajowe i globalne systemy i struktury	Krytyczna analiza systemów, struktur i procesów globalnego zarządzania oraz ocena ich wpływu na globalne obywatelstwo.
2. Kwestie wpływające na interakcje i powiązania społeczności na poziomie lokalnym, krajowym i globalnym	Krytycznie analizuje lokalne, krajowe i globalne kwestie, obowiązki i konsekwencje podejmowania decyzji, analizuje i proponuje odpowiednie rozwiązania
3. Podstawowe założenia i dynamika władzy	Krytyczna ocena sposobów, w jakie dynamika władzy wpływa na głos, wpływ, dostęp do zasobów, podejmowanie decyzji i zarządzanie.
4. Różne poziomy tożsamości	Krytycznie analizuje sposoby, w jakie różne poziomy tożsamości wpływają na funkcjonowanie jednostek w ramach poszczególnych grup społecznych.

5. Różne społeczności, do których należą ludzie i ich powiązania	Krytyczna ocena powiązań między różnymi grupami, społecznościami i krajami.
6. Różnice i szacunek dla różnorodności	Rozwijanie i stosowanie wartości, postaw i umiejętności w celu zarządzania i angażowania różnych grup i perspektyw.
7. Działania, które można podjąć indywidualnie i zbiorowo	Rozwijanie i stosowanie umiejętności skutecznego zaangażowania obywatelskiego
8. Etycznie odpowiedzialne zachowanie	Krytyczna ocena kwestii sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialności etycznej oraz podejmowanie działań w celu zwalczania dyskryminacji i nierówności.
9. Angażowanie się i podejmowanie działań	Proponują działania na rzecz pozytywnych zmian i stają się ich inicjatorami.

Pedagogika krytyczna

W tym rozdziale zbadamy podejścia dwóch reformatorów edukacji. Pierwszym z nich jest Paulo Freire, brazylijski pedagog, który jest jednym z głównych teoretyków pedagogiki krytycznej. Drugim jest Ruth Cohn, niemiecko-żydowska psychoanalityczka, która opracowała metodę pracy z grupami zwaną interakcją skoncentrowaną na temacie. Sekcja poświęcona Freire może być traktowana jako zaproszenie do refleksji nad wartościami, które powinieneś wyznawać jako nauczyciel. Sekcja poświęcona Cohenowi przedstawia metody, które można wykorzystać do efektywnej pracy z grupami.

Paulo Freire i pedagogika uciśnionych

Paulo Freire, brazylijski pedagog i filozof, jest najbardziej znany ze swojej wpływowej pracy w dziedzinie pedagogiki krytycznej. Jego doświadczenia w edukacji w Brazylii odegrały znaczącą rolę w rozwoju jego teorii.

Freire urodził się w 1921 roku w rodzinie z klasy średniej w Recife w Brazylii. Wielki Kryzys znacząco wpłynął na jego rodzinę, doprowadzając ją do ubóstwa. To osobiste doświadczenie głęboko wpłynęło na zrozumienie przez Freire znaczenia edukacji dla rozwoju społeczeństwa.

Freire rozpoczął swoją karierę w edukacji jako nauczyciel języka portugalskiego. Wkrótce jednak jego zainteresowanie zwróciło się w stronę problemu analfabetyzmu wśród ubogich w Brazylii. W latach 60. objął kierownictwo nad programem alfabetyzacji dorosłych dla National Service for Industry, inicjatywy mającej na celu zmniejszenie poziomu analfabetyzmu wśród pracowników.

W tym czasie Freire uświadomił sobie związek między analfabetyzmem a marginalizacją społeczną i polityczną. Zdał sobie sprawę, że tradycyjne metody edukacji, w których nauczyciel przekazuje wiedzę biernym uczniom, nie uwzględniają realiów społeczno-ekonomicznych uczących się. Ta "ławkowa" koncepcja edukacji, jak ją nazwał, nie zachęcała uczniów do krytycznego myślenia ani aktywnego

uczestnictwa w zajęciach. Co gorsza, uważał, że powieliła ona istniejące stereotypy wśród uczniów.

Freire opracował nowe podejście do edukacji, znane później jako "pedagogika krytyczna", które miało na celu umożliwienie uczniom kwestionowania i podważania dominujących narracji społecznych i struktur, które utrwały ich niekorzystne warunki życia. Postrzegał edukację jako narzędzie zmiany politycznej i społecznej, w którym uczniowie mogli stać się aktywnymi uczestnikami procesu nauczania, prowadząc do poprawy poziomu ich życia i funkcjonowania całego społeczeństwa.

Jego metoda obejmowała edukację problemową, w której nauczyciele i uczniowie uczą się razem poprzez dialog na temat rzeczywistych problemów. Podejście to zostało po raz pierwszy nakreślone w jego przełomowym dziele "Pedagogika uciśnionych", napisanym podczas jego wygnania po przewrocie wojskowym w Brazylii w 1964 roku. Pomimo wyzwań politycznych, przed którymi stanął, jego doświadczenia i obserwacje brazylijskiej edukacji miały fundamentalne znaczenie dla rozwoju jego transformacyjnej filozofii edukacyjnej.

Ciekawość epistemologiczna

Centralnym elementem pedagogiki krytycznej jest "ciekawość epistemologiczna" (chęć uczenia się). Ciekawość ta wiąże się z głębokim zrozumieniem tematu, wykraczającym poza powierzchowne fakty, aby kwestionować pochodzenie, znaczenie i implikacje posiadanej wiedzy. Ta prosta koncepcja, staje się dość złożona, gdy zastosuje się ją do przekazywania wiedzy i edukacji zarówno w mediach, jak i w formalnych warunkach szkolnych.

Ciekawość epistemologiczna wykracza poza zwykłe zrozumienie tematu. Zachęca nas do zastanowienia się, dlaczego dany temat jest uważany za wystarczająco ważny, aby pojawić się w mediach lub zostać włączony do oficjalnego programu nauczania. Zachęca nas do zastanowienia się, czym interesom służą te informacje, w jaki sposób zostały wyprodukowane i jaki jest ich cel. Ta ciekawość zmienia nasze relacje z wiedzą i sposób, w jaki postrzegamy ją w sferze mediów i edukacji.

Badając tematy takie jak na przykład ubóstwo, nie skupiamy się tylko na danych statystycznych i raportach rządowych. Staramy się raczej zrozumieć przyczyny jego istnienia, jak to jest żyć w ubóstwie na co dzień i jak możemy je złagodzić na całym świecie. Przykładem tego rodzaju ciekawości w działaniu w dziedzinie ekonomii jest praca nagrodzonych nagrodą Nobla ekonomistów Esther Duflo i Abherita Mukerjee. Zakwestionowali oni powszechnie panujące poglądy, że zubożali ludzie dokonują irracjonalnych wyborów i że jest to powód, dla którego są biedni. Zbadali, dlaczego ludzie w zubożałych warunkach dokonują wyborów, które robią, ujawnili racjonalność stojącą za ich wyborami i wykorzystali to do promowania nowych programów walki z ubóstwem. Ta różnica w podejściu znacząco odróżnia tradycyjne rozumienie tematu od krytycznego.

Ta perspektywa pozwala nam uświadomić sobie, że tworzenie i weryfikacja wiedzy to coś więcej, niż początkowo nam się wydaje. Nie polegamy wyłącznie na elitarnych twórcach wiedzy publikowanych w najlepszych czasopismach akademickich. Szukamy wiedzy wszędzie, w tym w miejscach często odrzucanych jako miejsca o niskim statusie w dominującej matrycy władzy. Co zaskakujące, to właśnie w tych pomijanych przestrzeniach często odkrywamy transformacyjne spostrzeżenia, które mogą zmienić nasze życie i życie wielu innych osób.

Deбата edukacyjna jest ściśle związana z koncepcją ciekawości epistemologicznej Paulo Freire. W edukacji debat uczniowie są zachęceni do krytycznej analizy i badania różnych tematów, podobnie jak w przypadku ciekawości epistemologicznej. Są szkoleni, aby nie tylko zrozumieć temat, ale także zrozumieć jego podstawową dynamikę, kontekst, w którym istnieje, jego przyczyny i skutki oraz implikacje. Debatujący robią to poprzez krytyczną analizę punktów widzenia drugiej strony i są nagradzani za kwestionowanie założeń i przekonań.

Umiejętność krytycznego myślenia, niezbędna zarówno w edukacji debatanckiej, jak i w filozofii pedagogicznej Freirego, sprzyja aktywnemu, a nie biernemu stosunkowi do wiedzy. Odpowiada to przekonaniu Freirego, że edukacja powinna być dialogiem, a nie monologiem. Debatujący są aktywnymi uczniami, zadającymi pytania, kwestionującymi i angażującymi się w informacje, a nie tylko biernie je przyjmującymi.

Podstawowe postawy nauczycieli stosujących pedagogikę krytyczną

Oto kilka podstawowych postaw, które nauczyciel może przyjąć, aby wcielić w życie filozofię edukacyjną Freirego. W ramach refleksji zachęcamy do zastanowienia się nad trzema z tych postaw i momentami, w których czułeś, że udało ci się wcielić lub (świadomie lub nieświadomie) nie utrzymałeś tej postawy.

Podejście dialogowe: Nauczyciele powinni zachęcać do dialogu, a nie tylko prowadzić monolog. Powinni uczyć się od swoich uczniów, tak jak uczniowie uczą się od nich.

Edukacja problemowa: Zamiast traktować uczniów jako biernych odbiorców wiedzy, nauczyciele powinni angażować uczniów w edukację problemową, czyli taką wykorzystującą rzeczywiste i aktualne problemy jako podstawę do nauki i zrozumienia materii zajęć.

Świadomość krytyczna: Nauczyciele powinni dążyć do rozwijania świadomości krytycznej (lub "conscientização", jak nazywał ją Freire) u swoich uczniów, umożliwiając im zrozumienie i zakwestionowanie kontekstów społeczno-kulturowych i politycznych, które wpływają na ich życie.

Upodmiotowienie: Nauczyciele powinni postrzegać swoją rolę nie tylko jako edukatorów, ale także jako osoby ułatwiające upodmiotowienie. Edukacja powinna być narzędziem umożliwiającym uczniom przejęcie kontroli nad własnym życiem i warunkami społecznymi.

Orientacja na sprawiedliwość społeczną: Kluczowym celem pedagogiki krytycznej jest promowanie sprawiedliwości społecznej. Nauczyciele powinni dążyć do uświadomienia swoim uczniom nierówności społecznych i niesprawiedliwości oraz inspirować ich do pracy na rzecz ich naprawy.

Szacunek dla różnorodności: Nauczyciele powinni szanować i doceniać różnorodne pochodzenie i doświadczenia swoich uczniów, włączając je w proces uczenia się, legitymizując ich perspektywy i rozumiejąc, że nauczyciel często ma mniejszą wiedzę na temat tych doświadczeń niż ich uczniowie.

Demokratyzacja klasy: Nauczyciele powinni dążyć do demokratycznej klasy, w której władza jest dzielona, a każdy uczeń ma równe szanse na uczestnictwo i wyrażanie swoich opinii.

Działanie transformacyjne: Ostatecznym celem nauki jest działanie transformacyjne. Nauczyciele powinni inspirować uczniów do stosowania tego, czego się uczą, aby wprowadzać pozytywne zmiany w ich życiu i społecznościach.

Refleksja: Nauczyciele powinni zachęcać i praktykować refleksyjne myślenie, zarówno dla siebie, jak i dla swoich uczniów. Obejmuje to refleksję nad ich praktykami nauczania, uprzedzeniami i ich wpływem na naukę uczniów.

Podważanie dominujących narracji: Nauczyciele powinni zachęcać uczniów do kwestionowania dominujących narracji, ideologii i struktur w społeczeństwie.

Zrozumienie kontekstu: Nauczyciele powinni rozumieć i nauczać w sposób, który uwzględnia społeczny, kulturowy i polityczny kontekst ich uczniów. Wiąże się to z uznaniem wpływu tych czynników na naukę i życie uczniów.

Zaangażowanie społeczne: Nauczyciele powinni łączyć klasę z szerszą społecznością, stwarzając uczniom możliwości zaangażowania się w rzeczywiste kwestie w ich społecznościach.

Ruth Cohn i interakcja skoncentrowana na temacie

Ruth Cohn była psycholożką, pedagożką i terapeutką grupową, która opracowała Theme-Centred Interaction (TCI). Urodziła się w Berlinie w Niemczech, dorastała w rodzinie pedagogów i od najmłodszych lat interesowała się psychologią i filozofią.

Doświadczenia Cohn z okresu dorastania w czasach nazizmu i jej późniejsza emigracja do Szwajcarii w celu uniknięcia prześladowań w znacznym stopniu wpłynęły na jej poglądy i podejście do pracy grupowej. Była świadkiem tego jak działa siła i dynamika grupy, zarówno pozytywna, jak i negatywna. Pozwoliło jej to dostrzec jak ważne jest wspieranie zrozumienia i współpracy między jednostkami.

W latach 50. Cohn zaczęła rozwijać swoje podejście do pracy grupowej, które później stało się znane jako Interakcja Skoncentrowana na Temacie. Zintegrowała swoją wiedzę z zakresu psychologii, filozofii i edukacji, aby stworzyć kompleksowe ramy, które podkreślały integrację jednostki, grupy i zadania lub tematu. Jej zainteresowanie wynikało z chęci rozszerzenia zakresu podejść terapeutycznych, aby objąć więcej osób niż tylko zaangażowanych w relację pacjent-terapeuta.

Cohn wierzyła, że efektywna praca grupowa wymaga równowagi między rozwojem osobistym a rozwojem zbiorowym. Podkreślała znaczenie rozpoznawania i doceniania unikalnych perspektyw i wkładu każdej osoby w kontekście grupy. Jej podejście miało na celu stworzenie atmosfery wzajemnego szacunku, autentyczności i otwartego dialogu, w którym uczestnicy mogliby dogłębnie zbadać i zrozumieć wybrany temat.

Interakcja tematyczna (TCI)

Podstawowe elementy TCI opierają się na 4-czynnikowym modelu i dynamicznej równowadze.

Każda grupa jest definiowana przez cztery czynniki: JA (jednostka), MY (interakcja grupowa), IT (temat) i GLOBE (kontekst). Znalezienie równowagi między tymi czynnikami stanowi podstawę pracy grupowej TCI.

Lider grupy TCI koncentruje się na utrzymaniu dynamicznej równowagi między czterema czynnikami. Równowaga ta obejmuje uczestnictwo intelektualne i emocjonalne, wysiłek i relaks, mówienie, ciszę i aktywność. Termin "dynamiczny" sugeruje, że równowaga nie jest stała, ale stanowi część trwającego procesu.

Temat (IT) określa wspólne zadanie i cel pracy grupowej. Temat każdego okresu pracy jest powiązany z ogólnym tematem kursu. Temat powinien odnosić się do uczestników całościowo, biorąc pod uwagę ich etap rozwoju i prowadząc ich do następnego kroku. Temat powinien być na tyle ogólny, aby wszyscy uczestnicy mogli się w niego zaangażować i zrozumieć..

Uczestniczącego lidera uważa się za część systemu, działając zarówno jako uczestnik, jak i lider. Jako uczestnik, modeluje postulaty (patrz poniżej) i autentycznie wnosi swoje myśli i uczucia. Jako lider postrzega, formułuje i prezentuje tematy, które wspierają proces grupowy. Sugeruje struktury i zapewnia ich utrzymanie, jednocześnie obserwując równowagę między wszystkimi czterema czynnikami.

Wartości i spojrzenie na ludzkość w TCI opierają się na trzech aksjomatach:

1. Jednostka jest psycho-biologiczną jednością, autonomiczną, ale współzależną od otoczenia. Innymi słowy, nie jesteśmy tylko naszymi mózgami, jesteśmy ucieleśnieni: istniejemy w otaczającej nas przestrzeni i ma ona na nas wpływ, nie jesteśmy obecni tylko w naszej głowie.

2. Wszystkie żywe istoty, ich rozwój i porażki zasługują na szacunek. Szacunek dla rozwoju stanowi podstawę oceny decyzji, podczas gdy brak szacunku zagraża temu, co cenne.

3. Swobodne podejmowanie decyzji działa w ramach tymczasowych granic wewnętrznych i zewnętrznych, które mogą zostać rozszerzone.

Z tych wartości wynikają dwa ogólne postulaty:

1. Bądź świadomy swojej wewnętrznej i zewnętrznej sytuacji, podejmując odpowiedzialne decyzje, które uwzględniają innych i siebie. Zasadniczo, bądź swoim własnym "przewodzącym".

2. Zakłócenia i namiętne zaangażowanie mają pierwszeństwo. Postrzegaj je jako szanse i oznaki przeoczonych lub stłumionych aspektów.

Istnieje zestaw pomocniczych postulatów, które pomagają liderom pracować z ich grupami. Są to wytyczne: pomagają, gdy pomagają, nie pomagają, gdy nie pomagają. W ramach refleksji możesz pomyśleć o sytuacjach, w których znalazłeś zakłócenia w grupie, z którą pracowałeś, i zastanowić się, czy te postulaty pomogłyby ci lepiej radzić sobie z tymi zakłóceniami.

1. Reprezentuj siebie podczas wypowiedzi. Używaj "ja" zamiast "my" lub "jeden", aby wziąć na siebie indywidualną odpowiedzialność. Niejasne wyrażenia w mowie bezpośredniej są próbą uniknięcia osobistej odpowiedzialności.

2. Zadając pytanie, wyjaśnij, dlaczego je zadajesz i co ono dla Ciebie oznacza. Mów w swoim imieniu i unikaj przekształcania pytania w wywiad. Pytania bez szczerzej chęci uzyskania informacji są nieszczerze. Unikaj zadawania pytań w celu ukrycia własnych opinii lub ukrytych motywów.

3. Bądź autentyczny i selektywny w swojej komunikacji. Bądź świadomy swoich myśli i uczuć i odpowiednio dobieraj słowa i działania.

4. Wyrażaj osobiste reakcje zamiast pochopnie je interpretować. Przedwczesne interpretacje mogą prowadzić do defensywy i utrudniać skuteczną komunikację.

5. Unikaj uogólnień, ponieważ zakłócają one proces grupowy.

6. Dyskutując z innymi, wyjaśnij, co to dla Ciebie oznacza. Wypowiedzi na temat innych uczestników są całkowicie osobistymi opiniami.

7. Prywatne rozmowy powinny mieć niższy priorytet. Choć mogą być ważne, mogą zakłócać proces grupowy. Jeśli chcesz podzielić się czymś ważnym z sąsiadem, rozważ podzielenie się tym z całą grupą.

8. Pozwalaj tylko jednej osobie mówić w danym momencie. Spójność grupy zależy od tego, czy uczestnicy wykazują wzajemne zainteresowanie. Zainteresowanie innymi oznacza zwracanie uwagi na ich wypowiedzi i działania. Dlatego wypowiedzi powinny następować jedna po drugiej.

9. Jeśli wiele osób chce mówić jednocześnie, użyj słów kluczowych, aby przekazać temat, który chcesz omówić. Pozwól grupie ustalić kolejność wypowiedzi, aby upewnić się, że osoby dominujące nie zdominują rozmowy, a osoby cichsze nie zostaną zignorowane.

Debata edukacyjna

Edukacja debatancka to podejście edukacyjne, które obejmuje ustrukturyzowane i sformalizowane debaty jako sposób na rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia, komunikacji i argumentacji uczniów. Zapewnia uczniom możliwość badania, konstruowania dobrze uzasadnionych argumentów i angażowania się w wystąpienia publiczne. Poprzez debatę uczniowie uczą się analizować różne perspektywy, oceniać dowody i skutecznie komunikować swoje pomysły.

Edukacja debatancka od dawna cieszy się uznaniem ze względu na jej zdolność do rozwijania krytycznego myślenia, umiejętności współpracy i dobrego obywatelstwa. Angażowanie się w debaty pomaga uczniom rozwijać podstawowe umiejętności, które mogą prowadzić do sukcesu edukacyjnego i społecznego przez całe życie.

Wyniki edukacji w zakresie debat

Krytyczne myślenie

Jedną z najważniejszych korzyści płynących z edukacji debatanckiej jest rozwój umiejętności krytycznego myślenia. Krytyczne myślenie to zdyscyplinowany intelektualnie proces aktywnego i umiejętnego konceptualizowania, stosowania, analizowania, syntetyzowania i oceniania informacji. Wiele badań wykazało, że uczniowie, którzy uczestniczyli w programach debat, wykazywali się lepszymi umiejętnościami krytycznego myślenia w porównaniu do swoich rówieśników, którzy nie brali udziału w debatach, ponieważ debata pomaga kształtować myślenie uczniów w warunkach współpracy i analizy.

Umiejętności współpracy

Debata pomaga również uczniom rozwijać umiejętności współpracy. Gdy uczestnicy pracują razem, aby budować i bronić swoich argumentów, uczą się znaczenia współpracy, komunikacji i aktywnego słuchania. Angażując się w debaty, uczniowie uczą się szanować różne opinie, negocjować i znajdować wspólną płaszczyznę, które są nieocenionymi umiejętnościami do pracy w grupie i poruszania się po zróżnicowanej sile roboczej.

Aktywne obywatelstwo

Oprócz korzyści akademickich, edukacja debat odgrywa istotną rolę w promowaniu aktywnego obywatelstwa. Debata zachęca uczniów do rozwijania poczucia odpowiedzialności społecznej i globalnej świadomości, ponieważ debatujący są narażeni na różne kwestie lokalne i międzynarodowe.

W jaki sposób edukacja debatancka osiąga te wyniki?

Zobaczmy, w jaki sposób edukacja debat osiąga te cele i co trzeba mieć na miejscu podczas sesji debat. Oto kilka mechanizmów obecnych w większości form edukacji debatanckiej:

1. Aktywne uczenie się: Edukacja debatancka angażuje uczniów w aktywne uczenie się, w którym muszą oni angażować się w materiał, krytycznie o nim myśleć i stosować go w rzeczywistych sytuacjach. Co najważniejsze, aktywne uczenie się często zwiększa poziom motywacji uczniów.

2. Strukturyzacja i rusztowanie informacji: Gdy uczniowie ćwiczą debatę, uczą się analizować i reorganizować informacje w celu skonstruowania przekonujących argumentów. Ten proces restrukturyzacji poznawczej pozwala im spojrzeć na problemy z różnych perspektyw, wspierając elastyczność intelektualną i umiejętności rozwiązywania problemów.

3. Ćwiczenie i wzmacnianie kluczowych umiejętności: Edukacja debatancka oferuje uczniom możliwość ćwiczenia i wzmacniania umiejętności krytycznego myślenia, prowadzenia badań, pisania i wystąpień publicznych. Poprzez powtarzanie i ekspozycję, uczniowie stopniowo poprawiają swoje umiejętności i zyskują pewność siebie w korzystaniu z tych umiejętności w różnych kontekstach szkolnych, akademickich i zawodowych.

4. Interakcje społeczne: Debata jest z natury aktywnością społeczną, która wymaga od uczestników angażowania się z innymi, rozważania różnych punktów widzenia i odpowiadania na przeciwstawne argumenty. Proces ten pomaga rozwijać ważne umiejętności społeczne, takie jak aktywne słuchanie, empatia i negocjacje, jednocześnie promując tolerancję i szacunek dla różnych opinii.

Elementy składowe sesji debat

Edukacja debatancka oferuje kilka elementów składowych, które są zawsze obecne, aby te mechanizmy mogły wystąpić. Te elementy są niezależne od konkretnie wybranego formatu debaty (takiego jak Worlds Schools, British Parliamentary lub Lincoln-Douglas).

1. Jasne cele i oczekiwania: Ustalenie jasnych celów i oczekiwań dla uczniów ma kluczowe znaczenie. Powinieneś zakomunikować cel zajęć debatanckich i wyjaśnić umiejętności, które mają rozwinąć w każdej konkretnej sesji. W przypadku zaawansowanych uczniów, którzy znają złożony zestaw wymagań związanych z oceną formatu debaty (takich jak tematyka debat, zasady debaty i strategia), informacje zwrotne mogą być bardziej zaawansowane. W przypadku studentów, którzy nie są tak daleko na swojej drodze rozwoju debatanckiego, należy dostosować cele do konkretnych celów.

2. Ustrukturyzowany format: Zorganizowany format debaty, taki jak format Mistrzostw Świata Szkół w Debatowaniu, zapewnia uczniom ramy do przedstawiania swoich argumentów i śledzenia przebiegu debaty. Taka struktura sprzyja logicznym i

spójnym argumentom, jednocześnie promując uporządkowaną i pełną szacunku wymianę pomysłów. Jednak złożoność formatów debat oznacza, że nie zawsze są one najlepszą drogą do nauczania umiejętności debатовania.

3. Rozwój umiejętności: Edukatorzy powinni wyraźnie uczyć umiejętności takich jak krytyczne myślenie, skuteczna komunikacja, aktywne słuchanie i współpraca. Integracja działań, które koncentrują się na tych umiejętnościach, takich jak burze mózgów, ćwiczenia obalające argumenty i dyskusje grupowe, pomoże uczniom znaleźć dopasowany sposób na doskonalenie swoich umiejętności.

4. Wybór tematu: Wybór odpowiednich i angażujących tematów jest niezbędny, aby wzbudzić zainteresowanie uczniów i pobudzić ich ciekawość intelektualną. Tematy powinny być dyskusyjne, wymagające i uczciwe. Tematy mogą być generowane przez uczniów lub wybierane przez ciebie - jeśli dobrze wiesz, co może zainteresować twoich uczniów. Tematy wybrane w tym zestawie narzędzi zostały wybrane przez nauczycieli, którzy mają duże doświadczenie w pracy z młodymi ludźmi w tych obszarach.

5. Badania i przygotowanie: Skuteczna edukacja w zakresie debat wymaga od uczniów przeprowadzenia dokładnych badań i przygotowania argumentów. Powinieneś zapewnić wskazówki dotyczące metod badawczych, wiarygodnych źródeł i konstruowania argumentów. Podkreślanie znaczenia argumentów opartych na dowodach i uznawanie kontrargumentów pomoże uczniom rozwinąć wszechstronne perspektywy.

6. Informacje zwrotne i ocena: Zapewnienie konstruktywnej informacji zwrotnej i oceny jest niezbędne dla rozwoju uczniów. Instruktorzy powinni oferować spersonalizowane informacje zwrotne na temat mocnych stron uczniów i obszarów wymagających poprawy. Wdrożenie sprawiedliwego i przejrzystego systemu oceny może pomóc w śledzeniu postępów i mierzeniu skuteczności programu edukacji debatanckiej.

7. Zachęcanie do tworzenia wspierającego środowiska: Wspieranie atmosfery szacunku i integracji ma kluczowe znaczenie dla skutecznej edukacji w zakresie debat. Należy podkreślać znaczenie aktywnego słuchania, empatii i wzajemnego szacunku podczas debat, jednocześnie promując otwartość umysłu i wartość różnych perspektyw. Debatowanie może być postrzegane jako stresujące zajęcie, a my jesteśmy mniej otwarci na nowe informacje i doświadczenia edukacyjne, gdy jesteśmy zestresowani. Wspierające środowisko i pozytywne informacje zwrotne pomagają zapewnić uczniom poczucie bezpieczeństwa.

Na podstawie tych siedmiu elementów składowych można określić, że sesja powinna zawsze zawierać:

1. Cel edukacyjny dla lekcji, który jest dostosowany do konkretnej umiejętności lub zestawu powiązanych ze sobą umiejętności, które mają być doskonalone przez uczniów;

2. Ćwiczenie lub zestaw ćwiczeń, które pomagają uczniom doskonalić te konkretne umiejętności;

3. Wytyczne lub zasady, które uczniowie powinni usłyszeć, odkryć, zrozumieć, zjednać sobie lub opanować, które pomogą im rozwinąć te umiejętności;

4. Wspierające środowisko i pozytywnego nauczyciela, który jest zmotywowany, aby pomóc uczniom na ich drodze.

Najpopularniejsze formaty debat

Edukacja debatancka najczęściej przybiera formę podążania za formatem debaty. Poniżej znajdują się instrukcje dotyczące korzystania z jednego z trzech formatów debat.

Należy pamiętać, że w tym projekcie czerpiemy inspirację z edukacji debatanckiej, ale nie oferujemy podstawowych instrukcji, jak uczyć ludzi debatowania (w tym konstruowania argumentów, budowania przemówień, znajdowania argumentów, obalania argumentów drugiej strony itp.) Zalecamy skorzystanie z zasobów dostępnych na stronie www.idebate.net/resources/tools, jeśli chcesz dowiedzieć się więcej o tym, jak uczyć uczniów umiejętności debatowania, a lekcje w tym projekcie są dla Ciebie niewystarczająco szczegółowe pod tym względem. Narzędzia te zostały opracowane w ramach projektu IDAC finansowanego z programu Erasmus+.

Debata w Lagerhuis (Izba Gmin)

Charakterystyka: Format debaty Lagerhuis jest często wykorzystywany w Holandii i przebiega zgodnie z ustalonym harmonogramem. Zazwyczaj składa się z wielu rund z ustalonym czasem wypowiedzi dla każdego uczestnika lub zespołu.

Role mówców: W debacie Lagerhuis uczestnicy są podzieleni na dwie strony, często określane jako drużyny "za" i "przeciw". Każda drużyna ma wyznaczonego lidera, który przedstawia mowę otwierającą, a następnie na przemian mówcy z każdej strony przedstawiają argumenty i angażują się w kontrargumentację. Mówcy wstają, gdy chcą zabrać głos, a moderator rozdziela kolejność. Po 10 minutach debaty, wyznaczeni mówcy podsumowują argumenty swojej strony.

Ocena: Ocena w debacie Lagerhuis jest zwykle oparta na różnych kryteriach, w tym na jasności argumentów, wykorzystaniu przykładów i anegdot oraz efektywnej pracy zespołowej.

Mistrzostwa Świata w Debatach Szkolnych (WSDC)

Charakterystyka: Format WSDC jest używany w międzynarodowych środowiskach debatanckich, w tym w Mistrzostwach Świata Debat Szkolnych.

Role mówców: Każda debata składa się z dwóch drużyn, z trzema mówcami po każdej stronie. Role te obejmują premiera, wicepremiera, członka rządu, lidera opozycji, zastępcę lidera opozycji i członka opozycji. Każdy mówca ma określony czas wystąpienia (zwykle 8 minut dla mówców merytorycznych i połowę czasu dla mówców odpowiadających) i odpowiednio przedstawia swoje argumenty i angażuje się w obalenia.

Ocena: Debaty WSDC są oceniane na podstawie szeregu kryteriów, takich jak siła argumentów, efektywna praca zespołowa, umiejętność reagowania na argumenty przeciwne, styl i sposób wygłaszania oraz strategiczne wykorzystanie czasu. Sędziowie oceniają ogólną wydajność każdego zespołu i poszczególnych mówców, aby wyłonić zwycięzcę każdej debaty.

Brytyjska debata parlamentarna (BP)

Charakterystyka: Brytyjskie debaty parlamentarne są powszechnie stosowane w Wielkiej Brytanii i przebiegają według ustrukturyzowanego harmonogramu z wieloma rundami. W debatach zazwyczaj biorą udział cztery drużyny rywalizujące ze sobą.

Role mówców: W debatach BP zespoły są określane jako "rząd" i "opozycja". Każdy zespół składa się z dwóch mówców, a w sumie są cztery zespoły: dwa zespoły popierające i dwa zespoły przeciwne tezie. Każdy mówca ma określony czas wystąpienia i obowiązki w zakresie przedstawiania argumentów i angażowania się w kontrargumenty.

Ocena: Debaty BP są oceniane na podstawie argumentacji, sposobu przemawiania i strategii stosowanej przez zespoły. Sędziowie oceniają wyniki każdego zespołu i poszczególnych mówców, aby wyłonić zwycięzców każdej debaty.

Nowa Edukacja Globalna

Globalizacja, bogactwo i ubóstwo

Globalizacja, bogactwo i ubóstwo

Wprowadzenie

Globalizacja to wieloaspektowy proces, który obejmuje rosnące wzajemne powiązania między społeczeństwami, gospodarkami i kulturami na całym świecie. Obejmuje ona szybką wymianę towarów, usług, informacji, pomysłów i ludzi ponad granicami państw, napędzaną postępowaniem technologicznym, transportem i komunikacją.

U podstaw globalizacji leży kilka kluczowych elementów:

1. Globalizacja gospodarcza odnosi się do integracji gospodarek krajowych z gospodarką światową poprzez handel, bezpośrednie inwestycje zagraniczne, przepływy kapitału i rozprzestrzenianie się technologii. Doprowadziło to do powstania międzynarodowych korporacji i globalnych łańcuchów dostaw, które zmieniły relacje gospodarcze i dynamikę władzy.

2. Globalizacja kulturowa obejmuje dzielenie się i mieszanie różnych elementów kulturowych, takich jak języki, sztuka, kuchnia i zwyczaje. Może to prowadzić do promowania wzajemnego zrozumienia i tolerancji, ale może również budzić obawy o homogenizację kulturową i erozję unikalnych tradycji.

3. Globalizacja polityczna charakteryzuje się rosnącym znaczeniem organizacji i porozumień międzynarodowych, które odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu globalnego zarządzania i rozwiązywaniu kwestii ponadnarodowych, takich jak zmiany klimatu, prawa człowieka i globalne bezpieczeństwo.

Chociaż globalizacja przyniosła wiele korzyści, takich jak zwiększony wzrost gospodarczy, innowacje technologiczne i wymiana kulturowa, wzbudziła również obawy dotyczące nierówności, degradacji środowiska i potencjalnej utraty tożsamości kulturowej. W związku z tym trwająca debata na temat wpływu globalizacji na społeczeństwa i jednostki na całym świecie pozostaje kluczowym aspektem współczesnego dyskursu.

W tym rozdziale skupimy się przede wszystkim na globalizacji gospodarczej w ciągu ostatnich 30 lat, jej początkach, cechach i skutkach. Rozdział ten został napisany, aby zapewnić czytelnikowi ogólne wprowadzenie do tych tematów, które można wykorzystać do zainicjowania dyskusji w klasie przy użyciu scenariuszy przedstawionych w całym tekście.

W niebieskich blokach można znaleźć studia przypadków i kontekst do ogólnych pomysłów wprowadzonych w tym rozdziale. W zielonych blokach znajdują się scenariusze, które można wykorzystać do debat i dyskusji z młodymi ludźmi.

Historyczne tło globalizacji

Globalizacja gospodarcza, jaką obecnie znamy, ma swoje najbardziej bezpośrednie źródło w ustanowieniu globalnych instytucji i polityk po II wojnie światowej. Przyspieszyło to integrację gospodarek krajowych z systemem globalnym.

System z Bretton Woods: W 1944 roku przedstawiciele 44 krajów spotkali się w Bretton Woods w stanie New Hampshire, aby ustanowić nowy międzynarodowy porządek monetarny i finansowy. System ten miał na celu ułatwienie globalnego wzrostu gospodarczego, stabilności i współpracy poprzez stworzenie instytucji takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) i Bank Światowy, a także wdrożenie systemu stałych kursów walutowych powiązanych z dolarem amerykańskim.

Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu (GATT): Podpisany w 1947 r., GATT był wielostronną umową handlową mającą na celu zmniejszenie barier handlowych i promowanie handlu międzynarodowego. GATT przekształcił się później w Światową Organizację Handlu (WTO) w 1995 r., jeszcze bardziej liberalizując globalny handel.

Korporacje wielonarodowe: W erze powojennej nastąpił szybki rozwój międzynarodowych korporacji (KTN), które wykorzystały coraz bardziej otwarty rynek globalny. Stały się one istotnymi czynnikami globalizacji gospodarczej, przenosząc kapitał, technologię i wiedzę specjalistyczną ponad granicami.

Postęp technologiczny: Innowacje w transporcie i technologiach komunikacyjnych, takie jak konteneryzacja, Internet i telefony komórkowe, umożliwiły szybszy i bardziej wydajny globalny handel i wymianę informacji.

Czynniki te, w połączeniu ze wspierającą polityką rządową, pomogły stworzyć globalny krajobraz gospodarczy charakteryzujący się wzajemnie połączonymi rynkami, zwiększonym handlem i pojawieniem się globalnych łańcuchów dostaw.

Równoległym trendem towarzyszącym tym wydarzeniom była dekolonizacja. Wpływ dekolonizacji na gospodarki zdekolonizowanych krajów był mieszany. Z jednej strony dekolonizacja przyniosła tym narodom niezależność polityczną, co pozwoliło im na wytyczenie własnych ścieżek rozwoju gospodarczego. Z drugiej strony spuścizna kolonializmu często pozostawiała te narody z poważnymi wyzwaniami gospodarczymi, w tym ubóstwem, nierównościami i niskim poziomem rozwoju.

Jednym z najbardziej znaczących skutków dekolonizacji dla gospodarek zdekolonizowanych krajów było pojawienie się nowych systemów gospodarczych. Wiele nowo niepodległych krajów dążyło do zbudowania socjalistycznych lub mieszanych gospodarek, które kładły nacisk na państwową własność kluczowych gałęzi przemysłu i zasobów. Na przykład w Tanzanii prezydent Julius Nyerere prowadził politykę Ujamaa, której celem było zbudowanie społeczeństwa socjalistycznego poprzez kolektywizację i nacjonalizację kluczowych gałęzi przemysłu.

Inne kraje, takie jak Indie i Chiny, prowadziły politykę rozwoju kierowanego przez państwo, która kładła nacisk na inwestycje w infrastrukturę i przemysł ciężki. Polityka ta pomogła położyć podwaliny pod szybki wzrost gospodarczy, którego kraje te doświadczyły w kolejnych dziesięcioleciach.

Jednak spuścizna kolonializmu pozostawiła również wiele nowo niepodległych krajów z poważnymi wyzwaniami gospodarczymi. Na przykład, wiele krajów pozostało z gospodarkami zorientowanymi na eksport, które były silnie uzależnione od kilku kluczowych towarów, takich jak ropa naftowa lub minerały. Sprawiało to, że kraje te były podatne na wahania światowych cen surowców i utrudniało im dywersyfikację gospodarki.

Ponadto nierówny podział bogactwa i zasobów, który charakteryzował wiele społeczeństw kolonialnych, często utrzymywał się w erze postkolonialnej. Doprowadziło to do wysokiego poziomu nierówności i ubóstwa w wielu nowo niepodległych krajach. W państwach wieloetnicznych często faworyzowało to dominujące grupy etniczne.

Globalizacja gospodarcza w erze pozimnowojennej

Upadek Związku Radzieckiego w 1991 r. stanowił znaczący punkt zwrotny w historycznym tle globalizacji gospodarczej. Wydarzenie to nie tylko oznaczało koniec zimnej wojny, ale także przyspieszyło integrację globalnej gospodarki poprzez kilka kluczowych wydarzeń:

Rozwój rynków wschodzących: Upadek komunizmu doprowadził do szybkiego przejścia byłych krajów radzieckich i innych gospodarek centralnie planowanych na systemy rynkowe. W szczególności doprowadziło to do wejścia Chin na globalny rynek, co miało ogromny wpływ na globalne łańcuchy dostaw, a Chiny (i w dużej mierze inne kraje Azji Południowej i Południowo-Wschodniej) stały się centrum globalnej produkcji.

Globalna integracja finansowa: Era postsowiecka była świadkiem bezprecedensowego poziomu integracji finansowej, ułatwionego przez liberalizację kontroli kapitału i rozwój globalnych rynków finansowych. Zwiększyło to przepływ kapitału ponad granicami, umożliwiając zarówno zaawansowanym, jak i wschodzącym gospodarkom dostęp do międzynarodowych zasobów finansowych.

Ekspansja umów o wolnym handlu: W latach 90. i na początku XXI wieku nastąpił wzrost liczby regionalnych i dwustronnych umów o wolnym handlu, takich jak NAFTA (1994) i Jednolity Rynek Europejski (1993). Umowy te jeszcze bardziej zliberalizowały globalny handel i inwestycje, wzmacniając współzależność gospodarczą między narodami.

Rewolucja internetowa: Powszechne przyjęcie Internetu i innych technologii cyfrowych umożliwiło natychmiastową komunikację i wymianę informacji, sprzyjając rozwojowi globalnego handlu elektronicznego i łącząc firmy i konsumentów na całym świecie.

Wydarzenia te przyczyniły się do powstania coraz bardziej wzajemnie powiązanej i współzależnej globalnej gospodarki. Jednak okres szybkiej globalizacji gospodarczej wzbudził również obawy dotyczące rosnących nierówności dochodowych, przenoszenia miejsc pracy i degradacji środowiska, wywołując debaty na temat potrzeby bardziej sprawiedliwych i zrównoważonych polityk globalizacyjnych. Niektóre z tych obaw stały się bardziej widoczne w odpowiedzi na kryzys finansowy z 2008 roku.

Globalizacja po kryzysie finansowym z 2008 r.

Krach finansowy z 2008 r. stanowił punkt krytyczny w ewolucji globalizacji. Ujawnił on słabe punkty wzajemnie powiązanego globalnego systemu finansowego, skłaniając do ponownej oceny ryzyka i korzyści płynących z globalizacji gospodarczej. W następstwie kryzysu pojawiło się kilka kluczowych trendów i obaw:

Zmiana potęgi gospodarczej: Krach miał trwały wpływ na zaawansowane gospodarki, podczas gdy rynki wschodzące, takie jak Chiny i Indie, nadal rosły, prowadząc do stopniowej zmiany globalnej potęgi gospodarczej. Trend ten przyczynił się do powstania nowych regionalnych porozumień handlowych i rosnące znaczenie krajów rozwijających się w kształtowaniu globalnej polityki gospodarczej.

Rosnący protekcjonizm: Kryzys podsycał sceptycyzm co do zalet wolnego handlu i liberalizacji gospodarczej, prowadząc niektóre kraje do przyjęcia środków protekcjonistycznych. Spowodowało to wzrost napięć handlowych i spowolnienie tempa globalnej liberalizacji handlu.

Potrzeba regulacji finansowych: Krach z 2008 roku uwypuklił potrzebę lepszego nadzoru i regulacji globalnego systemu finansowego. W odpowiedzi rządy i organizacje międzynarodowe wprowadziły różne reformy regulacyjne w celu zwiększenia stabilności finansowej i zapobiegania przyszłym kryzysom.

Nierówności i niepokoje społeczne: Kryzys pogłębił nierówności dochodowe i podsycał niezadowolenie społeczne, ponieważ ludzie kwestionowali korzyści płynące z globalizacji dla szerszej populacji. Dało to początek ruchom populistycznym i wezwaniom do stworzenia bardziej inkluzywnego i sprawiedliwego globalnego systemu gospodarczego.

Studium przypadku: wojna handlowa między USA a Chinami

Jednym z kluczowych przykładów, który podkreśla te wyzwania, jest narastająca wojna handlowa między Chinami a USA.

Wojna handlowa między USA a Chinami odnosi się do przedłużającego się konfliktu gospodarczego między Stanami Zjednoczonymi a Chinami, który rozpoczął się w 2018 roku. Spór wynikał przede wszystkim z obaw o nierównowagę handlową, kradzież własności intelektualnej i wymuszone transfery technologii, a także szerszą strategiczną rywalizację między tymi dwoma krajami.

Wojna handlowa została zainicjowana przez Stany Zjednoczone pod rządami prezydenta Donalda Trumpa, który nałożył cła na chińskie towary o wartości miliardów dolarów, próbując rozwiązać te kwestie. W odpowiedzi Chiny odpowiedziały cłami na produkty amerykańskie, co doprowadziło do eskalacji barier handlowych między dwiema największymi gospodarkami świata.

W trakcie konfliktu odbyło się wiele rund negocjacji, w których obie strony osiągnęły tymczasowe rozejmy i częściowe porozumienia. Kompleksowe rozwiązanie pozostawało jednak nieuchwytnie. W styczniu 2020 r. USA i Chiny podpisały umowę handlową "Phase One", w ramach której Chiny zobowiązały się do zwiększenia zakupów amerykańskich towarów i usług oraz przeprowadzenia reform strukturalnych w obszarach takich jak ochrona własności intelektualnej. W zamian Stany Zjednoczone zgodziły się zawiesić niektóre podwyżki ceł i zmniejszyć inne.

Pomimo tego porozumienia, napięcia między Stanami Zjednoczonymi a Chinami utrzymują się, a wiele ceł pozostaje w mocy. Wojna handlowa miała daleko idące konsekwencje dla obu krajów i globalnej gospodarki, w tym zakłócenia łańcucha dostaw, zmniejszony wzrost gospodarczy i zwiększoną niepewność dla przedsiębiorstw i inwestorów. Przyszła trajektoria stosunków handlowych między USA a Chinami pozostaje niepewna i nadal stanowi istotny czynnik globalnej stabilności gospodarczej.

W kolejnych rozdziałach zbadamy te tematy bardziej szczegółowo. Przyjrzymy się siłom napędowym globalizacji, cechom globalnej integracji gospodarczej i skutkom globalizacji siły roboczej. Następnie przyjrzymy się ocenie wpływu globalizacji na rozwój gospodarczy i zakończymy kilkoma studiami przypadków, które przedstawiają możliwe przyszłości globalizacji gospodarczej.

Siły napędowe globalizacji

Globalizacja gospodarcza gwałtownie przyspieszyła w ciągu ostatnich kilku dekad, napędzana przez kilka kluczowych czynników. W tej części przeanalizujemy cztery główne siły napędowe globalizacji gospodarczej: postęp technologiczny, liberalizację i deregulację gospodarczą, rolę korporacji transnarodowych (KTN) oraz wymianę kulturową i globalne wzajemne powiązania.

A. Postęp technologiczny

1. Technologie informacyjne i komunikacyjne

Revolucja cyfrowa, charakteryzująca się szybkim rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), odegrała kluczową rolę we wspieraniu globalizacji gospodarczej. Powszechne korzystanie z Internetu i innych technologii cyfrowych ułatwiło natychmiastową komunikację, umożliwiając firmom prowadzenie działalności na skalę globalną ze względłą łatwością. W rezultacie dzielenie się pomysłami, innowacjami i wiedzą stało się znacznie bardziej dostępne, napędzając międzynarodową współpracę i konkurencję. Ponadto technologie te ułatwiły szybkie rozpowszechnianie informacji, umożliwiając firmom podejmowanie bardziej świadomych decyzji, a konsumentom dostęp do szerszej gamy towarów i usług.

2. Technologia transportu

Postęp w technologii transportu również odegrał kluczową rolę w napędzaniu globalizacji gospodarczej. Innowacje takie jak konteneryzacja, która zrewolucjonizowała globalny transport morski, umożliwiając wydajny transport towarów, znacznie obniżyły koszty i skróciły czas potrzebny na handel międzynarodowy. Co więcej, ulepszenia w transporcie lotniczym i infrastrukturze logistycznej ułatwiły firmom dotarcie do klientów na całym świecie, zwiększając tym samym ich potencjał rynkowy. Ta zwiększona dostępność doprowadziła do powstania bardziej wzajemnie powiązanej globalnej gospodarki, w której towary, usługi i ludzie swobodniej przemieszczają się ponad granicami.

B. Liberalizacja gospodarcza i deregulacja

1. Redukcja barier handlowych

Stopniowa redukcja barier handlowych była kolejnym istotnym czynnikiem napędzającym globalizację gospodarczą. Poprzez wielostronne umowy, takie jak Światowa Organizacja Handlu (WTO) i regionalne umowy handlowe, takie jak Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (NAFTA) i Unia Europejska (UE), kraje stopniowo zniosły cła, kontyngenty i inne środki protekcyjnistyczne. Ta liberalizacja handlu pozwoliła krajom wyspecjalizować się w produkcji towarów i usług, w których mają przewagę komparatywną, zwiększając w ten sposób globalną wydajność i wspierając wzrost gospodarczy.

2. Swobodny przepływ kapitału

Oprócz zmniejszenia barier handlowych, deregulacja rynków finansowych przyczyniła się do globalizacji gospodarki. Liberalizacja rynków kapitałowych ułatwiła swobodny przepływ inwestycji, umożliwiając przedsiębiorstwom dostęp do kapitału zagranicznego i zachęcając do transgranicznych fuzji i przejęć. Ten zwiększony przepływ kapitału doprowadził do powstania globalnego systemu finansowego, z głównymi centrami finansowymi, takimi jak Nowy Jork, Londyn i Hongkong, odgrywającymi kluczową rolę w ułatwianiu międzynarodowych inwestycji. Co więcej, rozwój globalnych rynków finansowych pozwolił na większą dywersyfikację ryzyka i efektywną alokację kapitału, promując ogólny wzrost gospodarczy i stabilność.

C. Rola transnarodowych korporacji (KTN)

Transnarodowe korporacje odegrały istotną rolę w napędzaniu globalizacji gospodarczej. Przedsiębiorstwa wielonarodowe, które działają w wielu krajach, stoją na czele rozwoju międzynarodowego handlu i inwestycji. Dzięki swojej globalnej działalności, korporacje wielonarodowe były w stanie czerpać korzyści ze skali i zakresu swojej działalności, a także uzyskać dostęp do nowych rynków, zasobów i technologii. Doprowadziło to do zwiększenia konkurencji i innowacyjności, które pobudziły globalny wzrost gospodarczy.

Co więcej, KTN ułatwiły transfer technologii i wiedzy ponad granicami, przyczyniając się do dyfuzji innowacji i najlepszych praktyk. Globalna obecność KTN doprowadziła również do powstania globalnych łańcuchów dostaw, w których poszczególne etapy produkcji odbywają się w różnych krajach. Taka fragmentacja produkcji przyczyniła się do dalszej integracji gospodarek krajowych, umożliwiając przedsiębiorstwom bardziej efektywny dostęp do zasobów i siły roboczej. Przykłady obejmują rozwój przemysłu elektronicznego i samochodowego o wysokiej wartości w Korei Południowej i Japonii, gdzie firmy takie jak Samsung i Toyota stały się liderami w swoich branżach.

Książka "Złamana obietnica globalizacji: The Case of the Bangladesh Garment Industry" analizuje wpływ globalizacji na przemysł odzieżowy w Bangladeszu. Jej autor, Shahidur Rahman, przedstawia bardziej negatywne spojrzenie na wpływ KTN na Globalne Południe. Argumentuje, że pomimo obietnic rozwoju gospodarczego i poprawy warunków pracy, które miała przynieść globalizacja, rzeczywistość dla wielu pracowników przemysłu odzieżowego w Bangladeszu była wyciskiem, ubóstwem i niebezpiecznymi warunkami pracy.

Książka zawiera historyczny przegląd rozwoju przemysłu odzieżowego w Bangladeszu, od jego początków w latach 70. do obecnego statusu głównego eksportera odzieży na rynek globalny. Argumentuje, że przemysł ten charakteryzuje się niskimi płacami, długimi godzinami pracy i złymi warunkami pracy, a warunki te zostały zaostrzone przez presję globalnej konkurencji.

Książka analizuje również rolę globalnych marek i sprzedawców detalicznych w przemyśle odzieżowym i dowodzi, że byli oni współwinni wycisku pracowników w Bangladeszu. Podkreśla sposoby, w jakie globalne marki wykorzystywały swoją władzę do obniżania cen i przenoszenia kosztów produkcji na dostawców i pracowników, co prowadziło do równania w dół pod względem płac i warunków pracy.

Wreszcie, książka analizuje możliwe rozwiązania problemów stojących przed przemysłem odzieżowym w Bangladeszu. Argumentuje, że bardziej zrównoważony i sprawiedliwy model

Potrzebna jest produkcja, która priorytetowo traktuje prawa i dobrobyt pracowników oraz uznaje społeczne i środowiskowe koszty produkcji. Wzywa również do większej przejrzystości i odpowiedzialności w globalnym łańcuchu dostaw oraz do wzmocnienia pozycji pracowników poprzez promowanie rokowań zbiorowych i prawa do tworzenia związków zawodowych.

Ćwiczenie 1: Jaki był wpływ globalizacji gospodarczej na kraje Globalnego Południa?

Zaangażuj klasę w dyskusję na temat: "wolny handel był dobry dla krajów Globalnego Południa". Aby pokierować dyskusją w klasie, możesz przedstawić poniższe argumenty i przykłady.

Po dyskusji daj grupom 3-4 osób jedno źródło. Niech przedyskutują źródło w tych grupach. Powinni omówić, czy popiera ono, czy sprzeciwia się tezie, i stworzą jeden argument przy użyciu tekstu.

Pomysły dla profesjonalistów:

Zwiększony dostęp do rynków: Niższe bariery handlowe mogą zwiększyć dostęp do rynku dla krajów rozwijających się i umożliwić im eksport towarów i usług do szerszego grona krajów, potencjalnie zwiększając ich wzrost gospodarczy i zmniejszając ubóstwo.

Większe inwestycje zagraniczne: Redukcja barier handlowych może prowadzić do zwiększenia inwestycji zagranicznych w krajach rozwijających się. Może to pomóc w tworzeniu miejsc pracy i zwiększeniu wzrostu gospodarczego.

Przykłady:

Proponowana Afrykańska Kontynentalna Strefa Wolnego Handlu (AfCFTA): AfCFTA to umowa handlowa między krajami afrykańskimi mająca na celu zmniejszenie barier handlowych i zwiększenie handlu wewnątrz Afryki. Oczekuje się, że umowa stworzy rynek obejmujący ponad 1,2 miliarda ludzi o łącznym PKB wynoszącym ponad 3 biliony dolarów, zapewniając nowe możliwości dla afrykańskich przedsiębiorstw, ale została wstrzymana z powodu przeszkód zarówno logistycznych, jak i politycznych.

Partnerstwo Transpacyficzne (TPP): TPP było umową handlową pomiędzy 12 krajami regionu Pacyfiku, w tym kilkoma krajami rozwijającymi się, takimi jak Wietnam, Malezja i Peru. Umowa miała na celu zmniejszenie barier handlowych i promowanie integracji gospodarczej między krajami członkowskimi. Zwolennicy twierdzili, że pobudzi ona wzrost gospodarczy i stworzy miejsca pracy, szczególnie w krajach rozwijających się. TPP nie zostało jednak ostatecznie ratyfikowane przez Stany Zjednoczone, a jego przyszłość jest niepewna.

Pomysł na minus:

Ryzyko zwiększonej konkurencji: Zmniejszone bariery handlowe mogą prowadzić do zwiększonej konkurencji ze strony zagranicznych firm, potencjalnie szkodząc lokalnym branżom i prowadząc do utraty miejsc pracy.

Zależność od eksportu: Zwiększony eksport może sprawić, że kraje rozwijające się będą bardziej zależne od handlu międzynarodowego, co może sprawić, że będą one podatne na wstrząsy gospodarcze, jeśli globalny popyt na ich eksport spadnie.

Przykłady:

Przystąpienie Chin do Światowej Organizacji Handlu (WTO): Przystąpienie Chin do WTO w 2001 r. doprowadziło do znacznego zmniejszenia barier handlowych między Chinami a innymi krajami. Chociaż pomogło to zwiększyć eksport Chin i wzrost gospodarczy, doprowadziło to również do obaw o wpływ na miejsca pracy i branże w innych krajach, szczególnie w sektorze produkcyjnym.

NAFTA: Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (NAFTA) to umowa handlowa między Stanami Zjednoczonymi, Kanadą i Meksykiem. Zwolennicy twierdzili, że NAFTA doprowadzi do zwiększenia wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy we wszystkich trzech krajach. Krytycy wskazywali jednak na negatywny wpływ umowy na niektóre branże i miejsca pracy, zwłaszcza w Meksyku.

Źródła do rozmowy:

W sprawie AFCFTA: <https://www.dw.com/en/africas-afcfta-free-trade-agreement-takes-baby-steps/a-63983721>

O TPP: https://www.washingtonpost.com/opinions/ratify-the-trans-pacific-partnership/2015/11/12/e5dd206c-87dc-11e5-9a07-453018f9a0ec_story.html

Przeciwko TPP: <https://www.getup.org.au/campaigns/tpp/tpp/the-dirtiest-deal-you-ve-never-hear-of>

O NAFTA: <https://www.nytimes.com/roomfordebate/2013/11/24/what-weve-learned-from-nafta/under-nafta-mexico-suffered-and-the-united-states-felt-its-pain>

Chiny i WTO: <https://www.brookings.edu/testimonies/issues-in-chinas-wto-przystapienie/>

Globalna integracja gospodarcza

Globalna integracja gospodarcza, charakteryzująca się unifikacją rynków i rosnącą współzależnością krajów, stała się główną siłą kształtującą światowy krajobraz gospodarczy. W tej części przeanalizujemy relacje między Globalną Północą a Globalnym Południem w zakresie handlu międzynarodowego, bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) i międzynarodowych rynków finansowych. Omówimy zalety handlu międzynarodowego, różne polityki i umowy handlowe, wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na kraje przyjmujące i źródłowe, ich związek ze wzrostem gospodarczym oraz rolę globalnych instytucji finansowych i rynków walutowych.

Handel międzynarodowy

1. Zalety handlu międzynarodowego

Standardowy pogląd na handel międzynarodowy jest taki, że przynosi on korzyści gospodarcze zarówno Globalnej Północy, jak i Globalnemu Południu. Po pierwsze, ułatwia efektywną alokację zasobów, umożliwiając krajom specjalizację w produkcji towarów i usług, w których mają przewagę komparatywną. Taka specjalizacja skutkuje zwiększoną produktywnością, niższymi kosztami produkcji i wyższą jakością towarów dla konsumentów.

Po drugie, handel międzynarodowy rozszerza rynki zbytu dla eksporterów, umożliwiając firmom osiągnięcie korzyści skali i zwiększając ich konkurencyjność. Wreszcie, handel stymuluje wzrost gospodarczy, generuje możliwości zatrudnienia i sprzyja postępowi technologicznemu poprzez transfer wiedzy i umiejętności między partnerami handlowymi.

2. Polityka handlowa i umowy handlowe

Polityki i umowy handlowe odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu dynamiki handlu międzynarodowego między Globalną Północą, a Globalnym Południem. Światowa Organizacja Handlu (WTO) jest głównym globalnym organem odpowiedzialnym za regulację handlu międzynarodowego, dążącym do zapewnienia uczciwej konkurencji i ograniczenia barier handlowych. Umowy regionalne, takie jak Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu (NAFTA) i Unia Europejska (UE), również promują integrację gospodarczą i współpracę między krajami członkowskimi. Umowy te mogą przyczynić się do rozwoju Globalnego Południa poprzez zapewnienie preferencyjnego dostępu do rynków Globalnej Północy i zachęcanie do liberalizacji handlu. Mogą one służyć jako wzór dla podobnych regionalnych umów handlowych (takich jak MERCOSUR w Ameryce Łacińskiej i TPP w regionie Pacyfiku i Azji). Mogą one jednak również tworzyć blokady dostępu do rynków Globalnej Północy. Może się to odbywać na przykład poprzez cła lub bariery oparte na przepisach dotyczących produktów, na przykład nakazujące przestrzeganie określonych standardów produktów.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ)

1. Wpływ na kraje przyjmujące i kraje pochodzenia

BIZ odgrywają kluczową rolę we wspieraniu integracji gospodarczej między Globalną Północą, a Globalnym Południem. Dla krajów Globalnego Południa BIZ mogą przyczynić się do wzrostu gospodarczego poprzez dostarczanie kapitału, technologii i wiedzy z zakresu zarządzania. Mogą również tworzyć możliwości zatrudnienia, poprawiać infrastrukturę i stymulować inwestycje krajowe. Jednak BIZ mogą mieć również negatywne skutki, takie jak degradacja środowiska, wycisk pracowników i wypieranie lokalnych firm (argument "przemysłu niemowlęcego"). Dla krajów pochodzenia z Globalnej Północy, BIZ oferują potencjał wyższych zwrotów z inwestycji, dostęp do nowych rynków i obniżone koszty produkcji poprzez przeniesienie zakładów produkcyjnych do krajów o niższych kosztach. Może to oczywiście mieć wpływ na dostępność miejsc pracy w sektorze wytwórczym na Globalnej Północy.

2. Związek między bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi a wzrostem gospodarczym

BIZ mogą być znaczącym motorem wzrostu gospodarczego zarówno dla krajów przyjmujących, jak i krajów pochodzenia. Mogą one przyczynić się do zwiększenia produktywności, postępu technologicznego oraz transferu wiedzy i umiejętności. Co więcej, BIZ mogą stymulować inwestycje krajowe i poprawiać bilans płatniczy krajów przyjmujących. Jednak pozytywny związek między BIZ, a wzrostem gospodarczym nie jest gwarantowany, ponieważ zależy od jakości instytucji, klimatu inwestycyjnego i zdolności krajów przyjmujących do skutecznego wchłaniania i wykorzystywania BIZ. Przykładowo, BIZ mogą być przechwytywane przez niewielką grupę elit biznesowych. Duże KTN mogą również wykorzystać obietnicę BIZ, aby zmusić kraje Globalnego Południa do zapewnienia ulg podatkowych lub zwolnień z przepisów prawa pracy i ochrony środowiska.

Studium przypadku: wzrost liczby azjatyckich tygrysów

W "How Asia Works" dziennikarz Joe Studwell bada rozwój gospodarczy krajów azjatyckich i oferuje kompleksową analizę czynników, które przyczyniły się do ich sukcesu i porażek. Studwell twierdzi, że istnieje spójny model rozwoju, który napędzał szybki wzrost gospodarek Azji Wschodniej, takich jak Japonia, Korea Południowa, Tajwan i Chiny. Studwell identyfikuje trzy kluczowe elementy tego modelu: reformę rolną, politykę przemysłową zorientowaną na eksport oraz politykę finansową.

Reforma rolna: Studwell twierdzi, że udana reforma rolna jest podstawą rozwoju gospodarczego w Azji. Poprzez redystrybucję własności ziemi, rząd może promować produktywność rolnictwa i wzrost dochodów na obszarach wiejskich. Pomaga to złagodzić ubóstwo, stworzyć bardziej sprawiedliwe społeczeństwo i wygenerować oszczędności, które można zainwestować w przyszły rozwój przemysłu. Autor podkreśla znaczenie skupienia się na małych, pracowitych gospodarstwach rolnych jako katalizatorze wzrostu.

Polityka przemysłowa zorientowana na eksport: Studwell podkreśla rolę zorientowanej na eksport polityki przemysłowej w napędzaniu wzrostu gospodarczego w krajach azjatyckich. Twierdzi on, że rząd powinien aktywnie wspierać rozwój przemysłu zorientowanego na eksport poprzez subsydia, ulgi podatkowe i inne zachęty. Branże te z kolei tworzą miejsca pracy, zwiększają produktywność i wspierają innowacje technologiczne. Poprzez ukierunkowanie na konkretne sektory i promowanie nowych gałęzi przemysłu, rząd może stopniowo budować przewagę konkurencyjną na rynku globalnym.

Polityka finansowa: Autor twierdzi, że dobrze zarządzany sektor finansowy ma kluczowe znaczenie dla sukcesu azjatyckiego modelu rozwoju. Rządy powinny utrzymywać kontrolę nad krajowymi instytucjami finansowymi i kierować kredyty do strategicznych branż. Zapewnia to efektywną alokację kapitału i wspiera długoterminowy wzrost gospodarczy. Co więcej, polityka finansowa powinna przedkładać stabilność i rozwój kraju nad krótkoterminową maksymalizację zysków i inwestycje spekulacyjne.

Studwell krytykuje również podejście do rozwoju krajów Azji Południowo-Wschodniej, takich jak Indonezja, Malezja, Filipiny i Tajlandia, które nie podążały za tym samym modelem rozwoju, co odnoszące sukcesy gospodarki Azji Wschodniej. Kraje te borykają się z takimi problemami jak nierówność, korupcja i nieodpowiednia polityka przemysłowa, które utrudniły ich postęp.

Międzynarodowe rynki finansowe

1. Globalne instytucje finansowe

Globalne instytucje finansowe, takie jak Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), odgrywają kluczową rolę w promowaniu globalnej integracji gospodarczej. Zapewniają one pomoc finansową i techniczną krajom rozwijającym się, pomagając im budować infrastrukturę, wdrażać reformy polityczne i stabilizować ich gospodarki. Instytucje te mogą przyczynić się do zmniejszenia przepaści między Globalną Północą, a Globalnym Południem poprzez wspieranie zrównoważonego rozwoju, zmniejszanie ubóstwa i promowanie stabilności gospodarczej. Krytyka tych instytucji polega na tym, że służą one zachodnim potrzebom poprzez wymuszoną deregulację w zamian za dostarczanie gotówki.

2. Rynki walutowe i kursy wymiany (kontynuacja)

Wahania kursów wymiany walut mogą mieć znaczące konsekwencje zarówno dla krajów Globalnej Północy, jak i Globalnego Południa. Nagła aprecjacja waluty może zaszkodzić sektorom zorientowanym na eksport i zmniejszyć konkurencyjność przemysłu krajowego, podczas gdy deprecjacja waluty może zwiększyć koszty importu i presję inflacyjną. Dlatego też zarządzanie zmiennością kursów walutowych ma zasadnicze znaczenie dla promowania stabilnej i zrównoważonej integracji gospodarczej. Aprecjacja waluty oznacza, że waluta staje się bardziej atrakcyjna, a zatem koszt zakupu towarów dla podmiotów zagranicznych wzrasta. Deprecjacja waluty to sytuacja odwrotna: zakup towarów staje się tańszy dla podmiotów zagranicznych, ale także staje się droższy dla podmiotów kupujących towary zagraniczne.

Studium przypadku: Kryzys gospodarczy na Sri Lance w 2022 r.

Kryzys gospodarczy na Sri Lance w 2022 r. służy jako przykład złożonej interakcji między handlem międzynarodowym, bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi i rynkami finansowymi w kontekście globalnej integracji gospodarczej. Kryzys charakteryzował się poważnym niedobór walut obcych, wysoka inflacja, rosnący dług publiczny i bezprecedensowa deprecjacja rupii lankijskiej.

Krótko mówiąc, Sri Lanka była uzależniona od otrzymania wystarczającej ilości dolarów na zakup towarów na rynku międzynarodowym. Pandemia COVID-19 zakłóciła łańcuchy dostaw i poważnie wpłynęła na kluczowy sektor turystyczny kraju. Rząd Sri Lanki zaangażował się również w marnotrawne projekty, takie jak budowa portu w drugim mieście kraju przy wsparciu finansowym Chin. Miasto to było ważne dla elity rządzącej, ale jego ekonomiczna konieczność była wątpliwa. Dodatkowo, duże uzależnienie Sri Lanki od importu podstawowych towarów, w połączeniu ze spadkiem przychodów z eksportu, pogłębiło kryzys walutowy. Niezdolność rządu Sri Lanki do zapewnienia wystarczającego finansowania zewnętrznego do obsługi swoich zobowiązań dłużnych jeszcze bardziej pogorszyła sytuację. Doprowadziło to do masowej deprecjacji rupii lankijskiej.

Kryzys podkreśla znaczenie solidnej polityki makroekonomicznej, dyscypliny fiskalnej i dywersyfikacji gospodarczej dla krajów Globalnego Południa. Podkreśla również potrzebę skutecznej współpracy międzynarodowej i pomocy ze strony globalnych instytucji finansowych, takich jak MFW, aby pomóc krajom w radzeniu sobie z wyzwaniami gospodarczymi i utrzymaniu stabilności w globalnej gospodarce.

Globalny podział pracy

Globalny podział pracy był siłą napędową wzajemnych powiązań między gospodarkami krajowymi, kształtując wzrost gospodarczy i rozwój na całym świecie. W tym eseju zbadamy różne aspekty tego podziału, w tym offshoring i outsourcing, globalne łańcuchy wartości i migrację siły roboczej. Ponadto omówimy wpływ tych zjawisk zarówno na kraje rozwinięte, jak i rozwijające się, podając przykład dla każdego aspektu. Zagłębiając się w każdy z tych tematów, możemy lepiej zrozumieć niuanse globalnego podziału pracy i jego implikacje dla światowej gospodarki.

Offshoring i outsourcing

1. Powody offshoringu i outsourcingu

Offshoring i outsourcing to praktyki, w ramach których firmy przenoszą procesy biznesowe lub miejsca pracy do innych krajów, często w celu obniżenia kosztów lub uzyskania dostępu do specjalistycznych umiejętności. Do wzrostu popularności offshoringu i outsourcingu przyczynia się kilka czynników, w tym postęp w technologii komunikacyjnej, liberalizacja polityki handlowej oraz chęć firm do pozostania konkurencyjnymi na coraz bardziej zglobalizowanym rynku.

Przykład: Apple Inc. zleca produkcję komponentów do swoich iPhone'ów kilku krajom, w tym Chinom i Tajwanowi, aby uzyskać dostęp do specjalistycznych umiejętności i niższych kosztów pracy.

2. Wpływ na miejsca pracy i płace w krajach rozwiniętych

Chociaż offshoring i outsourcing mogą prowadzić do oszczędności kosztów dla firm, mogą one również skutkować utratą miejsc pracy i stagnacją płac w krajach rozwiniętych. Ponieważ miejsca pracy są przenoszone do krajów o niższych kosztach pracy, pracownicy w krajach rozwiniętych mogą mieć większe trudności z zapewnieniem dobrze płatnego, stabilnego zatrudnienia. W niektórych przypadkach może to prowadzić do upadku sektora produkcyjnego i zwiększenia nierówności w dochodach.

Ponadto obawa przed offshoringiem i outsourcingiem może skłonić pracowników w krajach rozwiniętych do zaakceptowania niższych płac i ograniczonych świadczeń w celu utrzymania pracy. Może to przyczynić się do stagnacji płac i spadku ogólnej jakości miejsc pracy.

3. Wpływ na Globalne Południe

Z kolei offshoring i outsourcing mogą tworzyć możliwości zatrudnienia i stymulować wzrost gospodarczy w krajach Globalnego Południa. Napływ miejsc pracy może pomóc zmniejszyć stopę bezrobocia i przyczynić się do ogólnego rozwoju gospodarczego. Wzrost ten może jednak odbywać się kosztem praw pracowniczych, standardów środowiskowych i godziwych wynagrodzeń, ponieważ firmy często przedkładają redukcję kosztów nad kwestie społeczne i środowiskowe.

Co więcej, zależność od zagranicznych firm w zakresie zatrudnienia i inwestycji może prowadzić do zależności gospodarczej, pozostawiając kraje Globalnego Południa podatnymi na wahania na światowych rynkach i decyzje międzynarodowych korporacji. W dłuższej perspektywie może to utrudnić rozwój krajowego przemysłu i ograniczyć dywersyfikację gospodarczą.

Globalne łańcuchy wartości

1. Rola przedsiębiorstw wielonarodowych w globalnych łańcuchach wartości

Międzynarodowe korporacje (KTN) odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu globalnych łańcuchów wartości. Dzięki swoim rozległym sieciom KTN mogą koordynować produkcję towarów i usług w wielu krajach, wykorzystując przewagę komparatywną i korzyści skali. Pozwala im to produkować towary bardziej wydajnie i po niższych kosztach, co może przynieść korzyści zarówno samym firmom, jak i konsumentom.

Przemysł motoryzacyjny jest doskonałym przykładem globalnych łańcuchów wartości w działaniu, a producenci samochodów zaopatrują się w części w różnych krajach i montują produkt końcowy w jeszcze innej lokalizacji. Pozwala im to korzystać z regionalnych specjalizacji i niższych kosztów produkcji. Krytycy twierdzą, że doprowadziło to do dezindywidualizacji w krajach Globalnej Północy, w dawnych centrach produkcji samochodów, takich jak Detroit.

2. Współzależność krajów w procesach produkcyjnych

Tworzenie globalnych łańcuchów wartości doprowadziło do zwiększenia współzależności między krajami. Ponieważ kraje specjalizują się w określonych etapach produkcji, stają się zależne od siebie nawzajem, aby utrzymać wydajne łańcuchy dostaw i sprostać wymaganiom konsumentów. Te wzajemne powiązania mogą stwarzać możliwości współpracy i

Wspólny dobrobyt, ale także naraża kraje na ryzyko związane z zakłóceniami w globalnych łańcuchach dostaw, takimi jak klęski żywiołowe lub napięcia geopolityczne.

Migracja siły roboczej

1. Czynniki wpływające na wzorce migracji

Na migrację siły roboczej wpływa kilka czynników, w tym możliwości ekonomiczne, stabilność polityczna i sieci społeczne. Osoby mogą migrować, aby uzyskać dostęp do lepiej płatnych miejsc pracy, uciec przed konfliktami lub prześladowaniami lub dołączyć do członków rodziny, którzy już wyemigrowali. Postępy w transporcie i technologiach komunikacyjnych również odegrały rolę w ułatwianiu mobilności siły roboczej, ułatwiając jednostkom przenoszenie się w poszukiwaniu lepszych możliwości.

Przykład: Migracja wykwalifikowanych specjalistów IT z Indii do Stanów Zjednoczonych była napędzana popytem na wyspecjalizowaną siłę roboczą w amerykańskim przemyśle technologicznym, a także perspektywą wyższych płac i lepszych warunków życia.

2. Ekonomiczne implikacje migracji dla krajów wysyłających i przyjmujących

Migracja może mieć zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki gospodarcze dla krajów wysyłających i przyjmujących. W przypadku krajów wysyłających przekazy pieniężne od migrantów mogą wzmocnić lokalne gospodarki i przyczynić się do rozwoju. W 2020 r. przepływy przekazów pieniężnych do krajów o niskim i średnim dochodzie osiągnęły 540 mld USD, co czyni je kluczowym źródłem wymiany walutowej i stabilności finansowej dla wielu krajów rozwijających się.

Kraje te mogą jednak również doświadczać "drenażu mózgow", tracąc wykwalifikowanych pracowników na rzecz bardziej rozwiniętych krajów. Może to prowadzić do niedoboru specjalistów w kluczowych sektorach, takich jak opieka zdrowotna i edukacja, potencjalnie utrudniając długoterminowy rozwój kraju. Wysiłki mające na celu zwalczanie drenażu mózgow mogą obejmować tworzenie zachęt dla wykwalifikowanych pracowników do pozostania lub powrotu, takich jak lepsze możliwości zatrudnienia, konkurencyjne wynagrodzenia i lepsze warunki pracy.

Z drugiej strony, kraje przyjmujące mogą skorzystać na napływie wykwalifikowanej siły roboczej, która może wypełnić luki na rynku pracy i przyczynić się do wzrostu gospodarczego. Migranci mogą również wносить nowe pomysły, umiejętności i perspektywy kulturowe, wspierając innowacje i wzbogacając tkankę społeczną kraju przyjmującego.

Kraje przyjmujące mogą jednak również stanąć przed wyzwaniami związanymi z integracją migrantów z siłą roboczą i zapewnieniem niezbędnych usług socjalnych. W niektórych przypadkach napływ migrantów może powodować napięcia na rynku pracy, prowadząc do zwiększonej konkurencji o miejsca pracy i presji na obniżanie wynagrodzeń. Sprostanie tym wyzwaniom wymaga kompleksowej polityki imigracyjnej i programów socjalnych, które wspierają integrację migrantów ze społeczeństwem.

Globalny podział pracy stworzył złożoną sieć współzależności gospodarczych, kształtując sposób, w jaki kraje i firmy współpracują ze sobą. Podczas gdy offshoring, outsourcing i globalne łańcuchy wartości mogą napędzać gospodarkę.

Wzrost gospodarczy i rozwój stanowią również wyzwanie pod względem bezpieczeństwa zatrudnienia, stagnacji płac oraz wpływu na społeczeństwo i środowisko. Ponadto migracja siły roboczej, napędzana czynnikami takimi jak możliwości gospodarcze i stabilność polityczna, podkreśla znaczenie zrozumienia ekonomicznych implikacji tych globalnych zmian.

Ćwiczenie 2: debata aktorów na temat pracy ekonomicznej

Podziel klasę na następujące grupy. Użyj 2-3 osób na grupę. Każda grupa powinna mieć przypisaną jedną z postaci (aktorów debaty) spośród wskazanych poniżej. Niech 3 osoby będą sędziami. Daj wszystkim grupom 15 minut na przygotowanie.

1. Nisko wykwalifikowany imigrant zarobkowy z północnej Nigerii, który chce przenieść się do Europy w poszukiwaniu pracy;
2. Rodzina migranta, która pozostała w północnej Nigerii;
3. Pracownik budowlany z południowej Hiszpanii;
4. Młoda rodzina w Hiszpanii, która chce kupić swój pierwszy dom;
5. Strażnik graniczny pracujący dla Frontex, agencji UE, która patroluje Morze Śródziemne i próbuje przechwycić przemytników ludzi.

Każda grupa przygotowuje 3-minutowe oświadczenie przedstawiające ich punkt widzenia na ten temat: "powinniśmy usunąć wszelkie bariery dotyczące migracji ekonomicznej".

Następnie każda grupa przeprowadza 3-minutową krytykę wkładu drugiej strony.

Na podstawie tej debaty sędziowie decydują, czy zgadzają się z wnioskiem, czy nie. W swoim werdykcie starają się podkreślić, które wkłady uznali za najbardziej skuteczne.

Ocena skutków globalizacji gospodarczej

Sześć twarzy globalizacji

W książce *Six Faces of Globalization* (2021) Anthea Robert i Nicolas Lamp wyjaśniają, że obecnie w społeczeństwach zachodnich krąży co najmniej sześć opowieści o tym, co działo się w ostatnich dziesięcioleciach. Niegdyś celebrowana jako niepowstrzymana siła, która uczyniłaby cały świat zachodnim, zamożnym i liberalnym, wielka historia globalizacji zamieniła się w kalejdoskop, w którym każdy obrót widza przynosi nową wizję i fabułę kolejnej historii.

Po pierwsze, istnieje ustalona perspektywa "głównego nurtu". W tej historii widać tylko postęp i nie ma przegranych. Globalizacja sprawiła, że rynki stały się bardziej wydajne, a firmy bardziej innowacyjne. Technologia rozwija się skokowo. Skalowanie prowadzi do wyższej produktywności. Gospodarka rośnie. Każdy dostaje większy kawałek tortu, a ubóstwo na świecie maleje. Dzięki wolnemu handlowi, liberalizacji gospodarczej, ograniczeniu państwa i utworzeniu międzynarodowych instytucji, takich jak Bank Światowy, MFW i Światowa Organizacja Handlu, pojawiły się formy międzynarodowego podziału pracy, które przynoszą korzyści całemu światu.

Konsumenci mogą teraz kupować więcej żywności, gadżetów i usług niż kiedykolwiek wcześniej. Społeczeństwo stanie się coraz bardziej homogeniczne. Z pewnością duża liczba pracowników może stracić pracę. Regiony mogą pozostać w tyle. Obywatele będą mieli mniejszą władzę decyzyjną. Zarządzanie stanie się coraz bardziej technokratyczne. Ale o ile są przegrani, można im to w pełni zrekompensować pieniędzmi - w razie potrzeby poprzez dochód podstawowy.

Pozostałe pięć historii koncentruje się na tych, którzy w powyższej narracji otrzymują krótszy koniec kija. Nawet gdy gospodarka rośnie, a tort staje się większy w wartościach bezwzględnych, jego części stają się coraz bardziej nierówne. Nawet jeśli rzeczy stają się tańsze, a ludzie jako konsumenci mają się lepiej i nawet jeśli ci, którzy stracili pracę, mogą liczyć na pomoc i wsparcie, boli, gdy fabryka, w której pracowałeś przez lata, zostaje zamknięta, okolica wyraźnie się pogarsza, młodzi ludzie opuszczają okolicę, rodziny się rozpadają, a po niekończących się aplikacjach znajdujesz pracę, która płaci mniej, do której nie masz prawie żadnych kwalifikacji. Wtedy staje się jasne, że wszelkiego rodzaju bogactwa nie można kupić za pieniądze, że "wzrostowi gospodarczemu" może towarzyszyć strata i że globalizacja - pomimo wszystkich sukcesów - może pozostawić ślad goryczy i urazy na całym świecie.

Wszystkie historie omówione w *Six Faces of Globalisation* są związane ze stratami spowodowanymi globalizacją. Różnią się jednak fabułą. Strata i środek zaradczy są definiowane w różny sposób. W każdej narracji na scenie pojawiają się nowi gracze, a przeszkody do pokonania wyglądają nieco inaczej. Chociaż historie opierają się na tych samych faktach i liczbach, stawiają je w innym świetle, a czasem wyciągają radykalnie odmienne wnioski.

Oprócz wychwalającej globalizację historii neoliberalnej elity, autorzy kolejno wyróżniają:

1. Narracja, która odrzuca globalizację i wzrost gospodarczy, w której "planeta" jest wielkim przegranym - pomyśl o globalnym ociepleniu;
2. Prawicowo-populistyczna narracja, w której "naród" odzyskuje utraconą kontrolę nad państwem - pomyśl o Front Nationale, Brexicie lub Make America Areat again;
3. Lewicowo-populistyczna opowieść, w której "klasy", zwłaszcza klasa robotnicza i niższe klasy średnie w krajach zachodnich, są wielkimi przegranymi, a Zielony Nowy Ład powinien oferować rekompensatę poniesionych strat;
4. Narracja przeciwko międzynarodowym korporacjom i dużym firmom (technologicznym), w której pracownicy i społeczności na całym świecie są przegranymi, a reforma instytucji globalnego rynku jest głównym rozwiązaniem tego problemu;
5. Geopolityczna opowieść, w której spośród wielkich mocarstw Zachód jest szczególnie zagrożony utratą władzy i prestiżu, a dyplomacja i realistyczna polityka władzy muszą zapewnić pożądaną równowagę militarną i ideologiczną.
6. Krótko mówiąc, przekręć kalejdoskop, a obraz globalizacji się zmieni. Historie te nie ustępują sobie pod względem wiarygodności. W każdej z nich zwraca się uwagę na nadużycia lub niebezpieczeństwa, którym poświęca się niewiele uwagi lub nie poświęca się jej wcale. Każda z nich grozi powstaniem gniewnej lub zaniepokojonej mniejszości domagającej się zadośćuczynienia lub uznania doznanych krzywd. Każdy widzi źdźbło w oku innego, ale nie widzi belki we własnym.

Autorzy podkreślają dobitnie, że wszystkie te historie mają charakter zachodni. W Azji miliony ludzi wyszły z ubóstwa, a klasa średnia rozrosła się. Właśnie tam istnieje perspektywa globalizacji.

Krytyka książki polega jednak na tym, że wszystkie te historie są również "białe" tj. stworzone z perspektywy osób z Globalnej Północy. Nikt nie mówi o potrzebie "dekolonizacji", a to zwraca naszą uwagę na sposób, w jaki nierówność między, na przykład, białym i czarnym, mężczyzną i kobietą, hetero lub gejem przeniknęła głęboko do psychiki i instytucji społecznych i nadal tam jest, wpływając na postrzeganie zjawisk takich jak np. globalizacja.

Wpływ globalizacji na Globalne Południe

Jednym z takich krytyków jest antropolog Jason Hickel. Jego krytyka globalizacji koncentruje się na jej roli w utrwalaniu globalnych nierówności gospodarczych i niszczeniu środowiska.

Hickel argumentuje, że globalizacja gospodarcza nie doprowadziła do obiecanego wzrostu gospodarczego i rozwoju w krajach rozwijających się. Zamiast tego ugruntowała globalne nierówności gospodarcze i utrzymała kraje rozwijające się w stanie zacofania. Wskazuje on, że najbogatszy 1% światowej populacji posiada obecnie więcej bogactwa niż dolne 50% łącznie, a nierówności te zostały pogłębione przez globalizację.

Hickel wskazuje, że kraje Globalnego Południa zostały włączone do globalnej gospodarki poprzez politykę liberalizacji handlu i inwestycji promowaną przez instytucje takie jak Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW). Polityka ta zachęciła kraje rozwijające się do skupienia się na eksporcie i przyciągnięciu inwestycji zagranicznych, i uważa, że często odbywa się to kosztem lokalnych społeczności.

przemysłu i małych przedsiębiorstw. W rezultacie wiele krajów rozwijających się stało się zależnych od eksportu kilku podstawowych towarów, co czyni je podatnymi na wahania światowych cen surowców. Przykładem może być kryzys gospodarczy w Brazylii w 2014 r. spowodowany niskimi cenami surowców, który przyczynił się do upadku rządu Roussef i zwycięstwa wyborczego populisty Jaira Bolsanaro.

Co więcej, Hickel twierdzi, że globalizacja doprowadziła do wyczerpania siły roboczej i zasobów na Globalnym Południu, a międzynarodowe korporacje wykorzystują luźne przepisy dotyczące ochrony środowiska i pracy do wydobywania zasobów i wykorzystywania pracowników w krajach rozwijających się. Doprowadziło to do sytuacji, w której pracownicy w krajach Globalnego Południa często otrzymują bardzo niskie płace i są narażeni na złe warunki pracy.

Hickel wskazuje również, że wiele korzyści gospodarczych przypisywanych globalizacji w krajach Globalnego Południa jest często wynikiem wydobycia zasobów naturalnych, a nie zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Doprowadziło to do degradacji środowiska, w wyniku czego wiele krajów rozwijających się cierpi z powodu zmian klimatycznych.

Wreszcie, Hickel argumentuje, że globalizacja miała niszczycielski wpływ na środowisko, ponieważ pogoń za wzrostem gospodarczym i zyskiem doprowadziła do nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych i degradacji ekosystemów. Wskazuje on, że kraje rozwijające się poniosły największy ciężar tego zniszczenia środowiska, a wiele z nich stoi w obliczu niszczycielskich konsekwencji zmian klimatycznych, mimo że w najmniejszym stopniu przyczyniają się do tego problemu.

Hickel opowiada się za alternatywnym modelem ekonomicznym, który priorytetowo traktuje lokalne gospodarki, zrównoważony rozwój środowiska i sprawiedliwość społeczną. Wzywa do radykalnego przemyślenia naszego systemu gospodarczego,

który stawia w centrum dobrobyt ludzi i planety, a nie pogoń za zyskiem i wzrostem gospodarczym za wszelką cenę.

Kontrnarrację dla Jasona Hickela najlepiej wyraża badacz Max Roser. Jest on ekonomistą i założycielem Our World in Data, strony internetowej, która dostarcza danych i badań na temat globalnego rozwoju. Roser uważa, że globalizacja gospodarcza jest pozytywną siłą napędową wzrostu gospodarczego i rozwoju, szczególnie w krajach rozwijających się.

Roser argumentuje, że globalizacja gospodarcza doprowadziła do znacznego zmniejszenia ubóstwa i poprawy standardów życia na całym świecie. Wskazuje on, że od lat 80. liczba osób żyjących w skrajnym ubóstwie zmniejszyła się o ponad miliard, co w dużej mierze wynika z rozwoju globalnego handlu i inwestycji.

Roser twierdzi również, że globalizacja gospodarcza doprowadziła do większych możliwości gospodarczych dla krajów rozwijających się, a wiele krajów doświadcza szybkiego wzrostu gospodarczego i rozwoju w wyniku zwiększonego handlu i inwestycji. Wskazuje, że kraje takie jak Chiny, Indie i Wietnam odnotowały znaczne korzyści gospodarcze w wyniku integracji z globalną gospodarką.

Ponadto Roser argumentuje, że globalizacja gospodarcza doprowadziła do wzrostu innowacyjności i postępu technologicznego, ponieważ firmy i przedsiębiorcy mają dostęp do nowych rynków i zasobów na całym świecie.

Roser przyznaje jednak, że globalizacja gospodarcza ma również negatywne skutki, szczególnie w zakresie degradacji środowiska i wycisku siły roboczej w krajach rozwijających się. Argumentuje, że kwestie te należy rozwiązać za pomocą polityk promujących zrównoważony wzrost gospodarczy i sprawiedliwość społeczną.

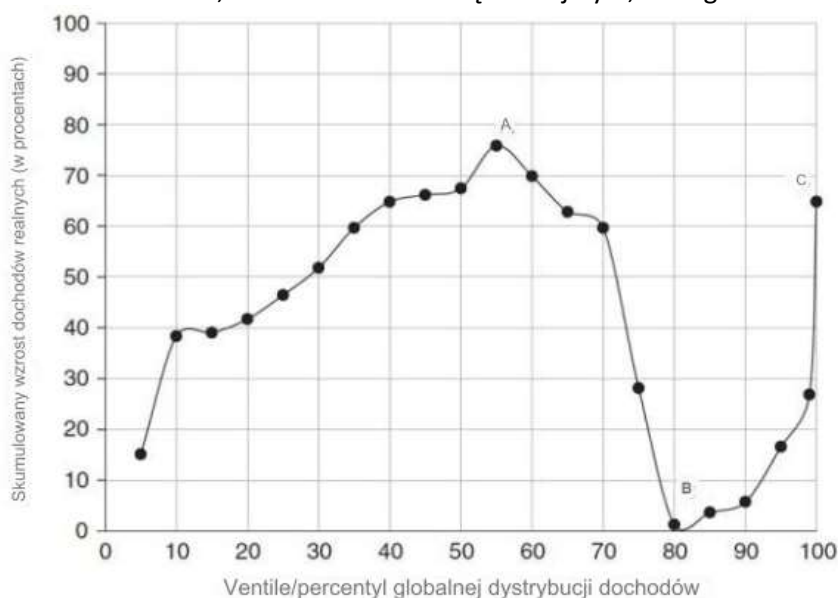
Ogólnie rzecz biorąc, Roser uważa, że globalizacja gospodarcza jest pozytywną siłą napędową globalnego wzrostu gospodarczego i rozwoju, ale jej korzyści muszą być dzielone w sposób bardziej sprawiedliwy i zrównoważony między kraje i populacje.

Ostatnim głosem do przedstawienia jest Branko Milanovic, ekonomista i były pracownik Banku Światowego. Milanovic uważa, że globalizacja doprowadziła do znacznego wzrostu nierówności dochodowych na świecie, ale przyniosła również korzyści wielu ludziom w krajach rozwijających się.

Jednym z kluczowych wkładów Milanovica w badanie globalizacji jest "krzywa słonia", która ilustruje, jak globalna dystrybucja dochodów zmieniła się w ciągu ostatnich kilku dekad. Krzywa pokazuje, że największe zyski w dochodach trafiły do 1% najlepiej zarabiających w krajach rozwiniętych, podczas gdy klasa średnia w tych krajach odnotowała niewielkie lub żadne zyski. Jednak krzywa pokazuje również, że wiele osób w krajach rozwijających się, szczególnie w Azji, odnotowało znaczny wzrost dochodów w tym samym okresie.

Milanovic argumentuje, że krzywa słonia pokazuje, że globalizacja doprowadziła do "rozbieżności" w globalnej dystrybucji dochodów, przy czym zyski najlepiej zarabiających w krajach rozwiniętych są równoważone przez zyski klasy średniej

i ubogich w krajach rozwijających się. Wskazuje on, że podczas gdy globalna nierówność dochodów wzrosła, ubóstwo znacznie się zmniejszyło, szczególnie w Azji.

WZGLĘDNY WZROST REALNEGO DOCHODU NA MIESZKAŃCA WEDŁUG
GLOBALNEGO POZIOMU DOCHODU W LATACH 1988-2008

Jedną z krytycznych opinii na temat krzywej słonia jest to, że nie oddaje ona pełnego zakresu globalnych nierówności dochodowych, szczególnie wśród osób bardzo ubogich. Laureat Nagrody Nobla Angus Deaton argumentował, że krzywą słonia należy połączyć z miarami bezwzględnych poziomów dochodów, takimi jak granica ubóstwa Banku Światowego, aby uzyskać pełniejszy obraz globalnych nierówności dochodowych. Inni ekonomiści kwestionowali krzywą słonia ze względów metodologicznych, na przykład z powodu braku porównania bogactwa międzypokoleniowego i nadmiernego wpływu stagnacji gospodarczej Japonii na "nachylenie w dół" krzywej słonia.

Ogólnie rzecz biorąc, Milanovic uważa, że globalizacja doprowadziła zarówno do korzyści, jak i strat, ze znacznym wzrostem nierówności dochodów, ale także znacznym zmniejszeniem ubóstwa w niektórych częściach świata. Twierdzi on, że potrzebne są interwencje polityczne, aby zaradzić negatywnym skutkom globalizacji i zapewnić bardziej sprawiedliwy podział korzyści z niej płynących.

Poglądy instytucjonalistyczne

Większość tego rozdziału poświęconego globalizacji gospodarczej koncentrowała się na wpływie polityki gospodarczej na społeczeństwa. Istnieją jednak instytucjoniści, którzy twierdzą, że sposób, w jaki zarządzane są instytucje, takie jak rząd i duże korporacje, są głównymi determinantami sukcesu gospodarczego. Kluczowymi z nich są ekonomiści Acemoglu i Robinson.

W swojej książce "Why Nations Fail" argumentują oni, że inkluzywne instytucje polityczne, które pozwalają na szerokie uczestnictwo i ograniczają władzę elit,

prowadzą do inkluzywnych instytucji gospodarczych, które zachęcają do innowacji, inwestycji i wzrostu gospodarczego. Z drugiej strony, ekstraktywne instytucje polityczne, które przynoszą korzyści tylko niewielkiej elicie, prowadzą do zamkniętych instytucji gospodarczych, które tłumią innowacje i inwestycje oraz ograniczają wzrost gospodarczy.

Wyzwania stojące przed krajami Globalnego Południa i Chinami w zakresie osiągnięcia rozwoju gospodarczego są zakorzenione w ich historycznym dziedzictwie wydobywczych instytucji politycznych. W wielu z tych krajów elity historycznie wykorzystywały swoją władzę do wydobywania zasobów i bogactwa od ludności, pozostawiając niewiele miejsca na wzrost gospodarczy i rozwój. Acemoglu i Robinson twierdzą, że wyrwanie się z tego cyklu wymaga fundamentalnej zmiany w kierunku inkluzywnych instytucji politycznych, które mogą umożliwić rozwój inkluzywnych instytucji gospodarczych.

W przypadku Chin, Acemoglu i Robinson uznają imponujący wzrost gospodarczy tego kraju w ciągu ostatnich kilku dekad, ale twierdzą, że został on osiągnięty dzięki połączeniu zamkniętych instytucji politycznych i selektywnych reform gospodarczych. Sugerują oni, że utrzymanie długoterminowego wzrostu będzie wymagało zmiany w kierunku bardziej inkluzywnych instytucji politycznych, które mogą zapewnić równe szanse wszystkim osobom i firmom.

Ćwiczenie 3: Sześć twarzy globalizacji

Przedstaw sześć twarzy globalizacji, wprowadzonych w tym rozdziale. Możesz skorzystać z załączonej prezentacji, aby przedstawić te poglądy, prezentacja ta zawiera dodatkowe wskazówki.

Zorganizuj brytyjską debatę parlamentarną, w której każdy zespół zostanie poinstruowany, aby spróbować przedstawić argumenty pasujące do jednej z "twarzy" globalizacji. Użyj jako wniosku: Ta Izba uważa, że USA i UE powinny znacznie zwiększyć swoje inwestycje gospodarcze w Afryce Subsaharyjskiej.

Zespoły rządowe powinny pasować do narracji establishmentu lub narracji geocentrycznej (tj. gloryfikujących globalizację). Drużyny opozycyjne powinny pasować do narracji lewicowo-populistycznej lub prawicowo-populistycznej.

Narracja globalnych zagrożeń lub narracja korporacjonistyczna może zostać wprowadzona w razie potrzeby w opozycji.

Podczas oceniania debaty należy zwrócić uwagę na to, gdzie zespoły były mocne lub nie zachowały spójności w stosowaniu swojej narracji w debacie.

Aby się przygotować, można skorzystać ze strony internetowej książki: <https://www.sixfacesofglobalization.com/>

Przyszłość globalizacji

W tej ostatniej części przyjrzymy się możliwej przyszłości globalizacji, analizując kilka studiów przypadku

Zaangażowanie Chin w globalnym Południu

Chińska polityka handlowa i wpływy na globalnym Południu stały się w ostatnich latach coraz bardziej znaczące. Skupienie się Chin na rozwoju infrastruktury, handlu i inwestycjach pomogło przekształcić wiele afrykańskich gospodarek. Jednak to zwiększone zaangażowanie wzbudziło również obawy dotyczące zdolności obsługi zadłużenia, przejrzystości i wpływu na lokalny przemysł.

Chińska polityka handlowa i wpływy na globalnym Południu są często charakteryzowane przez skupienie się tego kraju na rozwoju infrastruktury, handlu i inwestycjach. Chińska inicjatywa Pasa i Szlaku (BRI) obejmuje kilka krajów afrykańskich i azjatyckich, które stały się kluczowymi odbiorcami chińskich inwestycji. Na przykład Chiny utworzyły Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB), wielostronną instytucję, która finansuje rozwój infrastruktury w gospodarkach wschodzących, w tym w kilku krajach afrykańskich. AIIB zobowiązał się do sfinansowania kilku projektów w Afryce, takich jak autostrada w Pakistanie, linia kolejowa w Bangladeszu i projekt zaopatrzenia w wodę w Indonezji.

AIIB stanowi kamień węgielny tego, co często nazywa się Nowym Jedwabnym Szlakiem, siecią szlaków transportowych, która ma na celu połączenie Azji, Europy i Afryki. Nowy Jedwabny Szlak obejmuje kilka projektów infrastrukturalnych w Afryce, takich jak kolej normalnotorowa Mombasa-Nairobi w Kenii, która obniżyła koszty transportu i pobudziła wzrost gospodarczy w regionie. Nowy Jedwabny Szlak ułatwił również handel między Afryką a Chinami, przyczyniając się do wzrostu eksportu z Afryki do Chin.

Zaangażowanie Chin w krajach Globalnego Południa wzbudziło jednak również obawy dotyczące zdolności obsługi zadłużenia i przejrzystości. Na przykład na Sri Lance Chiny sfinansowały kilka projektów infrastrukturalnych, w tym port głębinowy w Hambantota, co spowodowało znaczne zadłużenie kraju. Podobnie finansowanie siedziby Unii Afrykańskiej w Kenii wzbudziło obawy o wpływ Chin na afrykańską politykę. Krytycy twierdzą, że wsparcie finansowe Chin dla Unii Afrykańskiej może podważyć niezależność organizacji i doprowadzić do większego wpływu Chin na sprawy afrykańskie. Niektórzy politolodzy obawiają się, że chińskie inwestycje dają dyktatorom osłonę finansową, której potrzebują, aby kontynuować uciskanie swojej ludności.

Istnieją również obawy, że chińskie inwestycje koncentrują się na sprowadzaniu chińskich firm do budowy dróg i mostów, wypierając lokalny przemysł, oraz że chińska własność portów i kopalni pozbawia kraje Globalnego Południa zasobów i zysków.

W przeciwieństwie do zaangażowania Chin, zaangażowanie Zachodu w krajach Globalnego Południa często koncentrowało się na pomocy i wsparciu rozwojowym.

Kraje zachodnie były również zaangażowane w handel i inwestycje w Afryce, ale ich podejście było bardziej ostrożne i koncentrowało się na promowaniu demokratycznych rządów, przejrzystości i praw człowieka. Kraje zachodnie były bardziej skłonne do łączenia rozwoju i głośniejszym wzywają do przestrzegania praw człowieka i reform politycznych.

Jednak podejście krajów zachodnich było również krytykowane za zbyt powolne i zbyt skoncentrowane na warunkowości. Krytycy twierdzą, że nacisk krajów zachodnich na zarządzanie i prawa człowieka czasami prowadził do zaniedbania rozwoju gospodarczego i braku zajęcia się podstawowymi przyczynami ubóstwa i niestabilności w krajach afrykańskich. Krytycy podsumowują ten pogląd jako "Chiny dają Globalnemu Południu pieniądze, Zachód daje Globalnemu Południu wykład".

Wojna na Ukrainie i globalny rynek energii

Wojna na Ukrainie w 2022 r. wywarła znaczący wpływ na globalizację, przede wszystkim poprzez wywołany przez nią kryzys energetyczny. Różnorodne skutki nagłego wzrostu cen energii pokazują zarówno wzajemne powiązania globalnej gospodarki, jak i jej skomplikowane hierarchie.

Wojna na Ukrainie zakłóciła globalny rynek energii, powodując kryzys energetyczny, który poważnie dotknął Unię Europejską i kraje globalnego Południa. Było to wynikiem przerwania dostaw gazu ziemnego z Rosji do UE, co doprowadziło do konieczności znalezienia alternatywnych źródeł energii. UE stanęła w obliczu gwałtownie rosnących cen energii, wywierając ogromną presję na gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa. Kryzys ten uwypuklił podatność UE na zakłócenia w dostawach rosyjskiego gazu i skłonił do podjęcia wysiłków na rzecz dywersyfikacji źródeł energii. Oprócz wezwań do przyspieszenia przejścia na odnawialne źródła energii, UE starała się również zwiększyć ilość płynnego gazu ziemnego, który mogłaby importować i przetwarzać.

Wpływ konfliktu na rynek energetyczny doprowadził do zmian na globalnym rynku LNG. Ponieważ kraje europejskie starały się zmniejszyć swoją zależność od rosyjskiego gazu, popyt na LNG wzrósł. Zmiana ta przyniosła korzyści głównym producentom LNG, takim jak Katar, ponieważ kraj ten doświadczył gwałtownego wzrostu popytu i wyższych cen eksportu LNG. Z drugiej strony, kraje takie jak Pakistan, które w dużym stopniu polegają na imporcie LNG, stanęły w obliczu zwiększonej presji finansowej z powodu gwałtownego wzrostu cen, co dodatkowo nadwyrężyło ich gospodarkę.

USA i Chiny: spór o mikroczipy

Eskalacja napięć między Stanami Zjednoczonymi a Chinami budzi obawy o przyszłość globalizacji. Te dwa największe mocarstwa zaangażowały się w szereg sporów dotyczących handlu, technologii i bezpieczeństwa regionalnego. Jako dwie największe gospodarki świata, ich nieporozumienia miały znaczący wpływ na globalne łańcuchy dostaw, rozwój technologiczny i stabilność geopolityczną.

Ustawa Creating Helpful Incentives to Produce Semiconductors (CHIPS) Act, przyjęta przez rząd USA, ma na celu wzmocnienie krajowego przemysłu półprzewodników

poprzez zapewnienie zachęt finansowych do produkcji chipów i badań. Ustawa ta odzwierciedla rosnące obawy dotyczące zależności USA od zagranicznych łańcuchów dostaw półprzewodników, zwłaszcza z Chin. Ustawa CHIPS podkreśla strategiczne znaczenie konkurencja między USA i Chinami w sektorze technologicznym oraz potencjał dalszej fragmentacji globalnego przemysłu technologicznego.

W tym samym czasie Tajwan stał się kluczowym graczem w globalnej branży produkcji mikroprocesorów, a Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC) jest największą na świecie odlewnią półprzewodników. Znaczenie tajwańskiego przemysłu półprzewodników wzrosło jeszcze bardziej w obliczu globalnego niedoboru chipów, który wpłynął na różne sektory, takie jak motoryzacja, elektronika użytkowa i telekomunikacja. Wysokiej jakości mikroprocesory są niezbędne dla każdej branży, która polega na zaawansowanych technologicznie rozwiązaniach, zarówno jako produkt konsumencki, jak i w łańcuchu wartości.

Koncentracja produkcji mikroprocesorów na Tajwanie zwiększyła gospodarcze i strategiczne znaczenie wyspy zarówno dla USA, jak i Chin. W rezultacie wszelkie zakłócenia w tajwańskim przemyśle półprzewodników mogą mieć poważne konsekwencje dla globalnej gospodarki i sektora technologicznego.

Prawdopodobieństwo konfliktu zbrojnego między Chinami a Tajwanem pozostaje niepewne, ponieważ obie strony mają silną motywację do unikania bezpośredniej konfrontacji. Jednak napięcie w Cieśninie Tajwańskiej rośnie, napędzane asertywną postawą Chin, dążeniem Tajwanu do zacieśnienia więzi z USA oraz zaangażowaniem USA w obronę Tajwanu. Błędna kalkulacja lub błędna komunikacja między stronami może potencjalnie doprowadzić do eskalacji sytuacji, z poważnymi konsekwencjami dla stabilności regionalnej i globalizacji.

Zmiany klimatu i skutki gospodarcze

Oczekuje się, że zmiany klimatu będą miały daleko idące konsekwencje dla globalizacji, ponieważ zakłócają ekosystemy, zagrażają bezpieczeństwu żywności i wody oraz zwiększają częstotliwość i intensywność ekstremalnych zjawisk pogodowych. Konsekwencje te prawdopodobnie obciążą międzynarodowy handel, systemy finansowe i stosunki polityczne, ponieważ kraje będą zmagać się z wyzwaniami związanymi ze zmieniającym się klimatem.

Przyjrzymy się czterem potencjalnym zagrożeniom dla gospodarek krajów Globalnego Południa.

1. Rolnictwo i bezpieczeństwo żywnościowe: Wiele krajów Globalnego Południa polega na rolnictwie jako istotnym źródle zatrudnienia i dochodów. Wywołane zmianami klimatu zmiany w strukturze temperatur i opadów, w połączeniu z częstszymi i bardziej dotkliwymi ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, mogą negatywnie wpłynąć na plony i bezpieczeństwo żywnościowe. Na przykład Afryka Subsaharyjska stoi w obliczu ryzyka spadku wydajności rolnictwa z powodu rosnących temperatur i zmieniających się wzorców opadów, co zagraża źródłom utrzymania milionów ludzi.

2. Wzrost poziomu morza i gospodarki przybrzeżne: Podnoszący się poziom mórz stanowi poważne zagrożenie dla nisko położonych obszarów przybrzeżnych na

Globalnym Południu, takich jak Bangladesz i kilka małych rozwijających się państw wyspiarskich (SIDS) na Pacyfiku i Karaibach. Kraje te są narażone na powodzie, erozję wybrzeży i wnikanie słonej wody, co może niekorzystnie wpływać na rolnictwo, rybołówstwo i sektory turystyki, prowadząc do znacznych strat gospodarczych.

3. Niedobór wody: Oczekuje się, że zmiany klimatu zaostną niedobór wody w wielu regionach Globalnego Południa, takich jak Bliski Wschód i Afryka Północna. Długotrwałe susze i malejące zapasy wody mogą prowadzić do nieurodzaju, zmniejszonej wydajności rolnictwa i zwiększonej konkurencji o ograniczone zasoby, potencjalnie destabilizując regionalne gospodarki i zwiększając prawdopodobieństwo konfliktu.

4. Migracja spowodowana zmianami klimatu: Wpływ zmian klimatu na gospodarki i źródła utrzymania krajów Globalnego Południa może prowadzić do zwiększonej migracji, ponieważ ludzie szukają lepszych możliwości lub uciekają przed katastrofami związanymi z klimatem. Migracja ta może dodatkowo obciążyć i tak już ograniczone zasoby w krajach docelowych, zakłócić rynki pracy i przyczynić się do napięć społecznych

Ćwiczenie 4 - Refleksja nad zaletami globalizacji

Wybierz jedno z powyższych studiów przypadku.

Podziel grupę na dwie części. Poproś ich, aby pomyśleli o przykładzie, w którym widzą skutki tego studium przypadku w swoim własnym środowisku.

Poproś uczniów, aby ocenili, czy uważają, że ten przykład wpływa na ich pragnienie większej czy mniejszej globalizacji.

Następnie poproś grupy o odegranie ról. Jedna z nich przyjmuje perspektywę przeciętnie poinformowanego obywatela z Globalnej Północy, a druga przyjmuje perspektywę przeciętnie poinformowanego obywatela z Globalnego Południa.

Przedstaw zasady debaty w Izbie Gmin, w której uczniowie w każdej grupie mogą wyrażać argumenty, które ich zdaniem pasują do ich aktora, ale mogą być po różnych stronach wniosku. Powiedz im, że nauczyciel oceni debatę na podstawie tego, jak dobrze opierają się na argumentach tej samej drużyny i jak dobrze krytykują argumenty drugiej drużyny.

Poświęć 10 minut na debatę w Izbie Gmin. Podsumuj, pytając uczniów, które argumenty drugiej strony były dla nich najbardziej przekonujące, a następnie podaj maksymalnie trzy przykłady silnych argumentów.

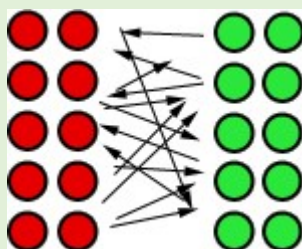
Debata w Izbie Gmin

Debata, w której zamiast przemówień uczniowie wygłaszają krótkie oświadczenia. Drużyny naprzemiennie wypowiadają się, a moderator wybiera, kto ma zabrać głos. Uczniowie wyrażają chęć zabrania głosu, wstając z krzesła. Uczniowie siedzą naprzeciwko siebie, odzwierciedlając układ angielskiej Izby Gmin.

Debaty mogą być z przypisanymi stanowiskami (jedna drużyna jest za, a druga przeciw wnioskowi) lub z wolnymi stanowiskami (mówcy w drużynie mogą

swobodnie decydować, czy są za, czy przeciw). W pierwszym scenariuszu wygrywa drużyna, która przekona sędziego do swoich racji. W drugim scenariuszu wygrywa zespół, który zapewnia najlepszą jakość argumentacji i pracy zespołowej.

Schematyczny przegląd debaty w Izbie Gmin (przykładowy schemat - moderator wybiera kto ma zabrać głos)

Więcej informacji

1. Stiglitz, J. E. (2003). *Globalisation and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company.
2. Rodrik, D. (2011). *Paradoks globalizacji: demokracja i przyszłość gospodarki światowej*. New York: W.W. Norton & Company.
3. Wolf, M. (2004). *Why Globalisation Works*. New Haven: Yale University Press.
4. Bank Światowy. (2021). *World Development Report 2021*
5. Friedman, T. L. (2005). *Świat jest płaski: krótka historia dwudziestego pierwszego wieku*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
6. O'Rourke, K. H., & Williamson, J. G. (2002). Kiedy rozpoczęła się globalizacja? *European Review of Economic History*, 6(1), 23-50.
7. Bank Światowy. (2021). Wskaźniki rozwoju światowego. Retrieved from <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=world-development-indicators>
8. Światowa Organizacja Handlu. (2021). Przegląd statystyczny handlu światowego 2021. Retrieved from https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts2021_e.pdf
9. Międzynarodowy Fundusz Walutowy. (2021). Światowe perspektywy gospodarcze: Zarządzanie rozbieżnymi ożywieniami. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/09/28/world-economic-outlook-october-2021>
10. Irwin, D. A. (2017). *Clashing over Commerce: Historia polityki handlowej Stanów Zjednoczonych*. Chicago: University of Chicago Press.
11. Landler, M., & Swanson, A. (2020, 15 stycznia). Trump podpisuje umowę handlową z Chinami, wstrzymując konflikt gospodarczy. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2020/01/15/business/economy/china-trade-deal.html>
12. Studwell, Joe (2013). *How Asia Works: Sukces i porażka w najbardziej dynamicznym regionie świata*
13. Roberts, A., & Lamp, N. (2021), *Sześć twarzy globalizacji*. HUP
14. Connors, M. K., Davison, R. & Dosch, J. (2016). *Nowa globalna polityka Azji i Pacyfiku*. Routledge.
15. Ashcroft, B., Griffiths, G., & Tiffin, H. (Eds.). (2006). *The Post-Colonial Studies Reader*. Routledge.
16. Hickel, J. (2018). *The Divide: Krótki przewodnik po globalnej nierówności i jej rozwiązaniach*. Windmill Books.
17. Roser, M. (2021). *Wzrost gospodarczy. Nasz świat w danych*. <https://ourworldindata.org/economic-growth>

18. Milanovic, B. (2016). *Globalna nierówność: A New Approach for the Age of Globalisation*. Harvard University Press.
19. Deaton, A. (2016). *The Great Escape: Health, Wealth, and the Origins of Inequality (Wielka ucieczka: zdrowie, bogactwo i źródła nierówności)*. Princeton University Press.
20. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Dlaczego narody upadają: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Books.
21. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2013). *Ekonomia kontra polityka: Pułapki doradztwa politycznego*. *Journal of Economic Perspectives*, 27(2), 173-192.
22. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2020). *Polityczne źródła nierówności ekonomicznych*. *Journal of Economic Literature*, 58(3), 623-676.
23. DeLong, B. (2022). *Slouching Towards Utopia*. Ingram Publisher Services US.
24. IPCC (2022), *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability (Zmiany klimatu 2022: wpływ, adaptacja i podatność)*

Nowa Edukacja Globalna

Wiadomości, szum i neutralność

Wiadomości, szum i neutralność

"Ten, kto kontroluje media, kontroluje umysły opinii publicznej", rzekomo powiedział Noam Chomsky.

Choć słynny lingwista prawdopodobnie miał na myśli wpływy polityczne, nie ma wątpliwości, że w dzisiejszych czasach ten, kto kontroluje media, w znacznym stopniu kontroluje niemal każdą dziedzinę życia. Większość ludzi konsumuje wiadomości z samego rana na swoich smartfonach i kontynuuje konsumpcję wiadomości i otrzymywanie informacji w ciągu dnia przez więcej czasu niż kiedykolwiek wcześniej. Dostawcy mediów i platformy takie jak Facebook, Instagram i Twitter znają naszą osobowość, uprzedzenia i pragnienia lepiej niż my sami i mogą sprawić, że będziemy smutni lub szczęśliwi (jak próbowali) lub sprawić, że zagłosujemy w ten czy inny sposób (jak to zrobili). Media społecznościowe są głównym środkiem komunikacji, źródłem podziałów społecznych, miejscem niekończących się bezowocnych debat politycznych, a także organizacji rewolucji. Nauczyciele debat, a także debatujący mogą zmagać się z ilością i złożonością informacji wymaganych do omówienia i przeanalizowania obszaru mediów, wiadomości, szumu i neutralności. Jednocześnie debata na temat wiadomości i mediów staje się istotną częścią każdej innej debaty, ponieważ zawsze sprowadza się do faktów, w które ludzie wierzą i uprzedzeń, które dzielają.

Moduł ten został stworzony w celu dostarczenia podstawowych informacji na ten temat (wraz z definicjami, studiami przypadków i przykładami), zapewnienia pomysłów na ćwiczenia i debaty, a także rozszerzenia edukacji debатовej poza zwykłe argumenty. Uczniowie i nauczyciele są zachęceni w tym przewodniku do dokładnego sprawdzenia swoich nawyków konsumpcji wiadomości i uprzedzeń mediów oraz zaproponowania własnych oryginalnych pomysłów na temat fałszywych wiadomości i nie tylko.

Kluczowe zagadnienia i pojęcia

Moduł obejmuje następujące obszary i pytania:

1. Czym są media? Jakie funkcje pełnią media w społeczeństwie?
2. Jaka jest historia i ewolucja mediów? Jakie były najważniejsze czynniki, które odegrały rolę w transformacji mediów? W jaki sposób pomaga to w interpretacji obecnego krajobrazu medialnego?
3. Czym jest błąd potwierdzenia? Jak ludzie konsumują wiadomości i dlaczego? Jak to kształtuje dziennikarstwo?
4. Czym jest szum komunikacyjny? Czym są fałszywe wiadomości? Jaki jest rzeczywisty wpływ fałszywych wiadomości? Jakie są sposoby zwalczania fałszywych wiadomości?
5. Czym jest neutralność mediów? Jakie są motywacje i interesy różnych interesariuszy mediów? Jakie są różne podejścia do osiągnięcia neutralności i obiektywności mediów?
6. Jakie są ostatnie zmiany w mediach? Jakie są trendy? Czego można się spodziewać na rynku mediów?
7. Jakie są najczęstsze debaty na temat mediów, wiadomości, neutralności i szumu?

Kluczowe pojęcia

A. **Media** - główne środki masowej komunikacji (nadawanie, publikowanie i Internet) traktowane zbiorowo (Oxford Dictionary, 2022).

B. **Cykl informacyjny** - okres od jednego nadania (np. programu informacyjnego) lub druku do następnego. Termin ten jest również używany do wskazania "czasu życia" danej wiadomości od pierwszego do ostatniego raportu. Na przykład "24-godzinny cykl informacyjny" może oznaczać, że wiadomości są prezentowane w sposób ciągły (programy informacyjne na żywo przez cały dzień i noc) lub że dana wiadomość jest porzucana następnego dnia, ponieważ są inne "świeższe" wiadomości.

C. **Tabloidyzacja** - proces transformacji mediów w kierunku formatu tabloidowego, który jest bardziej sensacyjny, skoncentrowany na rozrywce, wykorzystujący uwagę i emocje kosztem wartości merytorycznej, prawdy i jakości.

D. **Gatekeeper** - osoba, grupa lub podmiot, który kontroluje dostęp do określonych zasobów i możliwości. W kontekście mediów jest on zwykle utożsamiany z serwisami informacyjnymi (takimi jak redakcja gazety) lub platformami (takimi jak Twitter). Demokratyzacja mediów spowodowała, że gatekeeperzy stracili swoje wpływy.

E. **Bańka informacyjna (także bańka filtrująca)** - sytuacja, w której ktoś słyszy lub widzi tylko wiadomości i informacje, które potwierdzają to, w co już wierzy i co lubi, zwłaszcza sytuacja stworzona w Internecie w wyniku działania algorytmów, które wybierają wyniki czyichś wyszukiwań (Cambridge Dictionary, 2022).

F. **Fake news** - fałszywe historie, które wydają się być wiadomościami, rozpowszechniane w Internecie lub za pomocą innych mediów, zwykle tworzone w celu wpłynięcia na poglądy polityczne lub jako żart (Cambridge Dictionary, 2022).

G. **Dezinformacja** - fałszywe lub wprowadzające w błąd treści, które są rozpowszechniane z zamiarem oszukania lub zapewnienia korzyści gospodarczych lub politycznych i które mogą wyrządzić szkodę publiczną (Komisja Europejska 2022).

Podstawy debatowania o mediach masowych

Czym są media? Jeśli zapytasz dwie osoby, usłyszysz trzy opinie. Niektórzy powiedzieliby, że jest to czwarta władza, inni, że jest to niezwykle dochodowy biznes, a jeszcze inni, że jest to być może podstawowy środek informacji i komunikacji społecznej. Wszyscy mieliby rację, ponieważ media jako środki masowej komunikacji (takie jak gazety, radio, telewizja i Internet) mogą odgrywać różne role, które są źródłem ich potęgi, ale także powodem do niepokoju i przedmiotem ważnych debat.

W literaturze rozpoznaje się cztery podstawowe funkcje mediów:

- A. Informacje
- B. Rozrywka
- C. Forum publiczne
- D. Bycie strażnikiem polityki i biznesu.

Pierwszą z nich jest rola informacyjna. Pozyskiwanie, selekcja i dystrybucja informacji do społeczeństwa w formie wiadomości, artykułów, książek, filmów dokumentalnych, a także opinii, debat, reklam politycznych itp. Pytanie, w jakim stopniu ta rola jest lub może być faktycznie spełniona, jest otwarte do dyskusji. Demokratyzacja mediów dzięki Internetowi i mediom społecznościowym zmieniła rolę gatekeeperów, przejrzystość informacji i mechanizmy odpowiedzialności. Wraz z rosnącym problemem dezinformacji i dezinformacji pojawia się znaczące pole do wyzwań i debat dotyczących informacyjnej roli mediów

Media dostarczają rozrywki i podczas gdy w przeszłości rozróżnienie między informacją (np. programy informacyjne) a rozrywką (np. filmy, sztuki teatralne, koncerty, programy telewizyjne) było bardziej wyraźne, obecnie stało się problematyczne. Nadawcy i dostawcy zauważyli, że stosowanie technik rozrywkowych, opowiadanie historii i odwoływanie się do emocji zwiększa uwagę odbiorców, co stworzyło zjawiska tabloidyzacji lub infotainmentu. Całodobowe cykle informacyjne wprowadziły jeszcze więcej możliwości relacjonowania wiadomości jak historii lub filmów z ciągłą akcją, breaking news i niekończącymi się pojedynkami bohaterów i antagonistów. Rozrywka zarówno zwiększa uwagę, jak i może obniżyć jakość narracji informacyjnych, co tworzy kolejny obszar debaty. Na przykład, czy satyra i ironia, używane do komentowania najważniejszych wydarzeń w programach nocnych, przynoszą więcej szkody czy pożytku?

Inną funkcją mediów jest publiczne forum dla opinii. Podobnie jak w starożytnej Grecji, agora była oficjalnym forum dla każdego obywatela zainteresowanego zabranie głosu, zakłada się, że media zapewniają taką platformę każdemu w społeczeństwie. Taka jest teoria. Praktyka ta rodzi wiele wyzwań i pytań dotyczących roli i interesów strażników i ich transformacji w wyniku mediów społecznościowych, a także kwestii akceptowalnych i nieakceptowalnych opinii w przestrzeni publicznej (takich jak ruch "No platform" lub kultura anulowania-tzw. cancel culture).

Co więcej, media jako strażnik polityków i biznesu są prawdopodobnie jedną z najważniejszych funkcji demokracji. Media powinny zadawać ważne i wymagające pytania, badać i ujawniać nadużycia władzy i niewłaściwe praktyki. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, jasne jest, że rola ta jest daleka od doskonałości. Media są zależne od finansowania, reklam, interesów właścicieli, uwagi i poglądów politycznych widzów, a także uprzedzeń dziennikarzy lub pracowników. Ponadto rosnący wpływ platform mediów społecznościowych, takich jak Facebook, Instagram, Twitter czy TikTok, stawia nowy zestaw pytań nie tylko o to, kto obserwuje biznes i politykę, ale także o to, kto powinien obserwować strażników.

Odwiedź ulubione strony informacyjne uczniów i wybierz dowolne wiadomości, które przyciągną ich uwagę. Jakie role i w jaki sposób odgrywają wiadomości? Czy są bardziej informacyjne czy rozrywkowe? Czy zapewniają publiczne forum dla nowych interesariuszy lub mniejszości, czy też trzymają się głównego nurtu? W jakim stopniu służy jako strażnik? Przepisz wiadomości, aby służyły innym celom. Jaki byłby wpływ przeredagowanych wiadomości?

Ćwiczenie dla klasy debatującej:

Debaty są wykorzystywane do sprowadzania się do podstawowych twierdzeń, które nazywane są pierwszymi zasadami. Pierwsze zasady pomagają uczniom zidentyfikować główne nieporozumienia (starcia) i budować lepsze argumenty w krótszym czasie. Przeanalizuj poniższe wnioski i zapytaj grupę:

1. Które funkcje mediów są najbardziej istotne dla debaty?
2. W jaki sposób różne funkcje kolidują ze sobą?
3. Jak można przedkładać jedną funkcję nad drugą?

Tematy debat dotyczące tej tematyki:

1. Ta Izba ubolewa nad pojawieniem się programów komediowych o treści dziennikarskiej jako ważnego źródła wiadomości (np. John Oliver, Stephen Colbert, Trevor Noah, Samantha Bee).
2. Ta Izba zmusiłaby wszystkie organizacje informacyjne do działania jako organizacje non-profit. Ta Izba wprowadziłaby parytety płci w transmitowanych debatach.
3. Ta Izba woli, aby wypowiedzi i treści użytkowników w mediach społecznościowych były regulowane przez rząd, a nie ustalone niezależnie przez platformy.

Historia i rozwój gazet, radia i telewizji

Jak konsumujemy wiadomości? Nasi dziadkowie wspomnieliby o czytaniu jednej gazety i być może słuchaniu stacji radiowej przez 30 do 60 minut dziennie. Nasi rodzice dodaliby główne serwisy informacyjne i kanały telewizyjne i prawdopodobnie więcej czasu. Mimo że schemat jest jasny, w ciągu ostatnich 30 lat drastycznie się zmienił i stał się bardziej zagmatwany wraz z rozwojem Internetu i mediów społecznościowych, gdzie zamiast kilku kanałów i stacji ludzie trzymają się platform i nieskończonej liczby dostawców wiadomości.

Ewolucja mediów była bardziej złożona, a jej zbadanie może pomóc nam lepiej zrozumieć status quo. Co więcej, zawiera liczne przypadki i przykłady wspierające dzisiejsze argumenty i debaty.

Początek masowej komunikacji (czyli przekazywania tej samej wiadomości dużej liczbie osób) jest zwykle oznaczany wynalezieniem ruchomej prasy drukarskiej przez Johannes'a Gutenberga. Jednak prawdziwy "efekt masowy" został wywołany przez zastosowanie silnika parowego i faktyczną industrializację druku prasowego w XIX wieku. Industrializacja obniżyła koszty dystrybucji informacji, pracownicy fabryk

zyskali więcej wolnego czasu i więcej pieniędzy, które mogli przeznaczyć na gazety. Czas wolny wymaga również innego zestawu artykułów, dlatego rozwój gazet groszowych ("przodków" współczesnych tabloidów) był ściśle powiązany z rozwojem gazet.

Na początku XX wieku radio zyskało na popularności. Było tanie, zapewniało bardziej wyrafinowane wrażenia słuchaczom i umożliwiało nadawanie w czasie rzeczywistym programów (lub reklam) dla milionów obywateli, a także skutecznych treści propagandowych dla polityków. Ponieważ radio kształtowało wspólne doświadczenia i pragnienia w społeczeństwie, poczucie wspólnoty, a także rosnący konsumpcjonizm, również powstały w tym czasie. Interesujący przykład wpływu radia został rzekomo zaobserwowany 30 października 1938 roku podczas audycji radiowej zatytułowanej "Wojna światów" emitowanej w CBS Radio Network. Słuchaczom słuchającym muzyki przerwano specjalny program informacyjny o niezwykłych wydarzeniach w Nowym Jorku, które później okazały się być inwazją Marsjan. "Reporter" relacjonował wszystkie wydarzenia z dachu Empire State Building wraz z dzwonami kościelnymi w tle. Narracja i realizacja były tak realistyczne, że niektórzy uważali je za prawdziwą inwazję. W rezultacie policja przerwała program, a burmistrzowie miast wezwali do zatrzymania programu z powodu tłumów, które powstały na ulicach. Audycja radiowa jest ilustracyjnym przykładem wpływu, jaki wywarło radio, mimo że niektóre reakcje opinii publicznej i następujące po nich wydarzenia są kwestionowane przez badaczy.

Podczas gdy radio zdecydowanie rządziło rynkiem medialnym przed 1940 rokiem, po II wojnie światowej telewizja "zabiła gwiazdę radia". Zapewniła zarówno wizualną, jak i słuchową stymulację, która była niezbędna dla konsumentów i reklamodawców. Zalety radia i telewizji utorowały drogę dla nowego modelu konsumpcji wiadomości. W gazetach gatekeeperzy kontrolowali treści dostarczane czytelnikom, ale nie byli w stanie kontrolować momentu ich czytania. Nadawcy radiowi i telewizyjni byli w stanie kontrolować zarówno treść, jak i moment konsumpcji, ponieważ jeśli przegapiłeś program, nie możesz go później obejrzeć. Straciłeś go. Teraz gatekeeperzy mogą "zmusić" widzów do konsumpcji mediów w określonym momencie i czerpać korzyści z reklam wyświetlanych właściwemu targetowi we właściwym czasie. Co więcej, raporty informacyjne stają się ważnym punktem w codziennym programie nadawczym, ponieważ jeśli ktoś przegapi raport, może przegapić ważne i świeże informacje i będzie musiał poczekać do następnego programu. Zjawisko to nazywane jest cyklem wiadomości i stworzyło zapotrzebowanie na aktualizacje wiadomości, ale także spowodowało zwiększoną podaż informacji, aby zaspokoić potrzeby słuchaczy i utrzymać ich zaangażowanie.

Popularyzacja telewizji kablowej i wyspecjalizowanych programów informacyjnych doprowadziła w latach 80. i 90. do przerwania regularnych cykli informacyjnych i ciągłego raportowania wiadomości przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Wcześniej wiadomości były rozpowszechniane raz dziennie (np. poranna dystrybucja gazet) lub kilka razy dziennie (np. wiadomości rano, po południu i wieczorem) lub częściej z 30-60 minutową przerwą między wiadomościami w radiu lub telewizji. Rosnąca konkurencja o widzów, reklamodawców i globalizacja stworzyły zachętę do prezentowania wiadomości jako pierwszych przed innymi kanałami i utrzymywania zaangażowania widzów na dłużej. Na przykład raporty o pożarach lasów byłyby relacjonowane przez sześć godzin zamiast trzy razy dziennie po jednej minucie.

Internet

Wynalezienie i masowy dostęp do Internetu były kolejnym przełomem na rynku. Każdy może nadawać lub dostarczać wiadomości, komentować lub udostępniać treści, a koszty produkcji, dystrybucji i konsumpcji wiadomości są bliskie zeru. Internet, a później rozwój mediów społecznościowych odegrały najważniejszą rolę na rynku wiadomości.

Według różnych raportów, media społecznościowe są głównym źródłem wiadomości dla około 40-80% społeczeństw w zależności od kraju, płci, rasy, wieku i przynależności politycznej. Najpopularniejszymi źródłami wiadomości w mediach społecznościowych są Facebook, Reddit, Instagram, Twitter, Youtube, LinkedIn. Mniej niż 35% dorosłych w Europie uważa sieci społecznościowe za godne zaufania pod tym względem, jednak ponad 50% dorosłych w Portugalii, Polsce, Rumunii, na Węgrzech, w Bułgarii, Słowacji i Chorwacji twierdzi, że czerpie wiadomości z mediów społecznościowych¹

Ze względu na dominację mediów społecznościowych jako źródła wiadomości, coraz więcej osób żyje w swoich własnych, jeszcze silniejszych bańkach informacyjnych, gdy zapoznają się z wiadomościami w przeważającej mierze potwierdzającymi ich wcześniejsze poglądy. Jest to możliwe dzięki algorytmom platform, które analizują nasze działania i zachowania, szacują spersonalizowany profil i prezentują dopasowane treści. Z jednej strony może to przynieść korzyści użytkownikom, ponieważ są im serwowane najbardziej odpowiednie i interesujące dla nich informacje. Na przykład liberalny użytkownik znajdzie swoich ulubionych lewicowych influencerów i nie musi mieć do czynienia ze skrajną prawicą. Z drugiej strony, stworzyło to ogromne źródło konformizmu i podziałów społecznych. Jeśli zestaw wyświetlanych informacji dla każdego jest inny, nasze postrzeganie rzeczywistości jest zupełnie inne i nie zgadzamy się wyłącznie z opinią, ale także z podstawowymi faktami i rozumieniem świata.

---

¹ Amy Watson, Statista.com, 2022 Dostęp: <https://www.statista.com/statistics/718019/social-media-news-source/>

Ćwiczenie dla klasy debatującej

Przeczytaj wnioski i poprowadź dyskusję, zadając następujące pytania:

1. Czy media społecznościowe są głównym źródłem wiadomości?
2. Jeśli tradycyjne media nadal byłyby głównym źródłem wiadomości, jak ewoluowałyby i wyglądałyby w tym momencie?
3. Jakie są kluczowe różnice między mediami społecznościowymi a tradycyjnymi mediami w odniesieniu do konsumpcji wiadomości?
  - a) Jakie są zmiany pod względem ilości, częstotliwości, różnorodności, szybkości i kontekstu (miejsca, czasu, okazji) konsumpcji wiadomości?
  - b) W jaki sposób interakcja z wiadomościami różni się od tradycyjnej konsumpcji mediów?
  - c) Czy ludzie chętniej konsumują wiadomości, które potwierdzają ich poglądy, czy też są bardziej otwarci na nowe perspektywy?
4. W jaki sposób zmienił się dostęp do wiarygodnych wiadomości?
5. Czy środki przekazu wiadomości wpływają na ich treść? W jaki sposób?
6. Jak media społecznościowe wpływają na główne cele mediów (informacja, rozrywka, forum publiczne i strażnictwo)?

Zdolność platform do gromadzenia danych na temat zachowań i cech użytkowników otworzyła nowy ocean możliwości dla reklamy politycznej i komercyjnej wraz z najsłynniejszym skandalem Cambridge Analytica i referendum w sprawie Brexitu. W tych przypadkach algorytmy mogły stworzyć wysoce spersonalizowany profil użytkownika w oparciu o zaawansowany zestaw danych i przewidzieć, jaki rodzaj przekazu politycznego byłby najbardziej skuteczny w przekonaniu użytkownika do głosowania w określony sposób. Problem ze sprawą Cambridge Analytica był trojaki:

A. Użytkownicy nie wyrazili zgody na takie wykorzystanie danych, nie zostali o tym poinformowani, a nawet nie byli świadomi profilowania politycznego wykorzystującego ich własne uprzedzenia. Zaawansowany algorytm miał oszacować wzorce i wrażliwość polityczną danej osoby lepiej niż rzeczywista osoba.

B. Przekazy były często bardzo emocjonalne (np. wzbudzały strach lub nienawiść) i wprowadzały w błąd np. zdjęcia rzekomych imigrantów popełniających przestępstwa

C. Dane wykorzystane przez Cambridge Analytica zostały pozyskane nielegalnie.

Rozwój mediów jest ściśle związany z ewolucją technologii i społeczeństwa. Możliwość łączenia się z szerszymi masami w łatwiejszy i bardziej efektywny sposób przy niższych kosztach ukształtowała poglądy polityczne i styl życia miliardów ludzi. Ta możliwość poprawiła życie na wiele sposobów, ale także stworzyła nowe

zagrożenia i niebezpieczeństwa. Zwiększony dostęp do informacji nie determinuje ich prawdziwości i jakości.

Szum komunikacyjny i fałszywe wiadomości

Szum komunikacyjny to wszystko, co wpływa na interpretację komunikatu w komunikacji. Może to być dosłownie dźwięk w tle, który utrudnia zrozumienie tego, co ktoś mówi. Jednak dla celów tego modułu szum należy interpretować jako szum psychologiczny, który odnosi się do uprzedzeń, stereotypów, uprzedzeń i uczuć, które sprawiają, że postrzegamy wiadomość inaczej niż inni. Na przykład, jeśli dana osoba ogląda ulubiony program informacyjny w telewizji, prawdopodobnie uwierzy i zgodzi się z przedstawionymi informacjami, podczas gdy te same informacje przedstawione w konkurencyjnym punkcie sprzedaży będą traktowane bardziej sceptycznie lub nawet odrzucone.

Jednym z najważniejszych mechanizmów wyjaśniających szum psychologiczny w mediach i konsumpcji wiadomości jest tendencja do potwierdzania, która oznacza tendencję do przetwarzania informacji poprzez poszukiwanie lub interpretowanie informacji, które są zgodne z istniejącymi przekonaniem (Britannica 2022). Zasadniczo odnosi się to do sytuacji, w której ludzie są bardziej skłonni do zauważania, zapamiętywania i polegania na informacjach, które potwierdzają ich wcześniejsze przekonania, a mniej prawdopodobne jest, że zauważą, zapamiętają i uwzględnią informacje, które je konfrontują. Pod względem konsumpcji mediów komory echa i bańki informacyjne są zjawiskami opartymi na teorii uprzedzeń potwierdzających.

Innym aspektem szumu komunikacyjnego, który wzrósł w ostatnich latach, są fałszywe wiadomości. Fake newsy oznaczają fałszywe historie, które wydają się być wiadomościami, rozpowszechniane w Internecie lub za pomocą innych mediów, zwykle tworzone w celu wpłynięcia na poglądy polityczne lub jako żart (Cambridge Dictionary, 2022). Fake newsy są rozpowszechniane w celach politycznych (władza, głosy), społecznych (popularność, weryfikacja) lub ekonomicznych (zyski z reklam).

Chociaż termin "fake news" pochodzi z lat 90. XIX wieku (Merriam-Webster Dictionary, 2018), kiedy oznaczał po prostu fałszywe informacje drukowane jako wiadomości, pierwsze "fałszywe wiadomości", zwane "The Great Moon Hoax" przez Sun, pojawiły się wcześniej w 1835 roku, a niektórzy wskazują nawet XV wiek za ich pochodzenie. Można twierdzić, że problem fałszywych wiadomości jest tak stary, jak każdy rodzaj mediów, ponieważ ewoluje wokół koncepcji prawdy i obiektywizmu, które są oczywiście przedmiotem niekończącej się debaty.

Niezależnie od swojego pochodzenia i długiej historii, zjawisko to weszło do dyskursu publicznego jako poważny problem w 2017 roku ze względu na wybory prezydenckie w USA, a następnie tytuł "słowa roku" wydawnictwa Collins. Przyczyniło się do zwiększonej popularności zjawiska należy upatrywać we współdziałaniu algorytmów mediów społecznościowych, systemów reklamowych i dużego zainteresowania wyborami. Wszystkie te składniki sprawiły, że w zasadzie każdy mógł tworzyć, masowo rozpowszechniać i czerpać zyski z fake newsów.

Rozwój technologiczny i rosnąca popularność mediów społecznościowych sprawiły, że fałszywe wiadomości można łatwo tworzyć, łatwo rozpowszechniać i łatwo błędnie

identyfikować jako prawdziwe historie. Na przykład algorytm Youtube został zoptymalizowany pod kątem sensacyjnych, dzielących filmów, zwykle wspierających Donalda Trumpa i szkodzących Hilary Clinton (Lewis 2018). W celu zwiększenia zasięgu i responsywności odbiorców w fałszywych wiadomościach wykorzystuje się silne przekazy emocjonalne, znajomość, a także podziały i konflikty.

Fałszywe wiadomości są powszechne i bardzo rzadko weryfikowane. W 2021 r. 47% wszystkich osób w wieku 16-74 lat w UE widziało nieprawdziwe lub wątpliwe informacje na portalach informacyjnych lub w mediach społecznościowych w ciągu 3 miesięcy poprzedzających badanie. Jednak tylko około jedna czwarta (23%) osób zweryfikowała prawdziwość informacji lub treści.²Jednym z wybitnych przykładów wpływu dezinformacji były wybory w USA w 2016 r., w których naukowcy uznali Facebook za kluczowy wektor ekspozycji na fałszywe wiadomości (Guess, Nyhan i Reifler, 2018).

Nie jest jasne, dlaczego niektórzy ludzie są bardziej skłonni weryfikować fałszywe wiadomości niż w nie wierzyć, reagować i dzielić się nimi z innymi. Podczas gdy przynależność polityczna, uprzedzenia dotyczące tożsamości i niskie zaufanie do mediów głównego nurtu są często wymieniane jako czynniki poprzedzające, nowe badania dostarczyły dowodów i wyjaśnień, że szansa na zastanowienie się nad informacjami (przy użyciu powolnego i racjonalnego trybu myślenia, a nie intuicyjnego) jest znacznie bardziej krytyczna dla tego efektu niż osobiste dopasowanie³.

Wniosek ten może prowadzić do dalszych analiz dotyczących najskuteczniejszych sposobów zwalczania dezinformacji.

Wśród różnych prób zwalczania fałszywych wiadomości znajdują się:

- A. prawne zakazy (np. Niemcy, Francja) i ściganie przez organy państwowe (np. Turcja, Indie, Grecja)
- B. odcięcie reklam dystrybutorów fałszywych wiadomości (np. Facebook i Google)
- C. wykorzystanie algorytmów do pomijania fałszywych lub podejrzanych danych,
- D. fact checking i etykietowanie (np. Twitter i Facebook),
- E. weryfikacja faktów przez użytkowników, a nie ekspertów
- F. oznakowanie informacji na żywo przez nadawcę,
- G. prebunking (techniki zaszczepiania - wyjaśnianie sposobów manipulacji stosowanych w fake newsach).

² Eurostat, 2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211216-3>

³ G. Pennycook, D. G. Rand, The Psychology of Fake News, 2021, Trends in Cognitive Sciences, <https://doi.org/10.1016/j.tics.2021.02.007>.

Ćwiczenie dla klasy debatującej

Streszczenie: Uczniowie, jako wiodący światowi eksperci w tej dziedzinie, zostali wybrani przez Organizację Narodów Zjednoczonych do rozwiązania rosnącego problemu fake newsów, który jest jednym z kluczowych wyzwań świata. Niestety, czas jest ograniczony i muszą wymyślić ostateczne rozwiązanie w ciągu 30/45/60 minut. Mogą stworzyć własne propozycje lub skorzystać z tych zaproponowanych powyżej.

Jednak ostateczna polityka musi być możliwa do wdrożenia. Poprzez argumenty i debatę studenci muszą wymyślić najlepszą opcję.

Aby ułatwić dyskusję, można wykorzystać ćwiczenie "śnieżnej kuli". Uczniowie są najpierw łączeni w pary, aby debatować i wybrać najlepsze rozwiązanie w ramach pary. Później pary są łączone, wymieniają się pomysłami i wymyślają jedno rozwiązanie dla czteroosobowej grupy. Powtarzaj łączenie do czasu, gdy zostaną utworzone tylko dwie grupy. Na koniec dwie ostatnie grupy stają naprzeciw siebie w otwartej debacie, ocenianej przez nauczyciela.

Rozpowszechnianie fałszu dla indywidualnego interesu rozwinęło się błyskawicznie od pojedynczych kiepskich żartów z clickbaitowymi nagłówkami dla zdobycia kliknięć do zorganizowanych metod dezinformacji np. w formie farm trolli. Wyrafinowanie kłamstwa również uległo zmianie. Witryny z fałszywymi wiadomościami są mieszane z prawdziwymi historiami, aby zyskać wiarygodność, a edycja zdjęć lub filmy tzw. deepfake'i sprawiły, że obywatelom niezwykle trudno jest dostrzec i odróżnić prawdę od fałszu. Ze względu na złożoność zjawiska i fakt, że fake newsy wydają się być nie tylko w formie rzekomych wiadomości, raport Unii Europejskiej (UE) niezależnej grupy ekspertów wysokiego szczebla ds. fałszywych wiadomości i dezinformacji online zasugerował porzucenie terminu "fake news" i użycie "dezinformacji" zdefiniowanej jako "fałszywe, niedokładne lub wprowadzające w błąd informacje zaprojektowane, prezentowane i promowane w celu celowego wyrządzenia szkody publicznej lub dla zysku".

Dezinformacja stale ewoluje w bardziej wyrafinowane formy, wśród których niektóre są warte uwagi:

Deep fakes - sztucznie stworzone materiały filmowe lub dźwiękowe, często przy użyciu algorytmów, uczenia maszynowego i sztucznej inteligencji, które wykorzystują istniejący obraz i głos konkretnej osoby i łączą go w stopniu, w którym trudno jest odróżnić, czy jest autentyczny, np. dyktator mówiący o demokracji i wolności, Barack Obama wykonujący komedię stand-up.

Farmy trolli - grupy prawdziwych lub fałszywych użytkowników zorganizowane w celu osiągnięcia korzyści politycznych, gospodarczych lub innych poprzez np. dezinformację w komentarzach, postach, wiadomościach, udostępnianie informacji, grafik, zdjęć, memów itp. Tak zwane armie klawiaturowe są wykorzystywane przez wiele krajów do celów propagandowych lub atakowania krytyków i opozycji. Farmy trolli są znane z kwestionowania uczciwości procesu wyborczego w USA, podważania

polityki COVID-19 i wykorzystywania przeciwko rywalom politycznym w Brazylii, a także z wielu innych przykładów.

Ćwiczenie dla klasy debatującej

Poproś uczniów o przygotowanie i wydrukowanie dwóch wiadomości: prawdziwej i fałszywej. Umieść je wszystkie w pudełku i wyjmuj po kolei.

1. Czy uczniowie są w stanie rozpoznać, który z nich jest prawdziwy, a który fałszywy?
2. Co sprawia, że jest to takie trudne lub łatwe?
3. Jakie są mechanizmy wykorzystywane przez twórców do oszukiwania użytkowników?

Wytyczne dla trenerów

Uczniowie prawdopodobnie znają termin "fake news", ale mogą mieć trudności z definicją i zakresem tematu. Dlatego trener powinien rozważyć:

1. Przedstawianie lub omawianie różnic między fałszywymi wiadomościami, dezinformacją i dezinformacją.
2. Odwoływanie się do doświadczeń uczniów (np. omawianie algorytmów TikToka lub Instagrama, generowanie danych użytkowników przetwarzanych przez platformy, dzielenie się historiami fałszywych wiadomości, które uczniowie znaleźli w Internecie) oraz rzeczywistych przykładów fałszywych wiadomości i metod ich zwalczania.
3. Co więcej, uczniowie często popadają w uproszczenia (np. "ludzie, którzy wierzą w fake newsy są głupi") i błąd śliskiego zbocza, argumentując, że kontakt z fake newsami prowadzi do bezpośrednich i nieodłącznych konsekwencji, takich jak wspieranie własnej partii, wiara w teorie spiskowe lub inne nieprawdziwe informacje.. Trener powinien używać pytań krytycznego myślenia, aby zbadać przedstawione łańcuchy przyczynowe i zapewnić uczniom zniuansowane perspektywy.

Neutralność

Ze względu na społeczne znaczenie mediów i ogromną moc wpływania na każdy aspekt życia, stronniczość mediów jest przedmiotem gorących i niekończących się debat. Dlatego tak ważne jest, aby rozpoznać i przeanalizować różne, uzupełniające, a także sprzeczne interesy interesariuszy mediów, które składają się na stronniczość.

Właściciele mediów.

Właściciele kontrolują media w największym stopniu. Czerpią zyski i ponoszą straty z działalności mediów i są w stanie znacząco wpływać na organ zarządzający mediami (np. zarząd, redaktora naczelnego). Właściciel może otwierać, zawieszać, przekształcać, sprzedawać lub zamykać media. Na rynku istnieją zasadniczo trzy grupy właścicieli mediów.

- a) Państwo np. w telewizji publicznej, takiej jak BBC w Wielkiej Brytanii, TVP w Polsce, Deutsche Welle w Niemczech. Istnieje silne zainteresowanie społeczeństwa posiadaniem mediów w celu zwiększenia najwyższej dostępności informacji i zapewnienia odpowiedniej jakości informacji. Media państwowe wykazują różne poziomy stronniczości i neutralności, od bycia narzędziami propagandowymi partii rządzącej po standard doskonałej obiektywności.
- b) Prywatni właściciele:
  1. osoby fizyczne (Elon Musk - Twitter, Jeff Bezos - Washington Post)
  2. rodziny (np. rodzina Murdoch w Fox News, rodzina Shaw w Kanadzie)
  3. prywatne firmy (np. Axel Springer, AT&T),
  4. udziałowcy,
  5. pracownicy (spółdzielnie medialne, np. il manifesto we Włoszech).

Własność prywatna jest najczęstszym rodzajem własności i rośnie z każdym rokiem ze względu na koncentrację mediów. Wśród największych konglomeratów medialnych znajdują się następujące przedsiębiorstwa: Comcast (NBC, Sky, Universal Studios), The Walt Disney Company (ABC, ESPN, Lucas studio), Warner Bros. Discovery (CNN, HBO, DC).

- c) Grupy specjalnych interesów
  1. związki zawodowe,
  2. partie polityczne,
  3. kościoły,
  4. organizacje pozarządowe
  5. stowarzyszenia biznesowe.

Właściciele mogą mieć własne wartości, program i interesy. Na przykład, najważniejszym czynnikiem napędzającym prywatnych właścicieli jest zysk, ale interesy są znacznie szersze, np. bezpośredni i pośredni wpływ polityczny i społeczny, reklama, wpływ na narrację i regulacje. W przypadku publicznej dyskusji na temat zwiększenia nierówności i opodatkowania miliarderów, media należące do nich mogą mieć sprzeczne interesy, a także aktywnie krytykować takie regulacje.

Konsumenci (użytkownicy, słuchacze, widzowie, czytelnicy)

Konsumenci mają kluczowe znaczenie dla mediów, ich funkcji i modelu biznesowego. Wartość mediów jest ściśle związana z ilością ich konsumentów. Dlatego właściciele i pracownicy mediów podejmują wysiłki, aby zrozumieć preferencje i zachowania użytkowników, a także zaspokoić ich potrzeby, dostosować się do uprzedzeń i działań podejmowanych przez nich. W zamian za informacje, rozrywkę, możliwość uczestniczenia w życiu społecznym lub pozycję strażnika, konsument wnosi swój wkład na różne sposoby, takie jak:

- a) płatność (jednorazowa, regularna, subskrypcja),
- b) uwagę i zaangażowanie (poprzez sponsorowane reklamy, które generują sprzedaż dla sponsorów lub wsparcie polityczne dla partii lub innych interesariuszy),
- c) dane (które np. Facebook lub serwisy informacyjne gromadzą na temat swoich użytkowników i są w stanie zarabiać później na sprzedaży bezpośredniej, spersonalizowanych reklamach itp.)

Co więcej, konsumenci stają się coraz bardziej zaangażowani w produkcję i dystrybucję mediów poprzez komentarze, ankiety, bezpośrednie połączenia lub udostępnianie treści. Niektórzy z konsumentów stają się dziennikarzami obywatelskimi, którzy tworzą i udostępniają własne treści oraz budują własną bazę niezależnych użytkowników.

Pracownicy i dziennikarze

Osoby pracujące dla mediów powinny (teoretycznie) działać w interesie pracodawcy (właściciela mediów). Dlatego ich obiektywizm zależy od agendy i polityki organizacji. Jednak dziennikarze mogą również czerpać korzyści ze swojej marki osobistej i są w stanie zmienić pracodawcę lub założyć własny niezależny strumień medialny (taki jak podcast, konto na Instagramie lub biuletyn). Interesem dziennikarzy jest dostarczanie wiadomości wartościowych dla konsumenta, ale także dla nich samych lub ich pracodawców. Na przykład tabloidyżacja wiadomości jest częściowo spowodowana motywacją dziennikarzy do tworzenia tak zwanych clickbaitów i artykułów emocjonalnych, ponieważ wartość reklam na tych stronach jest określana na podstawie kliknięć, czasu spędzonego na stronie i zaangażowania użytkowników. Interesy dziennikarzy i konsumentów są sprzeczne i uzupełniają się jednocześnie.

Strategiczni partnerzy medialni

Media i dziennikarze w dużej mierze polegają na wielu podmiotach, aby osiągnąć swoje cele.

- a) Źródła wiadomości, takie jak politycy, biznesmeni, rzecznicy, osoby publiczne i informatorzy. Ich interesy mogą być sprzeczne z interesami ogółu społeczeństwa lub dziennikarza. Na przykład dziennikarz, który polega na bezpośrednich informacjach od premiera, prawdopodobnie nie skrytykuje go otwarcie, ponieważ straci swoje źródło.
- b) Dostawcy reklam i sponsorzy, którzy zazwyczaj zapewniają zdecydowaną większość przychodów umożliwiających działalność mediów. Dostawcy reklam mogą być zainteresowani reklamami komercyjnymi, ale także społecznymi lub politycznymi.

Specjalni i nowi interesariusze

- a) **Platformy** - takie jak Facebook, Twitter, TikTok, Instagram itp., które łączą konsumentów i dostawców, ale robią to w sposób w pełni przez nich kontrolowany (poprzez algorytmy i decyzje) i nie jest przejrzysty ani sprawdzany. Na przykład w jednym z eksperymentów Facebook manipulował kanałami aktualności użytkowników (postami, które im się wyświetlały), aby wywołać określone emocje, a Twitter zablokował konto Donalda Trumpa bez możliwości obrony. Ze względu na ich międzynarodową popularność i złożoność technologiczną, platformy są trudne do uregulowania przez demokratyczne państwa, które są podmiotami regulacji i procedur w Unii Europejskiej lub są związane innymi regulacjami i zobowiązaniami międzynarodowymi.
- b) **Influencerzy** - nieformalne osoby działające głównie online z własną bazą fanów, monetyzującą i tematyką. Influencerzy zarabiają na reklamach, lokowaniu produktów, płatnej współpracy i innych działaniach. Jednym z kluczowych problemów związanych z influencerami jest niewielka kontrola nad ich autorytetem (brak formalnych wymogów lub kwalifikacji, aby nim zostać), jakością informacji i przejrzystością (niewiele wymogów i norm dotyczących ujawniania interesów handlowych, powiązań, . Może to sprawić, że będą oni zarówno bardzo użyteczne i niezależne (np. kampanie uświadamiające na temat problemów związanych z polityką klimatyczną), jak i wysoce manipulacyjne i wyzszykujące (np. sprzedaż fałszywych leków i promowanie antynauki).

Neutralność w mediach

Niezależnie od złożoności interesów interesariuszy, podjęto pewne próby zwiększenia neutralności i obiektywności mediów.

Studium przypadku - Doktryna sprawiedliwości

Doktryna uczciwości została wprowadzona w 1949 roku w USA jako polityka mająca na celu zapewnienie uczciwej reprezentacji różnorodnych głosów i zrównoważonego omówienia kontrowersyjnych kwestii w programach telewizyjnych. Ze względu na ograniczone spektrum nadawania w tamtym czasie, nadawcy byli w stanie znacząco kontrolować wolność słowa i debatę publiczną. Doktryna nie zmuszała stacji do zapewnienia równego czasu dla wszystkich, a jedynie do prezentowania kontrastujących punktów widzenia. Doktryna uczciwości była w przeszłości wykorzystywana i nadużywana w celu osiągnięcia konkretnych korzyści. Na przykład, niektórzy politycy domagali się nadawania swojej krytyki lub obalenia w sposób, który sprawiał, że było to tak problematyczne i uciążliwe dla stacji, że nadawca wolałby raczej zrezygnować z programu niż zastosować Doktrynę Uczciwości.

Chociaż Doktryna Uczciwości nie była idealnie stosowana w przeszłości, nie oznacza to, że nie można jej poprawić i ponownie wprowadzić.

Studium przypadku - Doktryna świadomości

Doktryna Świadomości (Awareness Doctrine) wymaga od dystrybutorów stworzenia zatwierdzonego przez państwo "systemu ratingowego w celu odróżnienia raportów od opinii i informowania opinii publicznej, kiedy ogląda jedno lub drugie". Pomysł ten wywodzi się z analogii do telewizyjnych wytycznych rodzicielskich, które okazały się skuteczną quasi-samoregulacją. Istnieje wiele zalet Doktryny Świadomości, takich jak łatwość przyjęcia, mniej niezgodności, brak sprzeciwu lub nadużyć ze strony rządu, możliwość dostosowania do nowych technologii.

Studium przypadku - zasada bezstronności

Niektóre serwisy informacyjne wprowadziły własne zasady neutralności. Na przykład:

- a) **BBC** (Wytyczne redakcyjne, sekcja 4) - "to coś więcej niż tylko kwestia "równowagi" między przeciwstawnymi punktami widzenia. Musimy być inkluzywni, biorąc pod uwagę szeroką perspektywę i zapewniając, że istnienie szeregu poglądów jest odpowiedniGrupy specjalnych interesów związki zawodowe, partie polityczne, kościoły, organizacje pozarządowe stowarzyszenia biznesowe.o odzwierciedlone. Nie wymaga to absolutnej neutralności w każdej kwestii ani oderwania się od podstawowych zasad demokratycznych, takich jak prawo do głosowania, wolność słowa i praworządność. Zobowiązujemy się do odzwierciedlania szerokiego zakresu tematów i perspektyw w całej naszej produkcji i w odpowiednich ramach czasowych, tak aby żaden znaczący nurt myśli nie był niedostatecznie reprezentowany lub pomijany".

b) **Los Angeles Times** (Wytyczne etyczne) - "Uczciwie myślący czytelnik wiadomości Timesa nie powinien być w stanie dostrzec prywatnych opinii osób, które przyczyniły się do powstania tej relacji, ani wywnioskować, że organizacja promuje jakąkolwiek agendę [...] Zajmując się spornymi kwestiami - strajkami, aborcją, kontrolą broni i tym podobnymi - szukamy inteligentnych, wyrazistych poglądów ze wszystkich perspektyw. Reporterzy powinni starać się naprawdę zrozumieć wszystkie punkty widzenia, a nie tylko chwytać szybkie cytaty, aby stworzyć pozory równowagi [...] Ludzie, którzy zostaną pokazani w niekorzystnym świetle, muszą mieć znaczącą możliwość obrony".

Studium przypadku - Allsides.com

Allsides.com to strona internetowa z wiadomościami zebranymi z co najmniej trzech różnych źródeł o trzech różnych poglądach (lewica, centrum i prawica). Ideą strony jest zapewnienie różnorodności perspektyw na wydarzenia i poprzez konfrontację i porównanie sprzecznych perspektyw osiągnięcie lepszego obiektywizmu i neutralności.

Studium przypadku - anonimowi autorzy

The Economist, liberalna gazeta z siedzibą w Wielkiej Brytanii, od dawna stosuje praktykę publikowania artykułów bez nagłówek (imion i nazwisk autorów), z kilkoma wyjątkami, aby mówić jako jeden wspólny głos gazety. Technika ta, mająca na celu uniknięcie skupiania się na stronniczości i osobistych opiniach poszczególnych autorów, była również krytykowana za jej manipulacyjny charakter. Artykuły wydają się bardziej obiektywne, ale stronniczość gazety jest powszechnie znana i deklarowana jako liberalna.

Studium przypadku - fałszywa równoważność

W badaniu "Znaczenie bezstronnych wiadomości w spolaryzowanym świecie" przeprowadzonym przez Reuters Institute for the Study of Journalism (University of Oxford, październik 2021 r.) większość respondentów przyznała, że oczekuje od mediów neutralności oraz zapewnienia równego czasu i przestrzeni dla różnych stron danej kwestii. W konfrontacji z przypadkiem "fałszywej równoważności", w którym opinia poparta naukowo jest przedstawiana wraz z opinią bez takich dowodów (np. klimatolodzy kontra negacjoniści klimatyczni), respondenci nadal popierali możliwość wysłuchania wszystkich poglądów.

Ćwiczenie dla klasy debatującej

Poproś uczniów, aby podzielili się swoimi źródłami wiadomości (gazety, profile w mediach społecznościowych, telewizja, programy radiowe, podcasty, biuletyny itp.) i umieścili je (w grupach) na wykresie uprzedzeń politycznych. Następnie przeprowadź dyskusję:

- a) Przedstaw relację z tego samego wydarzenia, ale przygotowaną przez różne źródła wiadomości. Jakie są różnice? Dlaczego i jak wpływa to na konsumenta? Jak wyglądałaby obiektywna "wersja"?
- b) Zbadaj przyczyny uprzedzeń w poszczególnych źródłach wiadomości. Dlaczego New York Times jest lewicowy? Jaki może być powód stronniczości Al Jazeera?
- c) W jaki sposób powinniśmy korzystać z mediów, aby być bardziej obiektywnymi i wyrobić sobie właściwą opinię na temat wydarzeń na świecie? Jakie są dobre i złe praktyki?

Bieżące sprawy i wydarzenia

Metaverse

Metaverse to wirtualny świat, w którym ludzie, jako awatary, wchodzą ze sobą w interakcje w trójwymiarowej przestrzeni, która naśladuje rzeczywistość (Cambridge Dictionary 2022). Metaverse wykorzystuje Internet, a także zestawy słuchawkowe do rzeczywistości wirtualnej i rozszerzonej (VR i AR). Liczne duże firmy technologiczne pracują nad rozwojem i komercyjnym zastosowaniem metaverse.

Rand Waltzman w Washington Post (22 sierpnia 2022 r.):

"[...] Oto prawdopodobny scenariusz, który może wkrótce mieć miejsce w metaverse, środowisku wirtualnej rzeczywistości online, które jest szybko rozwijane przez Marka Zuckerberga i innych przedsiębiorców technologicznych: Kandydat polityczny wygłasza przemówienie do milionów ludzi. Podczas gdy każdy widzi myśli, że widzi tę samą wersję kandydata, w rzeczywistości wirtualnej każdy z nich widzi nieco inną wersję. Dla każdego widza twarz kandydata została subtelnie zmodyfikowana, aby przypominała widza. [...]"

To zarówno dobra, jak i zła wiadomość. Dobra, ponieważ pozwoli na lepszą komunikację. Straszna, ponieważ otworzy użytkowników na pełen zakres zwodniczych technik wywierania wpływu stosowanych w świecie fizycznym - i na to, co może być jeszcze bardziej intensywne, wirtualne wersje tych technik.

Metaverse zapoczątkuje nową erę masowej personalizacji wpływu i manipulacji. Zapewni potężny zestaw narzędzi do skutecznego i wydajnego manipulowania nami. Niezwykła będzie zdolność do łączenia dostosowanej manipulacji indywidualnej i masowej w sposób, który nigdy wcześniej nie był możliwy [...]"

Teza debaty: Ta Izba uważa, że Metaverse przyniesie więcej szkody niż pożytku.

Trump, Musk i Twitter

Seth Fiegerman dla CNN Business (20 listopada 2022 r.):

"Swoją sobotnią decyzją o przywróceniu osobistego konta na Twitterze byłego prezydenta Donalda Trumpa prawie dwa lata po tym, jak zostało ono trwale zbanowane, Elon Musk może pogрузić Twittera w jeszcze większym chaosie - i może o to właśnie chodzić [...]"

Niektórzy reklamodawcy wskazywali wcześniej, że mogą wstrzymać wydatki na platformie, jeśli Trump zostanie przywrócony, potencjalnie zadając kolejny cios firmie, która generuje prawie wszystkie swoje przychody z reklam.

Przed zakupem Twittera Musk wielokrotnie powtarzał, że przywróci konto Trumpa i przemyśli podejście platformy do stałych zakazów w ramach swojej maksymalistycznej wizji "wolności słowa". Musk starał się również uspokoić marki i użytkowników, że powoła "radę ds. moderacji treści", która określi, czy Trump i inni zbanowani posiadacze kont zostaną przywrócony na platformę.

Nic nie wskazuje na to, że grupa ta została nawet utworzona, nie mówiąc już o zaangażowaniu w decyzję o przywróceniu Trumpa. Zamiast tego Musk opublikował w piątek na Twitterze ankietę, prosząc obserwujących o głosowanie, czy przywrócić konto Trumpa. "Tak" wygrało, a Musk zatweetował w sobotę: "Ludzie przemówili. Trump zostanie przywrócony. [...]"

Przez cały okres pełnienia funkcji prezydenta Trump był najbardziej znanym i często najbardziej kontrowersyjnym użytkownikiem platformy, zmuszając Twittera do zastanowienia się, jak powinien radzić sobie z siedzącym światowym przywódcą drwiącym z Korei Północnej groźbami zniszczenia nuklearnego (co było dozwolone), czy zachęcania brutalnego tłumu popierającego Trumpa do ataku na Kapitol Stanów Zjednoczonych 6 stycznia 2021 r. (za co został zbanowany)".

Teza debaty: *Ta Izba woli, aby wypowiedzi i treści użytkowników w mediach społecznościowych były regulowane przez rząd, a nie ustalane niezależnie przez platformy.*

Transformacja modeli biznesowych

Bezpłatny dostęp do informacji i dominacja mediów społecznościowych w konsumpcji wiadomości zmusiły media i platformy do ponownego przemyślenia swoich modeli biznesowych i źródeł przychodów opartych głównie na reklamach. Udane przykłady, takie jak New York Times, który przedkładał subskrypcje (zwłaszcza cyfrowe) nad reklamy, uutorowały drogę innym gazetom, ale także zmusiły firmy zajmujące się mediami społecznościowymi do ponownego przemyślenia swojej strategii. Koszty, przychody i zachęty były głównym powodem ewolucji mediów i ich treści. Jakie będą konsekwencje mediów opartych na subskrypcji?

Laura Forman w Wall Street Journal (31 października 2022 r.):

"Konsumenci spędzają rekordową liczbę godzin w mediach społecznościowych, ale platformy mają ostatnio trudności z czerpaniem zysków z tego czasu. Od dawna dynamicznie rozwijające się firmy zajmujące się reklamami online, które w przeszłości były głównym sposobem zarabiania pieniędzy przez firmy z branży mediów społecznościowych, załamały się w tym roku dzięki słabnącej gospodarce i zmianom w śledzeniu reklam wprowadzonym przez Apple, które utrudniły platformom wykazanie zwrotu z inwestycji reklamodawców

[...] Czy platforma społecznościowa z największą liczbą użytkowników (Meta, zbiorowo) będzie najlepsza w grze subskrypcyjnej? A może ta, która cieszy się największą ilością

spędzonego czasu (TikTok firmy ByteDance)? A może ten, który jest używany raczej do pracy niż do zabawy (Twitter Elona Muska)? Jeśli branża randek online czegoś nas nauczyła, konsumenci prawdopodobnie nadal będą korzystać z wielu usług, ale zdecydują się płacić za jedną lub dwie, na których najbardziej im zależy w danym momencie.

Sugerowałoby to, że całkowita liczba użytkowników może być mniej istotna niż zaangażowanie. [...] Subskrybenci mogą nigdy nie być tak dochodowi dla platform mediów społecznościowych, jak ich reklamodawcy, ale bez nich sektor będzie miał trudności z rozwojem".

Teza debaty: *Ta Izba woli modele oparte na reklamach od modeli opartych na subskrypcji w celu finansowania mediów informacyjnych.*

Podsumowanie

- a) Media pełnią cztery ważne role:
  1. Informacje
  2. Rozrywka
  3. Forum publiczne
  4. Watchdog

- b) Media ewoluowały i zmieniały się głównie dzięki postępowi technologicznemu, który spowodował obniżenie kosztów produkcji i dystrybucji wiadomości, a także dzięki przemianom społecznym, które pozwoliły ludziom spędzać więcej czasu na wypoczynku i zaangażowaniu społecznym lub politycznym.

- c) Fake newsy są częścią dezinformacji, która wykorzystuje podobieństwo do formatu wiadomości, silne przekazy emocjonalne, uprzedzenia i uprzedzenia użytkowników, a także ich wirusowość i trudność w moderowaniu ogromnych ilości informacji. Istnieją konkurencyjne i uzupełniające rozwiązania testowane na całym świecie, np. algorytmy prewencyjne, etykietowanie, crowdsourcing lub zakazy prawne.

- d) Do najważniejszych interesariuszy na rynku mediów należą
  1. Właściciele mediów (państwo, właściciele prywatni, specjalne grupy interesów)
  2. Konsumenci mediów
  3. Pracownicy mediów (w tym dziennikarze)
  4. Partnerzy strategiczni mediów (źródła, informatorzy, sponsorzy)
  5. Interesariusze nowych mediów (np. influencerzy, platformy)

- e) Neutralność i obiektywizm w mediach jest oczekiwanym ideałem niemożliwym do osiągnięcia ze względu na nieodłączne uprzedzenia, sprzeczne i silne interesy oraz zachęty, a także złożoną naturę prawdy i rzeczywistości. Istnieje wiele stosowanych modeli neutralności (np. zasada bezstronności BBC, doktryna uczciwości, AllSides.com itp.)

Tematy debat do wykorzystania w klasie

- 1) Ta Izba preferuje media społecznościowe (np. Facebook) do manipulowania kanałami informacyjnymi użytkowników w celu promowania treści, które są sprzeczne z ich przekonaniem.
- 2) Ta Izba woli świat, w którym wszystkie serwisy informacyjne ujawniają swoje poglądy polityczne i rezygnują z bezstronności
- 3) Ta Izba woli świat bez finansowanych przez państwo organizacji informacyjnych (np. SABC, BBC, Al-Jazeera, Deutsche Welle itp.).
- 4) Ta Izba zakazałaby reklam politycznych w mediach społecznościowych
- 5) Ta Izba ta będzie ścigać produkcję, dystrybucję i udostępnianie fałszywych wiadomości
- 6) Ta Izba uważa, że media społecznościowe (np. Facebook, Twitter) powinny aktywnie usuwać ze swoich platform treści, które uznają za fałszywe wiadomości.
- 7) Ta Izba uważa, że progresywni aktywiści powinni używać deepfake'ów, aby wspierać swoją sprawę
- 8) Ta Izba narzuciłaby parytety płci w debatach medialnych
- 9) Ta Izba uważa, że dyrektorzy generalni głównych firm informacyjnych powinni być wybierani w demokratycznych wyborach
- 10) Ta Izba preferuje modele oparte na reklamach niż modele oparte na subskrypcji dofinansowania mediów informacyjnych
- 11) Ta Izba wymagałaby od platform mediów społecznościowych płacenia wydawcom wiadomości za udostępnianie ich historii.
- 12) Izba zakazałaby relacjonowania przez media trwających procesów celebrytów

Dalsza lektura

1. Understanding Media and Culture: An Introduction to Mass Communication, 2016, University of Minnesota Libraries Publishing,

<https://open.lib.umn.edu/mediaandculture/>.

2. Światowy indeks wolności prasy 2021

<https://rsf.org/en/2021-world-press-freedom-index-journalism-vaccine-against-disinformation-blocked-more-130-countries>

3. Fake News, Bente Kalsnes, 2018, Oxford Research Encyclopaedia,

<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.809> Dostęp:
<https://oxfordre.com/communication/communication/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-809>

4. Cyfrowy raport informacyjny 2022

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022>

5. Indeks własności mediów głównego nurtu w USA:

<https://projects.iq.harvard.edu/futureofmedia/index-us-mainstream-media-ownership>

Nowa Edukacja Globalna

Środowisko i zmiany klimatu

Środowisko i zmiana klimatu

"Pewnego dnia, być może już niedługo, mieszkańcy cieplejszej, bardziej niebezpiecznej i biologicznie mniejszej planety niż ta, na której żyłem, będą prawdopodobnie zastanawiać się, co ty i ja myśleliśmy lub czy w ogóle używaliśmy naszych mózgów".

John Steinbeck

Globalne ocieplenie to coś, z czym prawie każdy jest zaznajomiony, jednak większość z nas nie wie, czym ono jest. Niektórzy mogą w to nie wierzyć, niektórzy mogą być przytłoczeni, inni przygnębieni, a jeszcze inni po prostu nie dbają o to. Zadaje się wiele pytań, ale nie ma na nie wystarczających odpowiedzi. Globalne ocieplenie jest wszechobecne, ale tak wiele osób wciąż nie zdaje sobie z tego sprawy.

Jeśli pójdziesz na ulicę i zapytasz nieznanego, czym jest globalne ocieplenie, prawdopodobnie odpowie, ale jeśli zapytasz go, jakie są jego skutki, szanse na uzyskanie trafnej odpowiedzi są niewielkie. Jednym z największych problemów jest to, że ludzie nie wiedzą, jak globalne ocieplenie wpływa na nich samych. Co więcej, naukowcy też czasami są zdezorientowani. Znajduje to również odzwierciedlenie w społeczności debatanckiej. Nikt nie będzie się spierał, że zmiany klimatyczne mają miejsce i są złe, debatujący będą spierać się na temat sposobów zapobiegania zmianom klimatycznym. Często mają jednak trudności z przedstawieniem rzeczywistych sytuacji, skutków i sytuacji z życia codziennego.

Moduł ten ma na celu pokazanie najsurowszej formy zmian klimatu, aby zabrać Cię do obszarów, w których naukowcy dopiero zaczęli odkrywać nowe zagrożenia i wyzwania. Moduł przyniesie wiele przykładów z różnych lokalizacji geograficznych, kultur i ekosystemów. Spróbuje także pokazać światło w tunelu i rozbudzić wiarę w naukę. Globalne ocieplenie to obszar faktów. Fakty można łatwo obalić innymi faktami, ale jeśli ich brakuje, ten moduł zapewni kilka ćwiczeń, aby to zrobić.

Kluczowe kwestie

Moduł obejmuje następujące obszary i pytania

- 1) Czym jest globalne ocieplenie? Jak możemy je zidentyfikować?
- 2) Jakie są możliwe scenariusze? Co jest najbardziej niebezpieczne w globalnym ociepleniu?
- 3) Które zjawiska klimatyczne nie są spowodowane globalnym ociepleniem? Co już spowodowało globalne ocieplenie? Dlaczego ludzie w krajach rozwiniętych powinni się tym przejmować?
- 4) Czym jest efekt kaskadowy globalnego ocieplenia? Czym jest migracja klimatyczna i kogo dotyczy?
- 5) Jak globalne ocieplenie wpływa na rośliny? Co wyższe temperatury oznaczają dla rolnictwa?
- 6) Jaka jest rola ekosystemów? Jak na nie wpływają? Co się stanie, jeśli zmiany klimatu je zniszczą?
- 7) Jak walczyć ze zmianami klimatu? Jakich narzędzi mogą użyć politycy?
- 8) Czym jest geoinżynieria? Czy może nas uratować?
- 9) Dlaczego tak trudno jest walczyć ze zmianami klimatu? Czy pętla sprzężenia zwrotnego jest naprawdę tak dużym problemem?

Kluczowe pojęcia

Globalne ocieplenie - Globalne ocieplenie to długoterminowe ocieplenie ogólnej temperatury planety. Choć ten trend ocieplenia trwa już od dłuższego czasu, jego tempo. Znacznie wzrosła w ciągu ostatnich stu lat z powodu spalania paliw kopalnych. Wraz ze wzrostem populacji ludzkiej wzrosła również ilość spalanych paliw kopalnych.

Klimat - Klimat to długoterminowy wzorzec pogody na danym obszarze. Oznacza to na przykład, że możemy powiedzieć, że klimat zimą w Europie Środkowej jest zimny, z opadami śniegu, temperaturami poniżej zera itp.

Pogoda - stan powietrza i atmosfery w określonym czasie i miejscu. Po prostu, jeśli wyjrzysz przez okno, możesz powiedzieć, jaka jest pogoda, ale nie możesz powiedzieć, że jest to klimat tego regionu.

Ekologia - to nauka o związkach między żywymi organizmami, w tym ludźmi, a ich środowiskiem fizycznym; ma na celu zrozumienie istotnych powiązań między roślinami i zwierzętami a otaczającym je światem.

Ekosystem - to obszar geograficzny, w którym rośliny, zwierzęta i inne organizmy, a także pogoda i krajobraz współpracują ze sobą, tworząc bańkę życia. Świat składa się z milionów ekosystemów, które razem tworzą biosferę.

Pętla sprzężenia zwrotnego - opisuje wzajemne powiązania w przyrodzie. Ekosystemy są ze sobą niezwykle powiązane i jeśli spowodujemy coś w jednym z nich, może to całkowicie zniszczyć drugi lub spowodować jego rozkwit. Mechanizm ten opisuje, co by się stało, gdyby pszczoły wyginęły. Wiemy, że stracilibyśmy około 50% wszystkich upraw, ale co jeszcze się stanie, nie zostało jeszcze odkryte. Mechanizm ten jest szalenie złożony, ponieważ nikt nie wie, co może się stać, jeśli góry lodowe w Nepalu stopnieją itp. Jest to prawdopodobnie największe wyzwanie dla naukowców, aby odkryć te wzajemne powiązania.

Czym jest globalne ocieplenie?

Od czasu rewolucji przemysłowej globalna roczna temperatura wzrosła łącznie o nieco ponad 1 stopień Celsjusza. Pomiedzy rokiem 1880 - rokiem, w którym rozpoczęto dokładne rejestrowanie - a rokiem 1980, wzrastała ona średnio o 0,07 stopnia Celsjusza co 10 lat. Jednak od 1981 r. tempo wzrostu wzrosło ponad dwukrotnie: W ciągu ostatnich 40 lat globalna roczna temperatura wzrastała o 0,18 stopnia Celsjusza na dekadę.

Rezultat? Planeta, która nigdy nie była cieplejsza. Dziewięć z 10 najcieplejszych lat od 1880 roku miało miejsce od 2005 roku, a 5 najcieplejszych lat w historii miało miejsce od 2015 roku.

Globalne ocieplenie występuje, gdy dwutlenek węgla (CO₂) i inne zanieczyszczenia powietrza, takie jak metan, gromadzą się w atmosferze i pochłaniają światło słoneczne i promieniowanie słoneczne., które odbija się od powierzchni Ziemi. Cząsteczki te blokując promieniowaniu słonecznemu wydostanie się poza atmosferę. Normalnie promieniowanie to powinno wydostać się w przestrzeń kosmiczną, ale te zanieczyszczenia, które mogą utrzymywać się w atmosferze przez setki lat, zatrzymują ciepło i powodują, że planeta staje się coraz gorętsza.

Te zatrzymujące ciepło zanieczyszczenia - w szczególności dwutlenek węgla, metan, podtlenek azotu, para wodna i syntetyczne gazy fluorowane - znane są jako gazy cieplarniane (GHG), a ich wpływ nazywany jest efektem cieplarnianym.

Chociaż naturalne cykle i fluktuacje powodowały zmiany klimatu Ziemi kilka razy w ciągu ostatnich 800 000 lat, obecna era globalnego ocieplenia jest bezpośrednio związana z działalnością człowieka - w szczególności ze spalaniem paliw kopalnych, takich jak węgiel, ropa naftowa, benzyna i gaz ziemny, co powoduje efekt cieplarniany.

Na całym świecie najwięcej emisji jest powodowanych przez zużycie energii (41,7%), transport (16,2%) i rolnictwo (18,4%).

Możliwe scenariusze

Duża część nauki to przewidywania. Tworzą one, jak będzie wyglądał świat, a przynajmniej gdzie zostaną przydzielone zasoby. Niestety trudno jest stworzyć dokładną prognozę. W kontekście globalnego ocieplenia można znaleźć setki prognoz, z których niektóre są bardziej optymistyczne, podczas gdy inne przewidują okrutną i powolną śmierć bez szans na ratunek. Jedno jest pewne, wszystkie zakończą się do roku 2050 lub 2100.

Te dwa nie zostały wybrane przypadkowo, to one wyznaczyły granice dla ludzkości. Oba są związane z różnymi temperaturami. Pokażmy pokrótce niektóre z nich

Wzrost o 2°C

Prognozy mówią, że 400 milionów ludzi straci dostęp do wody. Większość gór lodowych stopi się. W Indiach fale upałów byłyby o 32* silniejsze, trwałyby o 5* dłużej i dotknęłyby o 93* więcej osób. Taki wzrost zmniejszyłby zbiory upraw o 20%, co spowodowałoby jeszcze większe problemy w przypadku wzrostu liczby ludności.

Wzrost temperatury o 3°C

Spowodowałyby trwałą suszę w Europie i wydłużyłyby okres suszy w Ameryce Południowej do 18 miesięcy. Skutki dla większości ekosystemów byłyby śmiertelne, a większość tych regionów nie miałaby warunków do życia.

Wszystko to wydaje się tak nierealne, że ludzie nie chcą w to wierzyć, co idzie w parze z innym czynnikiem. Te na wpół śmiertelne lub śmiertelne skutki pojawiają się głównie około 2100 roku, na tym badania kończą swoje prognozy, ponieważ albo rozwiążemy problem zmian klimatu, albo się udusimy. Poczucie oddalenia sprawia, że ludzie myślą, że to nie ich problem, co prowadzi do niskiej motywacji do walki ze zmianami klimatu i inwestowania w nie pieniądze. Stanowi to pierwszą barierę w walce z globalnym ociepleniem.

Globalne ocieplenie i przyroda

Natura jest pierwszą i jedyną linią obrony przed zgubnym wpływem ludzi. Ewoluuje i dostosowuje się szybko, ale czasami nie jest w stanie nadążyć za szybkością emitowanych emisji. Ta część skupia się na tym, jak globalne ocieplenie potęguje katastrofy i jak poważne mają one konsekwencje.

Katastrofy naturalne wkraczają w nasze życie coraz częściej i z coraz większą intensywnością. Jest to jeden z niewielu bezpośrednich skutków globalnego ocieplenia. Zmiany klimatu same w sobie ich nie powodują, ale wzmacniają ich skutki. W przeszłości ludzie kategoryzowali katastrofy według lat, co oznaczało, że niektóre były powodziami stuletnimi (oznacza to, że jest to powódź, która ma średnio 1 na 100 szans (1% prawdopodobieństwa), że zostanie równa lub przekroczona w danym roku), inne powodziami pięciusetletnimi, jednak w ciągu ostatnich kilku lat możemy zauważyć, że przestało to działać. W USA tylko w tym stuleciu miały miejsce trzy huragany oznaczone jako pięćsettyśięczne.

Temperatury podczas fal upałów dochodzą nawet do 50°C. Ostatnia fala upałów w Indiach i Pakistanie wywołała efekt łańcuchowy na całym świecie. Jeśli sprawdzisz w Google, ile osób zmarło z powodu upałów w tym okresie, prawdopodobnie będziesz zaskoczony, że było to "tylko" 90 osób. Ważne jest, aby zauważyć, że zgony te zostały bezpośrednio oznaczone przez lekarza jako "spowodowane falą upałów", ale w rzeczywistości znacznie więcej osób zmarło i umrze z powodu długoterminowych konsekwencji. W takim środowisku, gdy ciało jest narażone na wysoką temperaturę, wzrasta presja na organizm, co może powodować inne choroby, ponieważ odporność organizmu jest osłabiona. Jest to najbardziej widoczna część fali upałów, ale to, co było przed i po, jest ważną częścią, która może nam pokazać, dlaczego globalne ocieplenie jest takim problemem. Wszystko zaczęło się od zmniejszonych opadów deszczu (Indie 71%, Pakistan 62%), które stworzyły idealne warunki dla masowych i długotrwałych fal upałów. Podwyższone temperatury i brak wody spowodowały spadek plonów o 15-30% (Indie produkują 12,5% światowej produkcji zboża), co z pewnością stanowi problem, biorąc pod uwagę, że światowa produkcja zboża już ucierpiała w wyniku wojny w Ukrainie.

Rząd Indii chciał zwiększyć eksport zboża, aby wypełnić lukę powstałą w wyniku braku ukraińskiego zboża, jednak nagle nie miał wystarczająco dużo dla siebie. Na światowym rynku już wcześniej brakowało dostaw żywności, ale zmiany klimatyczne jeszcze bardziej to pogłębiły.

W tym samym roku w Chinach potężne opady deszczu spowodowały powódzie, w wyniku których 30 milionów akrów nie mogło zostać obsadzonych, a wiele innych zostało zniszczonych. W sumie spowodowało to spadek plonów o 20%. To zapoczątkowało "kaskadę upraw". W tym momencie cały świat zaczął odczuwać skutki, ceny pszenicy wzrosły. Kraje afrykańskie, takie jak Kenia, Somalia, Etiopia, które są w dużym stopniu uzależnione od rosyjsko-ukraińskiej pszenicy (ok. 40% importu), miały trudności z pokryciem zapotrzebowania na żywność, a liczba osób dotkniętych skrajnym głodem podwoiła się do 23 milionów.

Im bardziej brakowało pszenicy, tym więcej krajów wprowadzało zakazy eksportu pszenicy, co oznaczało mniejszą dostępność na rynku, a tym samym jeszcze wyższe ceny i mniejszą dostępność dla biednych krajów. W tym czasie obywatele europejscy i amerykańscy musieli również zmierzyć się ze skutkami globalnego ocieplenia, ponieważ ceny chleba wzrosły o 18%. W połączeniu z rosnącymi cenami żywności, rodziny zostały zmuszone do ograniczenia wydatków na produkty nieżywnościowe. Później naukowcy próbowali określić, w jakim stopniu ludzka aktywność węglowa przyczyniła się do tego wydarzenia. To właśnie wczesne, długotrwałe i suche upały sprawiły, że wydarzenie to wyróżniało się na tle fal upałów występujących wcześniej w tym stuleciu.

Obliczenia mówią, że emisje spowodowane przez człowieka zwiększyły prawdopodobieństwo takiego zdarzenia 30-krotnie. Inna prognoza mówi, że do 2050 roku fale upałów bezpośrednio zabiją 255 000 osób.

Choć już teraz może się to wydawać bardzo tragiczne, jak dotąd prześledziliśmy tylko jedną odmianę kaskady. Co gorsza, wysokie temperatury podczas fal upałów wpłynęły na góry lodowe w indyjsko-pakistańskich górach, takich jak Krakoram,

Hindukusz czy Himalaje. Topnienie gór lodowych nastąpiło w najgorszym możliwym momencie, ponieważ był to okres monsunowy, który już spowodował powódzie w Pakistanie, jednak w tym roku został on wsparty dodatkową wodą z topniejących gór lodowych. Ponownie nastąpiło tylko wzmocnienie i Pakistan ma największe powódzie w historii, które spowodowały ponad 1700 bezpośrednich ofiar śmiertelnych i szkody finansowe w wysokości 15,2 mld dolarów. Szacuje się, że na odbudowę potrzeba kolejnych 16,3 miliarda dolarów. W sumie koszt wyniesie około 10% pakistańskiego PKB (348,3 miliarda dolarów), co jest zdecydowanie znaczącą kwotą.

Co więcej, obejmuje to tylko wydatki na powrót do stanu sprzed katastrofy, jednak potrzeba więcej inwestycji i innowacji, aby zapobiec podobnym wydarzeniom w przyszłości, ponieważ są one bardziej prawdopodobne. Kolejne 8 milionów ludzi boryka się z trudnościami z powodu utraty domów, pracy itp. Stoją oni w obliczu kryzysu zdrowotnego i żywnościowego, co czyni ich niezwykle wrażliwymi interesariuszami.

Im więcej CO₂ emituje ludzkość, tym gorsze będą tego skutki. Inne badanie przewiduje, że jeśli temperatura wzrośnie o 1,5°C, szkody spowodowane powodzią wzrosną o 160-240%. Dla Pakistanu byłoby to absolutnie niszczycielskie.

Góry lodowe odgrywają znaczącą rolę w grze o zmianę klimatu. Są one rozmieszczone na całym świecie, jednak większość z nich można znaleźć na biegunie północnym i południowym. Ze względu na ich biały kolor ciepło nie jest w pełni pochłaniane, co więcej, większość jest odbijana z powrotem do atmosfery i przestrzeni kosmicznej, więc nie może przyczynić się do ocieplenia. Zdolność ta nazywana jest efektem albedo, bez którego nasza planeta byłaby zupełnie inna. Efekt albedo to "dobry gość", niemniej jednak ludzie stworzyli "złego" do walki z nim tj. efekt cieplarniany. W rzeczywistości istniał on na długo przed pojawieniem się człowieka, ale nieco go udoskonaliśmy.

Jednak ten "zły gość" powoduje, że góry lodowe topnieją. Topnienie ma potrójny efekt. Pierwszym z nich jest oczywisty wzrost poziomu morza, o którym będzie mowa później. Po drugie, w lodzie znajdują się ogromne zbiorniki metanu, który zostanie uwolniony. Jeśli Arktyka zacznie topnieć, prawdopodobnie uwolni 100 miliardów ton CO₂, co odpowiada połowie emisji wyemitowanych od uprzemysłowienia do chwili obecnej. Drugą połowę dodałby trzeci efekt, ze względu na utratę efektu albedo, pochłaniane ciepło wzrosłoby, zwiększając tym samym efekt globalnego ocieplenia.

Niektóre z powyższych zjawisk są nieodwracalne i wyznaczają czerwoną linię w naszych wysiłkach na rzecz walki ze zmianami klimatu. Co więcej, pętla sprzężenia zwrotnego czeka i ujawni swoje sekrety później, ponieważ nie jesteśmy w stanie w pełni przewidzieć, co stanie się w różnych scenariuszach.

Ćwiczenie debatanckie

Powyższy tekst stara się pokazać, że rzeczy są ze sobą niezwykle powiązane i że wydarzenia po jednej stronie świata mogą łatwo wpłynąć na drugą. Debatujący często nie zdają sobie sprawy z tych powiązań i mają trudności z wyjaśnieniem, jak coś wpływa na kogoś, typowe pytanie "Dlaczego Europejczycy powinni przejmować się falami upałów w Indiach?". Miejmy nadzieję, że jest to już jasne, jednak może się zdarzyć wiele innych wydarzeń.

W tym ćwiczeniu debatujący powinni przeprowadzić burzę mózgów i opracować pomysły, w jaki sposób następujące wydarzenia mogą wpłynąć na coś w innym miejscu. Później można przeprowadzić badania, aby udowodnić lub zakwestionować ich analizę.

Wydarzenia:

- 1) Ryby nie są w stanie rozmnażać się na Wielkiej Rafie Barrierowej
- 2) Arktyczne góry lodowe stopiły się
- 3) Pora deszczowa w Brazylii została opóźniona

Globalne ocieplenie i rolnictwo

Sadzenie, hodowla i zbiory są obecne od setek lat, ale stoją przed wyzwaniami jak nigdy dotąd. Pogoda jest bardziej niestabilna i ekstremalna, krytyczne zasoby, takie jak woda i składniki odżywcze, stają się coraz rzadsze. Rośliny, zwierzęta, a zwłaszcza ludzie, muszą się dostosować, aby przetrwać.

Każdy, kto ma podstawową wiedzę z biologii wie, że rośliny zużywają CO₂ i produkują tlen, nazywamy to fotosyntezą. Fotosynteza jest tym, co sprawia, że nasza planeta nadaje się do życia, dzięki niej powstała i utrzymuje się atmosfera. Problem polega na tym, że wymaga ona spełnienia określonych warunków. Po pierwsze potrzebna jest duża ilość wody. Jeśli jej podaż jest niska, roślina zacznie ją bardziej oszczędzać, co oznacza, że przestanie otwierać swoje pory, aby woda nie wyparowała przez nie. Mniejsze otwarcie porów oznacza, że mniej CO₂ może dostać się do rośliny, co ogranicza jego przekształcanie się w pokarm dla niej. Nazywa się to wiązaniem CO₂ i jest to jeden z głównych mechanizmów wydalania CO₂ z atmosfery. Wyższe temperatury mają podobny efekt, rośliny tworzą grubsze liście jako ochronę przed parowaniem. Obliczenia mówią, że spowodowałoby to dodanie 6,39 miliarda ton metrycznych CO₂ do atmosfery każdego roku, co odpowiada za ponad pół miliarda ton metrycznych CO₂ emisji Chin, które są największym emitentem CO₂. Kolejnym czynnikiem wpływającym na funkcje roślin jest stężenie CO₂. Intuicyjnie wyższe stężenie oznacza wyższą fotosyntezę, jednak jak zawsze nie jest to tak liniowe. Fotosynteza będzie rosła do pewnego stopnia, jednak istnieje ograniczenie stężenia CO₂, które czyni ją bardziej efektywną, po osiągnięciu tego limitu wydajność już nie wzrasta. Drugim czynnikiem jest aklimatyzacja fotosyntetyczna. Opisuje to, że niektóre rośliny po pewnym czasie zmniejszą swoją zwiększoną fotosyntezę po wystawieniu na działanie wyższych poziomów CO₂. Nie dzieje się tak w przypadku wszystkich roślin, a fotosynteza nadal pozostaje co najmniej nieco wyższa niż przy niższym poziomie CO₂. Wskazuje to jednak, że rośliny nie dostosują się tak, jak potrzebowaliby tego ludzie, i nie są wielkimi zbawcami, których szukamy.

Drugi niszczycielski efekt dotknie głównie regiony takie jak środkowa Afryka, gdzie temperatury są już wysokie. Rośliny rosnące na tym obszarze będą wykazywać wyższą produkcję cukru pod wpływem wysokich temperatur. Będą one zawierać mniej składników odżywczych niezbędnych dla ludzi. Szacuje się, że 150 milionów ludzi w krajach rozwijających się stanie w obliczu niedoboru składników odżywczych.

Ponieważ coraz mniej obszarów będzie nadawać się do uprawy roślin, intuicyjną reakcją byłoby przeniesienie pól bardziej na północ, gdzie klimat będzie podobny do tego, w którym rośliny rosną obecnie. Wyraźne przeniesienie gospodarstw z Czech do Szwecji itp. Na pierwszy rzut oka może się to wydawać genialnym pomysłem, ponieważ temperatury będą najprawdopodobniej idealne, a ponadto jest tam mnóstwo zasobów wody (przynajmniej jak dotąd). Problemem jest gleba. Obszary, na których obecnie rośnie pszenica, miały tysiące lat na wytworzenie gleby bogatej w składniki odżywcze poprzez rozkład materii roślinnej. W łagodnym klimacie wytworzenie 1 cm żyznej gleby zajmuje 200-400 lat. Do uprawy roślin potrzeba kilku centymetrów, więc żyzność pola zajęłaby wieki. Wniosek jest taki, że produkcja roślinna nie będzie w stanie się przenieść, więc musi się dostosować.

Zmiana klimatu i polityka

"Politycy, bądźcie odważni i oprzyjcie się pokusie lobbystów".

Odpowiedzialność, nikt nie chce jej brać, ale każdy chciałby mieć kogoś, kto ją ponosi. Polityka jest nieodłączną częścią globalnych zmian klimatu, politycy to ci, którzy tworzą politykę, która wpłynie na nasze życie i przyszłość naszej planety. Ważą między popularnością a odpowiedzialnością za zmiany klimatu.

Zaangażowanie polityczne dzieli się na dwa obszary, krajowy, który polega na wdrażaniu określonych polityk i międzynarodowy, w którym tworzą wizję i światowy plan walki ze zmianami klimatycznymi. Jeśli chodzi o politykę krajową, często stają przed trudnymi decyzjami, czy wdrożyć politykę i stracić część wyborców, czy nie. To ludzie zdecydują, czy planeta przetrwa, czy nie. Jak dotąd wydaje się, że większość ludzi w krajach rozwiniętych nie zdaje sobie sprawy z powagi sytuacji. Długoterminowe skutki są zbyt odległe aby były brane pod uwagę przez zwykłych ludzi. Krótkoterminowe skutki, takie jak katastrofy, w większości przypadków mają miejsce daleko lub mamy wystarczające zasoby, aby szybko się po nich zregenerować. Jednak coś już zostało zrobione i wiele rzeczy jest wdrażanych. W poniższej sekcji zostaną opisane dwa główne mechanizmy wykorzystywane do walki z emisją dwutlenku węgla.

System kredytów węglowych jest dobrze znany w Europie, ale pojawia się również w Chinach, Indiach i innych krajach. Główną ideą jest stworzenie rynku emisji dwutlenku węgla, na którym wszystkie emisje są liczone na początku. Ilość wyprodukowanego CO₂ jest następnie przekształcana w uprawnienia do emisji, które są proporcjonalnie przyznawane firmom. Jednak część z nich pozostaje do sprzedaży na aukcjach, więc ceny rosną, a zanieczyszczenie staje się droższe. Firmy te mogą następnie wyemitować tylko tyle CO₂, na ile pozwalają im uprawnienia. Jeśli muszą wyemitować więcej, muszą kupić uprawnienia, od tych firm które nie emitują ich tak dużo i nie wykorzystują w pełni swoich uprawnień. W ten sposób firmy, które zmniejszają swój ślad węglowy, mogą zyskać pieniądze jako nagrodę, podczas gdy zanieczyszczający muszą płacić więcej. Samo to nie zmniejszyłoby emisji CO₂ netto, z tego powodu panel / komitet, który rozdziela uprawnienia, zmniejsza ich ilość każdego roku. Dzięki temu z roku na rok emisje są coraz mniejsze i możemy zauważyć ogólny spadek ich poziomu.

Jest to skuteczny sposób redukcji, jednak jest on dość powolny i ma kilka wad. Firmy, które są objęte tym systemem, tracą przewagę konkurencyjną nad tymi, które są poza nim, ponieważ ich wydatki na produkcję są znacznie niższe. Można to łatwo zwalczyć w ramach systemu, wdrażając granicę emisji dwutlenku węgla. Granica emisji dwutlenku węgla zmusza producentów, którzy nie są objęci systemem kredytów, do płacenia za CO₂ emitowany podczas importu na rynek emisji dwutlenku węgla. Cena emisji jest określana przez cenę uprawnień. Zarobione pieniądze są następnie wykorzystywane do zielonej transformacji. Jednak gdy firmy znajdujące się na rynku objętym systemem emisji chcą z niego eksportować, nadal muszą płacić za uprawnienia. Konkurują wówczas z innymi firmami w krajach nieobjętych tym systemem, które nie muszą tego robić. Powoduje to, że ich produkty mają znacznie wyższą cenę.

Ponownie dochodzimy do punktu, w którym ludzie będą decydować o naszym klimacie. Albo będą kupować tanie, ale zanieczyszczające środowisko produkty, albo będą musieli zapłacić więcej za bardziej ekologiczne.

Drugą najczęściej stosowaną polityką jest podatek węglowy. Jego wdrożenie jest znacznie łatwiejsze niż stworzenie rynku emisji dwutlenku węgla, co jest prawdopodobnie powodem, dla którego ponad 60 krajów wdrożyło ten system. Podstawowy mechanizm opiera się na wycenie każdej tony wyemitowanego CO₂ za pomocą znacznika cenowego, producenci muszą następnie wyraźnie określić, ile CO₂ zostało wyemitowane podczas procesu produkcyjnego i zapłacić wymaganą kwotę pieniędzy.

System ten wiąże się również z kilkoma problemami. Głównym problemem jest to, że ogólna produkcja CO₂ nie jest obniżana, ponieważ nikt nie może powiedzieć, że należy zaprzestać emisji na pewnym poziomie, po prostu trzeba zapłacić więcej pieniędzy. W porównaniu z systemem kredytowym nie można również przyznać im mniej uprawnień, więc mogą pozostać na tym samym poziomie.

Podatek węglowy jest często ulepszany poprzez zastosowanie opodatkowania progresywnego. Polega to na tym, że cena za każdą tonę CO₂ nie jest taka sama - im więcej produkujesz, tym droższe się to staje.

Ćwiczenie: Debata na temat sprzeciwu wobec podatku węglowego

Ściągawka i zasady:

Sprzeciw wobec podatku węglowego: Kluczowi aktorzy i argumenty

1. Przemysł energetyczny (paliwa kopalne)

Argument: Zwiększone koszty operacyjne i zmniejszona konkurencyjność z powodu wyższych podatków od emisji dwutlenku węgla.

Kontrargument: Podatek węglowy zachęca do innowacji w zakresie czystej energii, potencjalnie prowadząc do długoterminowych korzyści dla branży poprzez inwestycje w zrównoważone źródła energii.

2. Konsumenci i ogół społeczeństwa

Argument: Obawy o wzrost cen energii i towarów, nieproporcjonalnie wpływający na gospodarstwa domowe o niższych dochodach.

Kontrargument: Dochody z podatku węglowego mogłyby być redystrybuowane w celu złagodzenia wpływu na konsumentów, zwłaszcza wrażliwe populacje, poprzez rabaty lub finansowanie usług publicznych.

3. Niektóre rządy i przywódcy polityczni

Argument: Obawa przed niekorzystną sytuacją gospodarczą w stosunku do krajów bez podatku węglowego, prowadzącą do utraty miejsc pracy i delokalizacji przemysłu.

Kontrargument: Współpraca międzynarodowa i dostosowanie granic mogą wyrównać szanse, podczas gdy inwestycje w zielone technologie mogą tworzyć miejsca pracy i prowadzić do dywersyfikacji gospodarczej.

4. Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP)

Argument: Nieproporcjonalny wpływ ze względu na niższe marże zysku i mniejszą elastyczność w zakresie absorpcji lub przenoszenia dodatkowych kosztów.

Kontrargument: Zwolnienia, niższe stawki dla MŚP lub programy pomocowe mogą pomóc złagodzić skutki, zachęcając MŚP do innowacji i zwiększenia efektywności energetycznej.

Struktura ćwiczeń

Przygotowanie: stwórz 5 stron. 1 strona opowiada się za podatkiem węglowym, 4 strony przyjmują role przypisane powyżej. Są oni proszeni o przygotowanie wystąpień otwierających (5 minut), rundy kontrargumentacyjnej to, co usłyszeli (4 minuty) i wystąpień zamykających (2 minuty).

Wypowiedzi otwierające

Każda ze stron przedstawia swoje główne argumenty, wyjaśniając, dlaczego ich zdaniem sprzeciw wobec podatku węglowego jest uzasadniony lub błędny.

Runda kontrargumentacyjnej

Uczestnicy odnoszą się do argumentów strony przeciwnej, wykorzystując dane, przykłady i strategiczne kontrargumenty w celu wzmocnienia swojej pozycji.

Pytania i odpowiedzi (Q&A)

Zespoły lub pojedyncze osoby zadają sobie nawzajem pytania, wzywając ich do obrony swojego stanowiska i krytycznego myślenia o implikacjach swoich argumentów.

Oświadczenia końcowe

Podsumuj kluczowe punkty poruszone podczas debaty, podkreślając siłę argumentów i znaczenie uwzględnienia różnych perspektyw

Studium przypadku: Sprzeczności polityki energetycznej w Chinach

Polityka energetyczna Chin jest prowadzona zarówno przez przeciwników, jak i zwolenników zdecydowanych działań w sprawie zmian klimatu. Kraj ten nadal uruchamia elektrownie węglowe i gazowe, ale jest także światowym liderem w instalacji paneli słonecznych. Jak można wyjaśnić tę sprzeczność?

Wzrost gospodarczy a zrównoważony rozwój środowiska

Imperatyw wzrostu gospodarczego: Gwałtowna industrializacja i urbanizacja Chin w ciągu ostatnich kilku dekad były w dużym stopniu uzależnione od węgla, najbardziej wysokoemisyjnego paliwa kopalnego. Węgiel stanowi znaczną część koszyka energetycznego Chin, napędzając ich gospodarkę, która stała się drugą co do wielkości na świecie. To uzależnienie od węgla doprowadziło do poważnej degradacji środowiska i problemów zdrowotnych spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza. Nacisk na zrównoważony rozwój środowiska: W odpowiedzi na krajową i międzynarodową presję, Chiny dokonały znacznych inwestycji w odnawialne źródła energii, takie jak energia wiatrowa, słoneczna i wodna. Chiny są światowym liderem w produkcji i inwestycjach w energię odnawialną, dążąc do ograniczenia emisji dwutlenku węgla do 2030 roku i osiągnięcia neutralności węglowej do 2060 roku. Jednak ciągły rozwój energetyki węglowej w niektórych regionach jest przykładem sprzeczności między celami gospodarczymi a zobowiązaniami środowiskowymi.

Innowacja a starsze systemy

Innowacje w zakresie zielonych technologii: Chiny są liderem w dziedzinie zielonych technologii, w tym pojazdów elektrycznych (EV), magazynowania baterii i technologii energii odnawialnej. Sektory te otrzymały znaczące wsparcie ze strony państwa, pokazując potencjał Chin do przeprowadzenia globalnej transformacji energetycznej. Zmagania ze starszymi systemami: Pomimo tych postępów, chiński sektor energetyczny jest nadal zdominowany przez przedsiębiorstwa państwowe (SOE), które są zainteresowane tradycyjnymi źródłami energii. Te starsze systemy i związana z nimi biurokracja często opierają się zmianom, spowalniając przejście na czystsze źródła energii.

Strategia geopolityczna

Import i bezpieczeństwo energii: Na chińską strategię energetyczną wpływa również potrzeba zapewnienia stabilnego importu energii, w szczególności ropy naftowej i gazu, z regionów niestabilnych politycznie. Zależność ta ukształtowała politykę zagraniczną i strategię inwestycyjną Chin, w tym Inicjatywę Pasa i Szlaku (BRI), która ma na celu zabezpieczenie zasobów i szlaków energetycznych na całym świecie. Eksport technologii energetycznej: W ramach swojej strategii geopolitycznej Chiny eksportują swoją technologię energii odnawialnej i możliwości rozwoju infrastruktury. To nie tylko otwiera nowe rynki dla chińskich firm, ale także zwiększa ich wpływ na globalny krajobraz energetyczny.

Nowa Edukacja Globalna

Tożsamość, Kultura, Religia i
Przekraczanie granic

Tożsamość, Kultura, Religia i Przekraczanie granic

Budowanie uznania dla różnorodności i zdolności do solidarności, tworzenie przestrzeni dla młodych ludzi, aby mogli zobaczyć, w jaki sposób ich własna tożsamość jest powiązana z prądami władzy i przywilejów.

Wprowadzenie:

W świecie, który staje się coraz bardziej zróżnicowany, ważne jest, aby młodzi ludzie rozwijali zrozumienie i docenianie różnych kultur, religii i tożsamości. Moduł ten bada złożoną interakcję między tymi pojęciami oraz sposoby, w jakie krzyżują się one z władzą i przywilejami. Angażując się w te kwestie, uczniowie rozwiną zdolność do solidarności z innymi, którzy mogą mieć inne pochodzenie i perspektywę.

Moduł opiera się na trzech kluczowych tematach: tożsamości, kulturze i religii. Każdy temat będzie badany przez pryzmat przekraczania granic, które mogą przybierać różne formy, w tym granice fizyczne, granice kulturowe i hierarchie społeczne. Poprzez serię interaktywnych zajęć, dyskusji i ćwiczeń refleksyjnych, studenci będą badać pytania takie jak:

1. Jakie czynniki kształtują naszą tożsamość i jak te tożsamości krzyżują się z władzą i przywilejami?
2. Czym jest kultura i jak różne praktyki kulturowe kształtują nasze doświadczenie świata?
3. Jaką rolę odgrywa religia w kształtowaniu indywidualnej i zbiorowej tożsamości i jak krzyżuje się ona z innymi formami władzy i przywilejów?
4. W jaki sposób przekraczanie granic, zarówno fizycznych, jak i symbolicznych, wpływa na naszą tożsamość, kulturę i religię?
5. Jak możemy rozwinąć głębsze zrozumienie i docenienie różnorodności oraz wykorzystać to zrozumienie do promowania sprawiedliwości społecznej i solidarności?

W trakcie całego modułu studenci będą zachęceni do refleksji nad własną tożsamością i doświadczeniami oraz do zastanowienia się, w jaki sposób są one kształtowane przez otaczający ich świat. Angażując się w te złożone kwestie w przemyślany i empatyczny sposób, studenci rozwiną głębsze zrozumienie świata oraz większą zdolność do solidarności i sprawiedliwości społecznej.

Kluczowe kwestie i pojęcia:

Kluczowe kwestie: (Główne pytania poruszane w tym module obejmują)

1. W jaki sposób różne czynniki, takie jak rasa, płeć, seksualność i klasa, kształtują naszą tożsamość i jak te tożsamości krzyżują się z władzą i przywilejami?
2. W jaki sposób praktyki i przekonania kulturowe kształtują nasze doświadczenie świata i jak możemy rozwinąć głębsze zrozumienie i docenienie różnorodności kulturowej?
3. W jaki sposób religia krzyżuje się z innymi formami władzy i przywilejów oraz jak możemy tworzyć przestrzenie dla dialogu międzywyznaniowego i zrozumienia?
4. W jaki sposób przekraczanie granic, zarówno fizycznych, jak i symbolicznych, wpływa na naszą tożsamość, kulturę i religię oraz jak możemy promować sprawiedliwość społeczną i solidarność ponad tymi granicami?
5. Jak możemy zbudować bardziej inkluzywne i sprawiedliwe społeczeństwo i jaką rolę w tym procesie odgrywają młodzi ludzie?

Kluczowe pojęcia: (Następujące pojęcia są kluczowe dla modułu)

1. **Tożsamość:** cechy, przekonania i wartości, które definiują jednostkę lub grupę jednostek.
2. **Kultura:** wspólne praktyki, przekonania i wartości społeczności, w tym jej język, sztuka i tradycje.
3. **Religia:** system wierzeń i praktyk, które zapewniają jednostkom poczucie celu i połączenia z wyższą siłą.
4. **Władza:** zdolność wpływania na innych i kształtowania otaczającego nas świata.
5. **Przywilej:** niezastuzone korzyści lub przywileje przyznawane niektórym osobom lub grupom w oparciu o ich tożsamość społeczną.
6. **Intersekcjonalność:** koncepcja, zgodnie z którą tożsamości społeczne, takie jak rasa, płeć, seksualność i klasa, przecinają się i wchodzą ze sobą w interakcje, kształtując doświadczenia i możliwości jednostek.
7. **Solidarność:** poczucie wspólnego celu i zaangażowanie w promowanie sprawiedliwości społecznej i równości.

8. **Przekraczanie granic:** przemieszczanie się jednostek przez fizyczne lub symboliczne granice, które może mieć głęboki wpływ na tożsamość, kulturę i religię.
9. **Różnorodność:** obecność szeregu różnych tożsamości społecznych, perspektyw i doświadczeń.
10. **Inkluzja:** aktywny i celowy proces tworzenia przestrzeni, które przyjmują i doceniają różnorodność oraz promują równość i sprawiedliwość społeczną.

Bloki zawartości:

Ubóstwo

Definicja

Ubóstwo to stan charakteryzujący się brakiem podstawowych zasobów, w tym żywności, schronienia, odzieży oraz dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej. Ubóstwo może być spowodowane szeregiem czynników, w tym nierównością ekonomiczną, niestabilnością polityczną i wykluczeniem społecznym. Ubóstwo jest często mierzone w kategoriach dochodu lub konsumpcji, a próg ubóstwa różni się w zależności od kraju i regionu.

Ewolucja/tło historyczne

Ubóstwo było uporczywym problemem w całej historii ludzkości, ale jego przyczyny i rozwiązania ewoluowały z biegiem czasu. We wczesnym okresie nowożytnym ubóstwo często przypisywano osobistym uchybieniom moralnym lub karze boskiej, a dobroczynność była postrzegana jako główne rozwiązanie. W XIX wieku rozwój kapitalizmu przemysłowego i urbanizacji doprowadził do nowych form ubóstwa, a reformatorzy społeczni zaczęli opowiadać się za interwencją rządu i sieciami bezpieczeństwa socjalnego. W połowie XX wieku koncepcja rozwoju pojawiła się jako kluczowa strategia walki z ubóstwem, a programy pomocowe i organizacje międzynarodowe zostały stworzone w celu wspierania wzrostu gospodarczego i postępu społecznego na globalnym Południu.

Dowody empiryczne:

Istnieje wiele przykładów ubóstwa na całym świecie, ale niektóre z najbardziej dotkliwych przypadków występują w Afryce Subsaharyjskiej, Azji Południowej i Ameryce Łacińskiej. Na przykład w Afryce Subsaharyjskiej prawie połowa ludności żyje poniżej granicy ubóstwa, a dostęp do podstawowych usług, takich jak opieka zdrowotna i edukacja, jest często ograniczony. W Indiach, pomimo szybkiego wzrostu gospodarczego w ostatnich latach, miliony ludzi nadal żyją w skrajnym ubóstwie, a nierówności pozostają głównym wyzwaniem. W Ameryce Łacińskiej ubóstwo jest

często powiązane z wykluczeniem społecznym i dyskryminacją społeczności tubylczych i afro-koczowniczych.

Aby zaradzić ubóstwu, opracowano szereg podejść, w tym sieci bezpieczeństwa socjalnego, programy mikrofinansowania i ukierunkowane inicjatywy pomocowe. Jednym z godnych uwagi przykładów są Milenijne Cele Rozwoju, zestaw ośmiu globalnych celów rozwojowych przyjętych przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2000 r., które obejmowały zmniejszenie skrajnego ubóstwa i głodu, poprawę edukacji i opieki zdrowotnej oraz promowanie równości płci. Chociaż w niektórych obszarach poczyniono postępy, wiele z tych celów pozostaje niezrealizowanych, a ubóstwo i nierówności nadal stanowią główne wyzwania w wielu częściach świata.

Rozwój

Definicja

Rozwój odnosi się do procesu postępu gospodarczego i społecznego, w tym poprawy standardów życia, opieki zdrowotnej, edukacji i innych kluczowych wskaźników. Rozwój jest często postrzegany jako sposób radzenia sobie z ubóstwem i nierównościami i jest zwykle mierzony w kategoriach wzrostu gospodarczego i wskaźników rozwoju społecznego, takich jak wskaźnik rozwoju społecznego.

Ewolucja/tło historyczne

Koncepcja rozwoju pojawiła się w połowie XX wieku jako kluczowa strategia walki z ubóstwem i promowania postępu społecznego na globalnym Południu. Było to częściowo spowodowane ruchem dekolonizacyjnym, który podkreślił nierówności gospodarcze i społeczne utrwalone przez kolonializm. Międzynarodowe programy pomocowe i organizacje rozwojowe, takie jak Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy, zostały stworzone w celu wspierania wzrostu gospodarczego i postępu społecznego w krajach rozwijających się.

Model rozwoju był jednak krytykowany za nacisk na wzrost gospodarczy kosztem kwestii społecznych i środowiskowych, a także za poleganie na podejściu odgórnym i podmiotach zewnętrznych. W ostatnich latach rośnie uznanie dla znaczenia lokalnej wiedzy, partycypacji i upodmiotowienia w procesie rozwoju, a także zmiany w kierunku bardziej zrównoważonego podejścia opartego na społeczności.

Dowody empiryczne

Istnieje wiele przykładów inicjatyw i projektów rozwojowych na całym świecie, od projektów infrastrukturalnych na dużą skalę po inicjatywy prowadzone przez społeczności. Jednym z godnych uwagi przykładów są Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ, zestaw 17 celów przyjętych przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2015 r., które mają na celu wyeliminowanie ubóstwa, ochronę planety oraz promowanie dobrobytu i dobrostanu dla wszystkich.

Pomoc

Definicja

Pomoc odnosi się do dostarczania zasobów, takich jak pieniądze, żywność lub sprzęt, krajom lub społecznościom w potrzebie, zwykle przez bogatsze kraje, organizacje międzynarodowe lub organizacje pozarządowe. Pomoc może być udzielana w różnych celach, w tym na usuwanie skutków klęsk żywiołowych, projekty rozwojowe lub ograniczanie ubóstwa.

Ewolucja/tło historyczne

Świadczenie pomocy ma długą historię, sięgającą starożytnych cywilizacji. Jednak nowoczesne programy pomocowe pojawiły się po II wojnie światowej, wraz z utworzeniem organizacji takich jak Organizacja Narodów Zjednoczonych i Bank Światowy. Podczas zimnej wojny pomoc stała się ważnym narzędziem polityki zagranicznej krajów zachodnich, które wykorzystywały ją do promowania swoich interesów i wartości w krajach rozwijających się.

krajów. Od lat 90-tych XX wieku coraz większy nacisk kładzie się na skuteczność pomocy, przechodząc w kierunku bardziej ukierunkowanych i zorientowanych na wyniki programów pomocowych.

Dowody empiryczne

Skuteczność pomocy jest przedmiotem debat i kontrowersji. Chociaż pomoc może zapewnić ważne zasoby krajom w potrzebie, może mieć również negatywne skutki, takie jak tworzenie zależności i zakłócanie lokalnych gospodarek. Studia przypadków pokazały, że pomoc może być skuteczna w osiągnięciu swoich celów, gdy jest dobrze ukierunkowana, dostosowana do priorytetów kraju odbiorcy i towarzyszy jej silne wsparcie instytucjonalne. Zdarzały się jednak również przypadki niewłaściwego wykorzystania lub marnotrawienia pomocy, co podkreśla znaczenie odpowiedzialności i przejrzystości w programach pomocowych.

Ogólnie rzecz biorąc, pomoc może być ważnym narzędziem promowania rozwoju i zmniejszania ubóstwa, ale musi być starannie zaprojektowana i wdrożona, aby osiągnąć zamierzone cele.

Sprawy bieżące

Temat tożsamości, kultury, religii i przekraczania granic stale ewoluuje, a nowe wydarzenia i wyzwania pojawiają się cały czas. Oto kilka najnowszych wiadomości, które ilustrują niektóre z bieżących kwestii i debat w tym obszarze:

Globalny kryzys uchodźczy

Świat doświadcza obecnie ogromnego kryzysu uchodźczego, z milionami ludzi wysiedlonych ze swoich domów z powodu wojen, konfliktów i prześladowań. Doprowadziło to do debat na temat polityki imigracyjnej i odpowiedzialności krajów przyjmujących wobec uchodźców.

Globalny kryzys uchodźczy jest złożoną i palącą kwestią, która nadal przyciąga uwagę społeczności międzynarodowej. Według Agencji ONZ ds. Uchodźców (UNHCR) liczba osób przymusowo przesiedlonych na całym świecie stale rosła w ciągu ostatniej dekady, osiągając nowy rekord 82,4 miliona w 2020 roku. Spośród nich 26,4 miliona to uchodźcy, a reszta to osoby ubiegające się o azyl i przesiedleńcy wewnętrzni.

Przyczyny przymusowych wysiedleń są różne, ale często obejmują konflikty, prześladowania i naruszenia praw człowieka. Wiele osób zmuszonych do opuszczenia swoich domów stoi w obliczu poważnych wyzwań i niebezpieczeństw, w tym dyskryminacji, wyzysku i przemocy. Często wymagają one pilnej pomocy, w tym schronienia, żywności, wody i opieki medycznej.

Rozwiązanie globalnego kryzysu uchodźczego wymaga współpracy i skoordynowanej reakcji ze strony społeczności międzynarodowej. Obejmuje to zapewnienie odpowiednich środków na pomoc humanitarną, wspieranie wysiłków na rzecz rozwiązywania konfliktów i zapobiegania dalszym wysiedleniom oraz promowanie polityk chroniących prawa i dobrobyt uchodźców i innych przymusowo wysiedlonych osób.

Pomimo tych wysiłków globalny kryzys uchodźczy pozostaje poważnym wyzwaniem. Trwające konflikty i niestabilność polityczna nadal powodują wysiedlenia, podczas gdy COVID-19 jeszcze bardziej spotęgowała wyzwania stojące przed uchodźcami i innymi przesiedleńcami. W związku z tym potrzeba ciągłej uwagi i działań w tej kwestii pozostaje pilna.

Islamofobia i wojna z terroryzmem

Wydarzenia z 11 września 2001 roku i późniejsze ataki terrorystyczne doprowadziły do wzrostu islamofobii i ataków na społeczności muzułmańskie. Sytuację pogorszyła wojna z terroryzmem i działania niektórych zachodnich rządów.

Islamofobia to termin używany do opisanie uprzedzeń i dyskryminacji wobec muzułmanów i islamu. Ta forma uprzedzeń stała się szczególnie widoczna w kontekście "wojny z terroryzmem", globalnego konfliktu, który rozpoczął się po atakach terrorystycznych z 11 września w Stanach Zjednoczonych.

Po atakach Stany Zjednoczone i ich sojusznicy rozpoczęli operacje wojskowe w Afganistanie, a następnie w Iraku, powołując się na potrzebę zwalczania terroryzmu i ochrony bezpieczeństwa narodowego. Działania te były jednak również krytykowane za przyczynianie się do stygmatyzacji muzułmanów i utrwalania islamofobii.

Muzułmanie i osoby postrzegane jako muzułmańskie często padali ofiarą dyskryminacji, nękania i przemocy w następstwie ataków z 11 września. Na przykład, liczba przestępstw z nienawiści przeciwko muzułmanom w Stanach Zjednoczonych gwałtownie wzrosła po atakach, a muzułmanie również stanęli w obliczu dyskryminującej polityki, w tym zakazów podróżowania i inwigilacji.

Krytycy twierdzą, że "wojna z terroryzmem" została wykorzystana do usprawiedliwienia działań, które naruszają prawa człowieka i utrwalają uprzedzenia, szczególnie wobec muzułmanów. Twierdzą oni, że koncentracja na zwalczaniu terroryzmu była często wykorzystywana do atakowania społeczności muzułmańskich, zarówno w USA, jak i za granicą, bez odpowiedniego uwzględnienia szerszych konsekwencji społecznych.

Przeciwdziałanie islamofobii i jej korzeniom wymaga wieloaspektowego podejścia, które obejmuje edukację, rzecznictwo i zmianę polityki. Obejmuje to wysiłki mające na celu podważenie stereotypów i dezinformacji na temat islamu i muzułmanów, promowanie dialogu międzywyznaniowego i zrozumienia oraz wspieranie polityki promującej różnorodność i integrację. Wymaga to również pociągania rządów do odpowiedzialności za ich działania i politykę, szczególnie w kontekście "wojny z terroryzmem".

Prawa ludności rdzennej

Trwająca walka o prawa i uznanie rdzennej ludności trwa na całym świecie, a na pierwszy plan wysuwają się kwestie takie jak prawa do ziemi, zachowanie kultury i ochrona środowiska.

Prawa ludności rdzennej odnoszą się do praw ludności rdzennej, która często jest pierwotnymi mieszkańcami danego regionu geograficznego. Prawa te obejmują prawo do samostanowienia, zachowania kultury i udziału w procesach decyzyjnych, które mają wpływ na ich społeczności.

Ludność rdzenna w przeszłości stawiała czoła poważnym wyzwaniom i niesprawiedliwościom, w tym kolonizacji, przymusowym wysiedleniom i asymilacji kulturowej. Doświadczenia te przyczyniły się do trwających walk o uznanie i poszanowanie praw ludności rdzennej.

Wysiłki mające na celu zajęcie się prawami ludności rdzennej miały miejsce zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Deklaracja Narodów Zjednoczonych w sprawie Praw Ludów Tubylczych, przyjęta w 2007 roku, jest kluczowym międzynarodowym instrumentem, który określa prawa ludności tubylczej i zapewnia ramy dla ich ochrony i promocji.

Wdrażanie praw ludności rdzennej pozostaje jednak poważnym wyzwaniem w wielu krajach. Społeczności tubylcze nadal borykają się z dyskryminacją, marginalizacją i wykluczeniem z procesów politycznych i podejmowania decyzji. Często brakuje im również dostępu do podstawowych usług i zasobów, w tym opieki zdrowotnej, edukacji i czystej wody.

Zajęcie się prawami rdzennej ludności wymaga wspólnych wysiłków na rzecz uznania i poszanowania wyjątkowej tożsamości i kultury rdzennej ludności oraz współpracy w celu zaradzenia historycznym i trwającym niesprawiedliwościom. Obejmuje to angażowanie się w znaczący dialog i konsultacje ze społecznościami tubylczymi, zapewnianie im udziału w procesach decyzyjnych oraz podejmowanie konkretnych kroków w celu zaradzenia nierównościami społecznym i gospodarczym, z którymi się borykają.

Prawa osób LGBTQ

Podczas gdy w niektórych krajach poczyniono postępy w kierunku równości osób LGBTQ+, nadal istnieje wiele miejsc, w których dyskryminacja i prześladowania ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową są powszechne.

Prawa LGBTQ+ odnoszą się do praw lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych, queer oraz innych mniejszości płciowych i seksualnych. Prawa te obejmują prawo do równości, niedyskryminacji oraz wolności od przemocy i prześladowań ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową.

W przeszłości osoby LGBTQ+ stawały w obliczu poważnych wyzwań i niesprawiedliwości, w tym dyskryminacji prawnej, stygmatyzacji społecznej i przemocy. Doświadczenia te przyczyniły się do ciągłej walki o uznanie i poszanowanie praw osób LGBTQ+, co wynika również z oficjalnych statystyk Human Rights Watch (<https://www.hrw.org/topic/lgbt-rights>).

Działania na rzecz praw osób LGBTQ+ podejmowane są zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Wiele krajów przyjęło przepisy i polityki mające na celu ochronę praw osób LGBTQ+, w tym przepisy zakazujące dyskryminacji i przestępstw z nienawiści ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową. Jednak w wielu częściach świata osoby LGBTQ+ nadal napotykają na znaczące bariery prawne, społeczne i kulturowe na drodze do pełnej równości.

Zajmowanie się prawami osób LGBTQ+ wymaga wspólnych wysiłków na rzecz uznania i poszanowania wyjątkowych tożsamości i doświadczeń osób LGBTQ+ oraz współpracy w celu przeciwdziałania dyskryminacji i niesprawiedliwości. Obejmuje to angażowanie się w znaczący dialog i edukację na temat kwestii LGBTQ+, opowiadanie się za zmianami prawnymi i politycznymi w celu ochrony praw osób LGBTQ+ oraz promowanie akceptacji kulturowej i świętowania różnorodności.

Przywłaszczenie kulturowe

Kwestia zawłaszczania kulturowego znalazła się ostatnio w centrum uwagi, wraz z debatami na temat wykorzystywania rdzennych symboli i praktyk kulturowych w kulturze głównego nurtu.

Przywłaszczenie kulturowe odnosi się do aktu przejęcia elementów z jednej kultury i wykorzystania ich w niewłaściwy sposób lub bez odpowiedniego zrozumienia lub szacunku dla kultury, z której pochodzą.

Przywłaszczenie kulturowe jest kwestią sporną, ponieważ może wiązać się z niewłaściwym wykorzystaniem elementów kulturowych, które mają głębokie znaczenie i znaczenie dla określonej społeczności. Na przykład noszenie nakrycia głowy rdzennych Amerykanów jako modnego akcesorium, bez zrozumienia jego znaczenia kulturowego lub zgody społeczności, jest często uważane za akt przywłaszczenia kulturowego.

Zawłaszczanie kulturowe może mieć również szersze konsekwencje, takie jak utrwalanie szkodliwych stereotypów lub przyczynianie się do wymazywania marginalizowanych kultur. Może być również postrzegane jako objaw większej nierównowagi sił, w której dominujące kultury czerpią z kultur mniejszościowych bez odpowiedniego uznania lub uznania.

Przeciwdziałanie przywłaszczeniom kulturowym wymaga wspólnych wysiłków na rzecz zrozumienia i poszanowania znaczenia kulturowego różnych elementów oraz współpracy w celu promowania wymiany kulturowej opartej na wzajemnym zrozumieniu i szacunku. Obejmuje to angażowanie się w znaczący dialog i edukację na temat różnych kultur, uznawanie i uznawanie własności kulturowej i praw własności intelektualnej oraz promowanie wymiany kulturalnej opartej na wzajemnym szacunku i zrozumieniu.

Polityka graniczna

Pandemia COVID-19 doprowadziła do powstania nowych polityk granicznych i ograniczeń na całym świecie, podkreślając kwestie związane ze swobodą przemieszczania się, polityką imigracyjną i kontrolą granic. Pandemia COVID-19 miała znaczący wpływ na politykę graniczną na całym świecie. Wiele krajów zamknęło swoje granice lub nałożyło surowe ograniczenia w podróżowaniu, aby zapobiec rozprzestrzenianiu się wirusa. Chociaż polityka ta mogła być konieczna z punktu widzenia zdrowia publicznego, uwypukliła ona również szersze kwestie związane ze swobodą przemieszczania się, polityką imigracyjną i kontrolą granic.

Jedną z najważniejszych kwestii był wpływ tej polityki na migrantów i uchodźców. Wiele osób, które były w trakcie ubiegania się o azyl lub przesiedlenie, utknęło w państwach, w których przebywali lub odmówiono im wjazdu z powodu zamknięcia granic. Doprowadziło to do kryzysu humanitarnego, ponieważ wiele z tych osób utknęło w niepewnych sytuacjach z ograniczonym dostępem do zasobów i wsparcia.

Kolejną kwestią jest wpływ na handel międzynarodowy i łańcuchy dostaw. Ponieważ kraje zamknęły swoje granice i ograniczyły podróże, przepływ towarów i usług przez granice stał się trudniejszy. Miało to znaczące konsekwencje gospodarcze, a wiele firm i branż doświadczyło zakłóceń i strat.

Pandemia uwypukliła również nierówny podział władzy i przywilejów w polityce granicznej. Niektóre kraje były w stanie wdrożyć surowe środki kontroli granicznej, podczas gdy inne były bardziej pobłażliwe. Wywołało to pytania o to, kto ma uprawnienia do kontrolowania granic i na kogo polityka ta ma wpływ.

Ogólnie rzecz biorąc, pandemia COVID-19 zwróciła uwagę na złożone kwestie związane z polityką graniczną oraz potrzebę bardziej zniuansowanego i sprawiedliwego podejścia do kontroli granicznej i polityki imigracyjnej.

Te bieżące sprawy pokazują ciągłe znaczenie i aktualność tematu tożsamości, kultury, religii i przekraczania granic, a także potrzebę ciągłego zaangażowania i dyskusji na te tematy.

Podsumowanie

W oparciu o badanie tożsamości, kultury, religii i przekraczania granic, a także analizę kluczowych kwestii i pojęć, poniżej przedstawiono główne ustalenia i wyciągnięte wnioski:

1. Różnorodność jest istotnym aspektem ludzkiego doświadczenia i powinna być celebrowana i szanowana. Różnice w tożsamości, kulturze i religii mogą wzbogacać społeczeństwa i zapewniać możliwości rozwoju i uczenia się. Ważne jest, aby uznać, że każdy ma unikalną tożsamość, ukształtowaną przez jego kulturowe i religijne pochodzenie, i że ta różnorodność powinna być ceniona i celebrowana. Promowanie zrozumienia międzykulturowego i wspieranie kultury integracji i szacunku może pomóc przełamać bariery i promować harmonię społeczną.
2. Władza i przywileje odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu polityki i praktyk granicznych. Niezbędne jest rozpoznanie tej dynamiki i praca na rzecz bardziej sprawiedliwego podejścia do kontroli granic i polityki imigracyjnej. Wiąże się to z uznaniem wpływu historycznej i trwającej kolonizacji, rasizmu i dyskryminacji oraz pracą nad rozwiązaniem tych kwestii poprzez reformę polityki i edukację. Wymaga to również zaangażowania w przestrzeganie praw człowieka i traktowanie wszystkich osób z godnością i szacunkiem.
3. Uprzedzenia i stereotypy dotyczące jednostek lub grup mogą mieć szkodliwy wpływ na ich życie i doświadczenia. Edukacja i podnoszenie świadomości mają kluczowe znaczenie w zwalczaniu tych uprzedzeń oraz promowaniu zrozumienia i empatii. Wiąże się to z kwestionowaniem stereotypów i uprzedzeń oraz promowaniem wymiany międzykulturowej i dialogu. Wymaga to również chęci słuchania i uczenia się z różnych perspektyw oraz refleksji nad własnymi założeniami i uprzedzeniami.
4. Globalny kryzys uchodźczy i pandemia COVID-19 uwypukliły znaczenie międzynarodowej współpracy i solidarności w rozwiązywaniu złożonych kwestii związanych z przekraczaniem granic i migracją. Obejmuje to współpracę w celu zapewnienia bezpiecznych i humanitarnych warunków dla uchodźców i migrantów, wspieranie integracji nowo przybyłych ze społecznościami przyjmującymi oraz zajęcie się podstawowymi przyczynami wysiedleń, takimi jak konflikty, ubóstwo i zmiany klimatu. Wymaga to również uznania wspólnego człowieczeństwa wszystkich osób, niezależnie od ich pochodzenia narodowego lub etnicznego.
5. Prawa marginalizowanych i uciskanych społeczności, takich jak ludność rdzenna i osoby LGBTQ+, muszą być uznawane i chronione w polityce i praktykach granicznych. Obejmuje to przestrzeganie praw ludności rdzennej do samostanowienia i suwerenności ziemi oraz uznanie wyjątkowych kulturowych i duchowych powiązań, jakie mają z ziemią swoich przodków. Obejmuje to również promowanie praw osób LGBTQ+ do życia wolnego od dyskryminacji i przemocy oraz tworzenie bezpiecznych i integracyjnych przestrzeni dla wszystkich osób.

6. Przywłaszczanie kulturowe jest formą wykorzystywania i wymazywania, która utrwała szkodliwe stereotypy i podważa wkład marginalizowanych społeczności. Należy podjąć wysiłki w celu zrozumienia i poszanowania różnic kulturowych oraz promowania wymiany kulturowej w sposób etyczny i pełen szacunku. Wiąże się to z uznaniem historycznego i ciągłego wpływu kolonializmu i ludobójstwa kulturowego oraz pracą na rzecz wspierania rewitalizacji kulturowej i samostanowienia rdzennej ludności. Wymaga to również zaangażowania w promowanie międzykulturowego zrozumienia i pełnego szacunku zaangażowania oraz uznania wyjątkowego wkładu różnych kultur w ludzkie doświadczenie.

7. Ogólnie rzecz biorąc, badanie tożsamości, kultury, religii i przekraczania granic podkreśla znaczenie uznawania i celebrowania różnorodności, promowania sprawiedliwości społecznej i równości oraz pracy na rzecz bardziej integracyjnego i współczującego świata.

Ogólnie rzecz biorąc, badanie tożsamości, kultury, religii i przekraczania granic podkreśla znaczenie uznawania i celebrowania różnorodności, promowania sprawiedliwości społecznej i równości oraz pracy na rzecz bardziej integracyjnego i współczującego świata.

PYTANIA DO DYSKUSJI:

Wykorzystaj te pytania jako punkt wyjścia do dyskusji i debat z uczniami. Możesz skorzystać z modelu niższego parlamentu (patrz Globalizacja i bogactwo) lub debaty okrągłego stołu.

1. Jaki jest związek między tożsamością a władzą? W jaki sposób zrozumienie tego związku może pomóc nam w poruszaniu się po złożonych kwestiach, takich jak zawłaszczanie kulturowe i prawa rdzennej ludności?

Tożsamość i władza są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ sposób, w jaki postrzegamy siebie i innych, może mieć znaczący wpływ na nasze relacje i interakcje z innymi. Zrozumienie tego związku ma kluczowe znaczenie dla poruszania się po złożonych kwestiach, takich jak zawłaszczanie kulturowe i prawa ludności rdzennej. Przywłaszczenie kulturowe, na przykład, ma miejsce, gdy jednostki lub grupy zapożyczają elementy z innej kultury bez pozwolenia lub odpowiedniego zrozumienia, często wzmacniając szkodliwe stereotypy i nierównowagę sił. Z drugiej strony, prawa tubylcze koncentrują się wokół potrzeby uznania i poszanowania suwerenności i dziedzictwa kulturowego społeczności tubylczych, których tożsamość jest często zagrożona przez kolonializm, rasizm i wysiedlenia. Rozumiejąc związek między tożsamością a władzą, możemy nauczyć się rozpoznawać i kwestionować opresyjne struktury, promować kulturowe zrozumienie i szacunek oraz pracować na rzecz większej równości i sprawiedliwości dla wszystkich.

2. W jaki sposób religia i kultura kształtują nasze rozumienie świata i nasze interakcje z innymi? Jak możemy nauczyć się doceniać różnorodność bez popadania w stereotypy i uprzedzenia?

Religia i kultura odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu naszego światopoglądu i wpływają na nasze interakcje z innymi. Zapewniają nam poczucie tożsamości, przynależności i znaczenia oraz pomagają nam zrozumieć otaczający nas świat. Mogą jednak również prowadzić do stereotypów i uprzedzeń, gdy nie doceniamy i nie rozumiemy różnorodności. Uczyć się

Aby docenić różnorodność, musimy zaangażować się w znaczący dialog i uczyć się o różnych kulturach i religiach. Może to pomóc nam zakwestionować nasze założenia i stereotypy, rozpoznać nasze uprzedzenia oraz promować empatię i zrozumienie dla różnic.

3. Jakie wyzwania stoją przed społecznościami LGBTQ+ w różnych częściach świata? Jak możemy wspierać te społeczności i promować ich prawa?

Społeczności LGBTQ+ stoją w obliczu poważnych wyzwań w różnych częściach świata, w tym dyskryminacji, przemocy i barier prawnych. W niektórych krajach homoseksualność jest nadal uważana za przestępstwo, a osoby LGBTQ+ mogą być nękanе, aresztowane lub więzione. Aby wspierać te społeczności i promować ich prawa, musimy rzucić wyzwanie dyskryminującym przepisom i praktykom, zapewnić bezpieczne przestrzenie i sieci wsparcia oraz promować edukację i świadomość na temat kwestii LGBTQ+. Może to obejmować opowiadanie się za ochroną prawną,

zapewnianie zasobów dla zdrowia psychicznego i wsparcia oraz angażowanie się w aktywizm i rzecznictwo.

4. Jak zmieniła się polityka graniczna w odpowiedzi na pandemię COVID-19? Jakie są niektóre etyczne i praktyczne implikacje tych zmian?

Pandemia COVID-19 doprowadziła do znaczących zmian w polityce granicznej na całym świecie, w tym ograniczeń w podróżowaniu, wymogów kwarantanny i zwiększonych środków nadzoru. Chociaż środki te mają na celu kontrolowanie rozprzestrzeniania się wirusa, wywołały one ważne pytania etyczne i praktyczne dotyczące kwestii takich jak swoboda przemieszczania się, polityka imigracyjna i kontrola granic. Niektórzy twierdzą na przykład, że polityka ta jest niesprawiedliwie ukierunkowana na niektóre grupy ludzi, takie jak uchodźcy lub pracownicy migrujący, i jeszcze bardziej utrwaliła istniejące nierówności i nierównowagę sił. Aby rozwiązać te kwestie, musimy zaangażować się w krytyczną refleksję i dialog na temat konsekwencji polityki granicznej, opowiadać się za polityką promującą prawa człowieka i godność oraz pracować na rzecz większej globalnej współpracy i solidarności.

5. Jaką rolę może odegrać pomoc w promowaniu rozwoju i zmniejszaniu ubóstwa? Jak możemy zapewnić, że pomoc jest wykorzystywana skutecznie i dociera do tych, którzy jej najbardziej potrzebują?

Pomoc może odgrywać ważną rolę w promowaniu rozwoju i zmniejszaniu ubóstwa poprzez dostarczanie zasobów i wsparcia społecznościom w potrzebie. Ważne jest jednak, aby zapewnić, że pomoc jest wykorzystywana skutecznie i dociera do tych, którzy jej najbardziej potrzebują, ponieważ istnieje wiele wyzwań i zagrożeń związanych z dystrybucją pomocy. Mogą one obejmować korupcję, biurokrację i nieporozumienia kulturowe. Aby zapewnić skuteczne wykorzystanie pomocy, musimy angażować się w znaczące partnerstwa ze społecznościami lokalnymi, promować przejrzystość i odpowiedzialność w dystrybucji pomocy oraz priorytetowo traktować długoterminowe, zrównoważone rozwiązania w zakresie ubóstwa.

Nowa Edukacja Globalna

Młodzi ludzie podejmują dziś najważniejsze problemy - walczą o bardziej zieloną i zrównoważoną przyszłość, prawa kobiet, LGBTQ i mniejszości, koniec dyskryminacji oraz nierówności majątkowych. Niektórzy kwestionują lub nawet sprzeciwiają się tym ruchom. Niestety, mają większy dostęp do fałszywych informacji i zamkniętych środowisk promujących określone punkty widzenia, niż do edukacji, która porusza lokalne i globalne problemy istotne w obecnych czasach.

Edukacja formalna dostępna dla młodzieży, zwłaszcza w krajach UE o niższych dochodach lub krajach, gdzie populistyczne polityki mają silny wpływ na edukację, często nie obejmuje współczesnych lub „kontrowersyjnych” tematów. Edukacja nieformalna może wypełnić tę lukę i zapewnić ekscytujące możliwości globalnego uczenia się w obszarach, gdzie obecnie takich opcji brakuje. Jednak te zagadnienia są interdyscyplinarne, skomplikowane i trudne dla młodzieżowych pracowników do podjęcia i wsparcia młodych ludzi w ich nawigowaniu bez odpowiedniego wsparcia.

Ten projekt został stworzony jako bezpośrednia odpowiedź na potrzeby młodzieżowych pracowników. Wspieranie nauki i świadomej dyskusji na szeroką gamę tematów, takich jak sztuczna inteligencja, normy płciowe, różne podejścia do kryzysu klimatycznego czy napięcia między niektórymi praktykami kulturowymi a europejskimi wartościami, okazuje się trudne, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że same osoby pracujące z młodzieżą pochodzą z wysoce wyspecjalizowanych formalnych środowisk edukacyjnych, gdzie obejmowano wąski zakres tematów. To, czego potrzebują te osoby, to zestaw metod, studiów przypadków i ćwiczeń, które mogą wykorzystać do analizy tych tematów podczas pracy z młodzieżą.

Wszystkie te tematy mieszczą się w ramach globalnego uczenia się, czyli ustalonej koncepcji edukacyjnej oznaczającej procesy nauczania i uczenia się, które mają na celu zwiększenie globalnej świadomości, tolerancji i odpowiedzialności, zrównoważonego rozwoju i zielonej transformacji, wspieranie młodych ludzi w podejściu do wyzwań i możliwości świata z wielu perspektyw oraz zmaganie się z etycznymi implikacjami różnic władzy i przywilejów na całym świecie. Ma to potencjał, aby stworzyć solidną podstawę dla odpowiedzialnego i aktywnego społeczeństwa.

Chociaż ogólne wytyczne dla edukatorów dotyczące globalnego uczenia się istnieją, ten projekt ma na celu zbudowanie na tych fundamentach modułów szkoleniowych dla osób pracujących z młodzieżą i trenerów. Zostało to osiągnięte poprzez innowacyjne i cyfrowe metody, a także poprzez dostarczenie organizacjom młodzieżowym wysokiej jakości materiałów edukacyjnych.

Ten projekt wspiera stworzenie:

- Modułów szkoleniowych dla osób pracujących z młodzieżą i trenerów;
- Narzędzia dla osób pracujących z młodzieżą do podejścia do współczesnych problemów;
- Cyfrowego środowiska nauki.